

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE YAYINLANAN ÇOCUK DERGİLERİNDE SAĞLIK TEMASININ İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hilal KORKMAZ

Çankırı 2022

TÜRKİYE'DE YAYINLANAN ÇOCUK DERGİLERİNDE SAĞLIK TEMASININ İNCELENMESİ

Hilal KORKMAZ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Nihan FEYMAN GÖK

Çankırı 2022

KABUL VE ONAY

ÇAKÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 198201010 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi Hilal KORKMAZ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Türkiye'de Yayınlanan Çocuk Dergilerinde Sağlık Temasının İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezini başarı ile sunmuştur.

21 Eylül 2022

Tez Danışmanı:	**Dr. Öğr. Üye. NihanFEYMAN GÖK Çankırı Karatekin Üniversitesi**	……
Jüri Üyesi:	**Doç. Dr. Rıdvan KARABULUT Kayseri Üniversitesi**	……
Jüri Üyesi:	**Doç. Dr. Nazan KAYTEZ Çankırı Karatekin Üniversitesi**	…….

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr.
Özcan ÖZKAN
Enstitü Müdür

ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum "Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinde sağlık temasının incelenmesi" başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

21 Eylül 2022
Hilal KORKMAZ

ÖN SÖZ

Bu yüksek lisans tez araştırmasında Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinde sağlık temasının incelenmesi araştırılmıştır.

Öncelikle tez konusunu seçerken isteklerimi büyük dikkatle göz önünde bulundurarak, tecrübeleriyle ve bilgi birikimiyle bana her daim yardımcı olan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Nihan FEYMAN GÖK'e, kendimi geliştirmem için her daim yanımda olup, desteklerini hissettiren annem-babam Aynur-Ekrem KARATATAR'a, sonsuz sabırlarıyla tez araştırmamda yanımda olan eşim Murat KORKMAZ'a, çocuklarım Zeynepnaz ve Mehmethan KORKMAZ'a teşekkür ve minneti bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY ..... **i**
ETİK BEYANNAMESİ ..... **ii**
ÖN SÖZ ..... **iii**
İÇİNDEKİLER ..... **iv**
KISALTMALAR ..... **viii**
ÇİZELGELER LİSTESİ ..... **ix**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **x**
ÖZET ..... **xii**
SUMMARY ..... **xiii**
1.GİRİŞ **1**
1.1. Araştırmanın Amacı 2
1.2. Problemler 2
1.3. Araştırmanın Önemi 3
1.4. Sınırlılıklar 4
1.5. Sayıltılar 4
2.GENEL BİLGİLER **5**
2.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı 5
2.2. Dünyada ve Türkiye'de Çocuk Dergiciliğinin Tarihçesi 7
2.3. Çocuk Dergilerinde Türler 12
2.3.1. Okul içi etkinlikler olarak çocuk dergileri 12
2.3.2. Eğitim amaçlı çocuk dergileri 12
2.4. Çocuk Dergisinin Taşıması Gereken Nitelikler 13
2.4.1. Biçimsel özellikler 14
2.4.1.1. Kapak 14
2.4.1.2. Boyut 14
2.4.1.3. Cilt 15
2.4.1.4. Sayfa düzeni 15
2.4.1.5. Kâğıt 15

2.4.1.6. Harf 16
2.4.1.7. Punto 16
2.4.1.8. Görseller (Resimler, Resimlemeler ve Fotoğraflar) 16
2.4.2. İçerik Özellikleri 17
2.4.2.1. Plan ve kurgu 17
2.4.2.2. Dil ve anlatım 18
2.4.2.3. Konu 18
2.4.2.4. Tema 19
2.5.2.5. Kahraman ve karakter 19
2.5. Çocukluk Sürecinde Sağlık ve Sağlığın Önemi 20
2.6. Çocukluk Sürecinde Sağlık Okuryazarlığının Önemi 23
2.7. Çocuk Dergilerinde Sağlık Temasının İşlenişinin Tarihçesi 26
2.8. Sağlık Kavramları 29
2.8.1. Çevre temizliği 29
2.8.2. Kişisel temizlik, bakım ve korunma (öz bakım becerileri) 30
2.8.2.1. Vücut temizliği ve bakımı 30
2.8.2.2. Tuvalet alışkanlığı ve temizliği 31
2.8.2.3. Ağız ve diş bakımı 32
2.8.2.4. Beslenme ve alerjiler 32
2.8.2.5. Uyku sağlığı ve dinlenme 33
2.8.2.6. Kaza ve yaralanmalar 34
2.8.2.7. Oyun ve hareket 34
2.9. Hastalık Tanımı ve Belirtileri 35
2.9.1. Ateş 35
2.9.2. Kusma 36
2.9.3. Karın ağrısı ve ishal 37
2.9.4. Öksürük 37
2.9.5. Döküntüler 37
2.10. Hastalığa Neden Olan Etkenler 38
2.10.1. Kalıtım ile ilgili nedenler 38
2.10.2. Çevre ile ilgili nedenler 39
2.10.3. Duygusal nedenler 39
2.11. 0-12 Yaş Çocuklarda Sık Görülen Hastalıklar 40
2.11.1. Difteri (kuşpalazı) 40
2.11.2. Boğmaca 40
2.11.3. Kızamık 40

2.11.4. Kabakulak 41
2.11.5. Kızamıkçık 41
2.11.6. Kızıl 41
2.11.7. Suçiçeği 41
2.11.8. Menenjit 42
2.11.9. Çocuk felci 42
2.11.10. Zatürre (pnömoni) 42
2.11.11. Grip 42
2.11.12. Sarılık (hepatit) 43
2.11.13. Tüberküloz (verem) 43
2.11.14. Obezite 43
2.11.15. Bağımlılık 43
2.11.16. Koronavirüs (COVID-19) 44
2.11.17. Maymun çiçeği virüsü hastalığı (monkeypox) 44
2.12. Yurt İçinde Çocuk Dergileri ile İlgili Yapılan Araştırmalar 45
2.13. Yurt Dışında Çocuk Dergileri ile İlgili Yapılan Araştırmalar 50
3. MATERYAL VE YÖNTEM 56
3.1. Araştırmanın Amacı 56
3.2. Araştırmanın Yöntemi 56
3.3. Araştırmanın Örneklemi 57
3.4. Veri Toplama Aracı 58
3.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik 59
3.6. Veri Toplama İşlemi 60
3.7. Verilerin Analizi 61
3.8. Araştırmanın Etik Yönü 62
4. BULGULAR 63
4.1. Çocuk Dergilerinin Sağlık Temasını Ele Almasına Göre Dağılımı 63
4.2. Çocuk Dergilerinde Kullanılan Dil, Derginin Hitap Ettiği Çocukların Gelişim Özelliklerine Uygunluğuna Göre Dağılımı 66
4.3. Çocuk Dergilerinin Sağlıkla İlgili Kullanılan Görsellerin Betimlenmesi Yönünden Dağılımı 68
4.4. Çocuk Dergilerinin Sağlık Temasını Üslup Yönüyle Ele Almaları Yönünden Dağılımı 74
4.5. Çocuk Dergilerinin Sağlık Terminolojisine İlişkin Kullanılan Sözcükler Yönünden Dağılımı 79
4.6. Çocuk Dergilerinde Yer Verilen İçerikler, Çocukların Sağlıkla İlgili Bilimsel Bilgi İhtiyacını Giderecek Nitelikte Ele Almaları Yönünden Dağılımı 80

4.7. Çocuk Dergilerinin Sağlıkla İlgili Reklamlara Yer Verme Konusunu Ele Almaları Yönünden Dağılımı 82
4.8. Çocuk Dergilerinin Yanında Verilen Promosyonların Sağlık ile İlgisinin Ele Alınması Yönünden Dağılımı 83
4.9. Çocuk Dergilerinde Sağlık ile İlgili Etkinliklerin, Çocuğun Günlük Yaşantısında Kolay Uygulama Yönüyle Ele Almalarının Dağılımı 86
4.10. Çocuk Dergilerinin Ne Tür Kahramanlara Yer Verildiğinin Dağılımı 88
4.11. Çocuk Dergilerinin Tiraj Verilerinin Dağılımı 91
4.12. Çocuk Dergilerinin Özel Gereksinimli Çocukların Sağlık ile İlgili İhtiyaçlarına Değinme Konusunu Ele Almaları Yönünden Dağılımı 92
5. TARTIŞMA 101
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 112
KAYNAKLAR 116
EKLER 124
ÖZGEÇMİŞ 140

KISALTMALAR

Ed : Editör

MEGEP : Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi

TRT : Türkiye Radyo Televizyon

TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

UNICEF : United Nations International Children's Emergency Fund

Vb : Ve benzeri

e – posta : Elektronik Posta

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 3.2.1: Örneklem grupları....58
Çizelge 3.5.1: Dergilere erişim....60
Çizelge 4.1.1: Çocuk dergilerinin sağlık temasını ele almasına göre dağılımı....63
Çizelge 4.1.2: Ele alınan sağlık temasına ilişkin alt konu başlıkları....63
Çizelge 4.2.1: Çocuk dergilerinde kullanılan dilin, dergilerin hitap ettiği çocukların gelişim özelliklerine uygunluğuna göre dağılımı....66
Çizelge 4.3.1: Çocuk dergilerinde sağlık ile ilgili kullanılan görsellerin betimlenmesine göre dağılımı....68
Çizelge 4.4.1: Çocuk dergilerinin sağlık temasını üslup yönüyle ele alınmasına göre dağılımı....74
Çizelge 4.5.1: Çocuk dergilerinin sağlık terminolojisine ilişkin kullanılan sözcüklere göre dağılımı....79
Çizelge 4.6.1: Çocuk dergilerinde yer verilen içeriklerin, sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacını giderecek nitelikte ele alınmasına göre dağılımı....80
Çizelge 4.7.1: Çocuk dergilerinin sağlıkla ilgili reklamlara yer verme durumuna göre dağılımı....82
Çizelge 4.8.1: Çocuk dergilerinin yanında verilen promosyonların sağlık ile ilgisinin ele alınmasına göre dağılımı....83
Çizelge 4.9.1: Çocuk dergilerinin sağlık ile ilgili etkinliklerinin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele alınmasına göre dağılımı....86
Çizelge 4.10.1: Çocuk dergilerinin ne tür kahramanlara yer verildiğinin dağılımı....88
Çizelge 4.11.1: Çocuk dergilerinin tiraj verilerine ilişkin dağılımı....92
Çizelge 4.12.1: Çocuk dergilerinin özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değinme durumuna göre dağılımı....92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1: Türkiye Çocuk Dergisi, Ocak- 2020 65
Şekil 4.2: Mavi Kırlangıç Dergisi, Ocak- 2020 65
Şekil 4.3: Çamlıca Çocuk Dergisi, Ocak - 2020 66
Şekil 4.4: MinikaGo Dergisi, Ocak - 2020 67
Şekil 4.5: Türkiye Çocuk Dergisi, Ocak - 2020 67
Şekil 4.6: MinikaGo Dergisi, Eylül - 2020 69
Şekil 4.7: Türkiye Çocuk Dergisi, Mayıs - 2020 69
Şekil 4.8: Bilim Çocuk Dergisi, Haziran - 2020 70
Şekil 4.9: Çamlıca Çocuk Dergisi, Temmuz - Ağustos - 2020 71
Şekil 4.10: Mavi Kırlangıç Dergisi, Eylül - 2020 72
Şekil 4.11: National Geographic Kids, Nisan - 2020 73
Şekil 4.12: Bilge Çocuk Dergisi, Kasım - 2020 73
Şekil 4.13: Kafa Çocuk ve Bilim, Temmuz - 2020 74
Şekil 4.14: Bilim Çocuk Dergisi, Nisan - 2020 75
Şekil 4.15: Diyanet Çocuk Dergisi, Nisan - 2020 76
Şekil 4.16: TRT Çocuk Dergisi, Mart - 2020 77
Şekil 4.17: Diyanet Çocuk, Eylül - 2020 77
Şekil 4.18: Bilge Çocuk Dergisi, Ocak - 2020 78
Şekil 4.19: Bilge Minik Dergisi, Aralık – 2020 79
Şekil 4.20: TRT Çocuk Dergisi, Eylül - 2020 81
Şekil 4.21: Minika Çocuk Dergisi, Nisan - 2020 82
Şekil 4.22: Kafa Çocuk ve Bilim Dergisi, Nisan - 2020 84
Şekil 4.23: Bilge Minik Dergisi, Ocak - 2020 85
Şekil 4.24: MinikaGO Dergisi, Nisan - 2020 85
Şekil 4.25: Mavi Fidan Dergisi, Haziran - 2020 86
Şekil 4.26: Çamlıca Çocuk Dergisi, Nisan - 2020 87
Şekil 4.27: Kafa Çocuk ve Bilim Dergisi, Mayıs - 2020 88
Şekil 4.28: Minika Çocuk Dergisi, Nisan - 2020 89
Şekil 4.29: Mavi Fidan Dergisi, Ocak - 2020 89
Şekil 4.30: Süper Penguen Dergisi, Haziran - 2020 90
Şekil 4.31: Kafa Çocuk ve Bilim Dergisi, Nisan - 2020 90
Şekil 4.32: Diyanet Çocuk Dergisi, Aralık - 2020 91
Şekil 4.33: Mavi kırlangıç Dergisi, Nisan - 2020 91
Şekil 4.34: Süper Penguen Dergisi, Ocak - 2020 94
Şekil 4.35: Mavi Fidan Dergisi, Ekim - 2020 94
Şekil 4.36: Mavi Fidan Dergisi, Kasım - 2020 95
Şekil 4.37: Mavi Fidan Dergisi, Aralık - 2020 95
Şekil 4.38: MinikaGO Dergisi, Aralık - 2020 96
Şekil 4.39: Mavi Kırlangıç Dergisi, Ocak - 2020 96
Şekil 4.40: Mavi Kırlangıç Dergisi, Aralık - 2020 97
Şekil 4.41: Diyanet Çocuk Dergisi, Nisan - 2020 97
Şekil 4.42: Diyanet Çocuk Dergisi, Aralık - 2020 98
Şekil 4.43: Diyanet Çocuk Dergisi, Aralık - 2020 98
Şekil 4.44: Diyanet Çocuk Dergisi, Aralık - 2020 99

Şekil 4.45: Meraklı Minik Dergisi, Şubat - 2020 99
Şekil 4.46. Meraklı Minik Dergisi, Şubat - 2020 100

TÜRKİYE'DE YAYINLANAN ÇOCUK DERGİLERİNDE SAĞLIK TEMASININ İNCELENMESİ

ÖZET

KORKMAZ, Hilal. Türkiye'de Yayınlanan Çocuk Dergilerinde Sağlık Temasının İncelenmesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Programı Yüksek Lisans Tezi, Çankırı, 2022.

Çocuklar, tüm dünyayı etkileyen pandemi gibi olağanüstü sağlık koşullarından geçmiştir. Bu süreçte dergiler çocuklar için güncel, önemli ve ilgi çekici bilgi kaynaklarıdır. Araştırmada, Türkiye'de pandemi döneminde yayınlanan çocuk dergileri, sağlık teması kapsamında incelenmiş ve çocukların sağlığa ilişkin meraklarının nasıl giderildiği sorusuna odaklanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda pandeminin ilk yılı olan 2020 yılında 12 ay boyunca yayınlanan 15 farklı çocuk dergisinden 153 sayı araştırma grubuna alınmıştır. Nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve veriler doküman analizi ile elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilere bakıldığında, çocuk dergilerinde sağlık temasına genel olarak yer verildiği, sağlık içeriklerinin çocuklara teorik bilgiler yoluyla sunulduğu ve bazı dergilerde bulunan sağlık temasının çocukların ilgilerini çekecek düzeyde olmadığı bulunmuştur. Çocuk dergilerinin alanında uzman kişilerce editörlük süreçlerinden geçerek yayınlanması, çocukların ilgilerini çekecek içerikler hazırlanması önerilebilir. Çocuk dergilerinin güncel olanı çocuklara aktarma amacına uygun olarak pandemi, obezite gibi güncel sağlık temaları ile ilgili içeriklerin geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılabilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, çocuk dergileri, sağlık

TÜRKİYE'DE YAYINLANAN ÇOCUK DERGİLERİNDE SAĞLIK TEMASININ İNCELENMESİ

SUMMARY

KORKMAZ, Hilal. Investigation of Health Theme in Children's Journals Published in Turkey, Çankırı Karatekin University Health Sciences Institute Child Development Program Master's Thesis, Çankırı, 2022.

Children have gone through extraordinary health conditions such as the pandemic that has affected the whole world. In this process, magazines are current, important and interesting information sources for children. In the study, children's magazines published during the pandemic period in Turkey were examined within the scope of the health theme and focused on the question of how children's curiosity about health was satisfied. For this purpose, 153 issues from 15 different children's magazines published for 12 months in 2020, the first year of the pandemic, were included in the study group. Qualitative research method was adopted and data were obtained by document analysis. Looking at the data obtained from the research, it was found that the health theme was generally included in children's magazines, the health content was presented to children through theoretical information, and the health theme in some magazines was not at a level to attract the attention of children. It can be suggested that children's magazines be published by experts in the field, passing through the editorial processes, and content that will attract children's attention is prepared. It can be concluded that content related to current health themes such as pandemic and obesity should be developed in accordance with the purpose of transferring the current to children in children's magazines.

Keywords: Children's literature, children's magazines, health

1.GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz dünyada çocuğun ilgi ve ihtiyaçları gün geçtikçe artmaktadır. İlgi ve ihtiyaçları karşılarken oluşan çocuk kültürünü basılı, görüntülü, sesli yayınlar aracılığıyla elde etmek için hiçbir engel bulunmamakta ve ortak bir kültüre dönüştüğü gözlenmektedir (Şirin, 2000). Bu kültürde toplumun alıcı konumunda olduğu, kitlelere yönelik iletişimi sağlayan yazılı, sesli veya görüntülü kitle iletişim araçlarının tümü medya olarak tanımlanmaktadır. Medya; gazete, dergi, radyo, televizyon, internet gibi araçlardan oluşmaktadır (Alp ve Kardaş, 2016).

Çocuk edebiyatı, 19.yüzyıl sonlarında ortaya çıkan ve 20.yüzyılın ortalarına doğru ise tüm dünyada kabul edilen bir çalışma alanı olarak görülmektedir. Edebiyatın bu türünün ana özelliğiyse, gelişme dönemindeki çocukların dil düzeylerine, duygu dünyalarına, anlama ve kavrama becerilerine hitap etmesi olarak nitelenmektedir (Alp ve Kardaş, 2016).

Çocuk edebiyatının yaygınlık kazanmasında çocuk kitap ve dergileri büyük yer edinmektedir. Hem kitle iletişim hem de çocuk edebiyatı aracı içinde yer alma özelliği taşıyan dergiler, çocuk gelişimine önemli katkısı yanında, belirlenmiş ve güncel konular hakkında bilgi alınmasına da yardımcı olmaktadır. Merak ve öğrenme duyguları giderilen çocuklar, bilgi sahibi olmak yanında eğlenceli ve donanımlı zaman geçirme, kitap okuma alışkanlığı kazanmaları sağlanmaktadır. Ele alınan konularla ilgili resimli, ilgi çekici görselli özellikleri çocukların ilgisini ve dikkatini uzun süre dergilerde kalmasını sağlamaktadır. Çocuk dergilerinde olması gereken görsellerin zengin ve ilgi çekicilik özellikleri ile ifade etme ve hayal gücünü kullanma yetileri için de büyük önem arzetmektedir (Gezmen, 2019).

Özellikleri açısından çocukların gelişimlerine büyük katkıları olduğu düşünülen dergiler, çocukların karşılaşabileceği her türlü durum ile ilgili haber almasını sağlamaktadır. Toplumu ortak ilgilendiren konular hakkında, çocukların gelişim özelliklerine uygun şekilde bilgi sahibi olabilmeleri sosyalleşebilme yolunu da açmaktadır. Çocukların dergiler aracılığı ile topluma katılabilmesi, güncel konulardan haberdar olabilmesi çocuğun gelişmesinde, eğitiminde, ilgi, bilgi ve yeteneklerini

geliştirebilmesinde katkı sağlayan önemli eğitim araçlarından olduğunu göstermektedir. Çocukların ders kitaplarında ya da okulda alamayacakları özellikle ortaya yeni çıkan güncel olayları ve gerçekleri çocuk dergileri aracılığı ile alabilmektedir (Ağan, 2020).

31 Aralık 2019 tarihinde bütün dünyayı ilgilendiren Koronavirüs pandemisinin Çin'in Wuhan şehrinde 27 pnömoni vakasının tespiti ile başlamasıyla yeni dünya düzeni ve toplumsal değişimlere sebep olmuştur (Kırık ve Özkoçak, 2020). Yeni dünya düzeni içerisinde çocuklarda korku unsurunu oluşturmadan bilgi aktarımının yapılabileceği kaynaklardan biri çocuk dergileri olmuştur. Bu kapsam içerisinde hem güncel konulardan Koronavirüs, pandemi kavramları hem de sağlık temasının çocuk dergilerinde ele alınış ve çocuklara nasıl aktarıldığı konusu incelemeye değer bir konudur. 2020 yılında Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinde sağlık temasının incelenmesi, bizlere önemli bilgiler sağlayacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de yayınlanan süreli çocuk dergilerinde sağlık temasının işlenişini incelemektir. Çocuk dergileri, çocuklar için eğlendirici ve güzel vakit geçirmesine yardımcı materyallerdir. Ayrıca, çocuk dergilerinin bilgilendirici özellikte ve güncel konuları çocuklara aktaracak içeriklere de sahip olması beklenmektedir. Bu araştırmada incelenecek olan çocuk dergileri, 4-12 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden 15 çocuk dergisinin, 2020 yılında yayınlanan toplam 153 sayısıdır. İnceleme için ele alınacak olan çocuk dergilerinin sağlık temasını, içerik- kapsam olarak hangi konular dâhilinde, hangi sıklıkta yer verdikleri ve güncel konuların ele alınması yönünden nasıl bir yol izledikleri araştırma, değerlendirme ve yorumlama teknikleri kullanılarak sonuca ulaşılması amaçlanmıştır.

1.2. Problemler

Bu araştırmanın ana problemi, Türkiye'deki çocuk dergilerinde sağlık teması nasıl işlenmiştir?

Araştırmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Çocuk dergilerinde sağlık teması ele alınmakta mıdır?

2. Çocuk dergilerinde kullanılan dil, derginin hitap ettiği çocukların gelişim özelliklerine uygun mudur?

3. Çocuk dergilerinde sağlıkla ilgili kullanılan görseller nasıl betimlenmiştir?

4. Çocuk dergilerinde sağlık teması işlenirken nasıl bir üslup kullanılmıştır?

5. Çocuk dergilerinde sağlık terminolojisine ilişkin hangi sözcükler kullanılmıştır?

6. Çocuk dergilerinde yer verilen içerikler, çocukların sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacını giderecek nitelikte midir?

7. Çocuk dergilerinde sağlıkla ilgili reklamlara yer verilmekte midir?

8. Çocuk dergilerinin yanında verilen promosyonlar sağlık ile ilgili midir?

9. Çocuk dergilerinde sağlık ile ilgili etkinlikler çocuğun günlük yaşantısında kolayca uygulayabileceği şekilde verilmekte midir?

10. Çocuk dergilerinde ne tür kahramanlara yer verilmektedir?

11. Çocuk dergilerinin tiraj verileri nasıldır?

12. Çocuk dergileri özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değinmekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bireylerin hayatlarını devam ettirebilmesi, hayat kalitesini yükseltebilmesi ve koruyabilmesi sağlığın önemini ortaya koymaktadır. Sağlıklı bireyler sağlıklı toplumları oluştururlar. Sağlıklı bir toplum için de sağlık eğitimi almış, sağlık konularında bilinçlendirilmiş bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Bilinçli bireyler ve bilinçli toplum için de öncelikle, çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak sağlık konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

31 Aralık 2019 tarihi itibariyle Çin'in Wuhan şehrinde başlayan, Mart 2020 tarihi itibariyle tüm dünyaya yayılan coronavirüs salgını süreci ile farklı bir yaşam şekline geçilmeye başlanmıştır. Bu yeni yaşam biçiminde en temel alışkanlık olarak ilk çocuklukta edinmemiz gereken temizlik ve hijyen gibi konularda tekrar bir bilinçlendirme çalışmalarına gereksinim duyulmuştur.

Tüm dünyada, coronavirüs salgını yaşanırken görülen en büyük değişim sosyal mesafe kurabilmek ve salgını durdurabilmek için başta okulların kapatılması olmuştur.

Okulların kapatılması ile birlikte evde eğitim, evden çalışma ve sosyalleşme ihtiyacını giderebilecek kaynak, kitle iletişim araçları olmuştur. Özellikle internet üzerinden, gerekli bilgilenme ve eğlence ortamlarına ulaşılabilmiştir. Okullar çevrimiçi eğitim ortamını oluştursa da ebeveynler çocukların ekran sürelerini azaltmak ya da eğitimleri dışındaki süreyi daha verimli hale getirebilmek için başka yol arayışlarına da gitmişlerdir. Özellikle çocukların dışarı çıkışlarının kısıtlanması ile bazı çocuk dergileri dijital ortamlardan bazıları ise internet siparişlerini kapıda teslim ile çocuk okurlarına ulaştırabilmek için imkânları genişletmişlerdir.

Bu çalışma tüm dünya gibi ülkemizi de etkileyen pandemi sürecinde Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinin, süreci çocuklara aktarma yolları, çocuklara aktarım konusunda varsa eksiklikleri ve ayrıca pandemi süreci dışında sağlık ile ilgili temalara yer verme yöntemlerinin araştırılması açısından önemini göstermektedir. Yapılan araştırmada çıkan sonuçlar dergi editörleri, ebeveynler ve literatüre sunacağı katkı sebebiyle önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türkiye'de 2020 yılında 12 ay boyunca yayınlanmış 4-12 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden 15 farklı çocuk dergisi, örneklem ise temin edilebilen 153 adet çocuk dergisi ile sınırlıdır. Araştırmanın kuramsal boyutlarına ilişkin olarak nitel araştırma türü doküman analizi yöntemi ve veri toplama araçlarına yönelik olarak da ulaşılabilen çocuk dergileri ile sınırlıdır.

1.5. Sayıltılar

Araştırma sürecinde, Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinde sağlık temasının ele alındığı varsayılmaktadır.

Araştırmanın yönteminin, araştırma amaç ve problem çözümüne uygunluğu, seçilen araştırma örnekleminin araştırmayı yeterli düzeyde temsil ettiği, verilerin değerlendirilmesinde kullanılan analiz tekniğinin araştırma amacına uygun yöntemden oluştuğu kabul edilmiştir.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

Yaşam süreci çeşitli dönemlerden oluşmaktadır. Genel anlamda bakılacak olursa; insan doğar, bebeklik dönemine girer, çocuk, genç olur, yetişkinlik dönemine gelerek hayatlarını sürdürürler ve yaşlılık döneminde hayata veda etmektedirler. Bu dönemler içinde tüm yaşamı etkileyen ve tüm yaşamı şekillendirmeye etkisi olacak en önemli süreç çocukluk dönemidir. Çocukluk döneminde alınan bilgilerin, eğitimlerin ve deneyimlerin, insan hayatının diğer dönemlerine olan etkisi bu konu üzerine yapılmış araştırmalarla da kabul edilmiştir (Ağan, 2020).

Çocuk ve çocuk edebiyatını daha iyi anlamlandırabilmek için çocuk kavramının tanımı ile başlamak yararlı olacaktır. Çocuk; insan yavrusu, küçük yaştaki oğlan veya kız, soy yönünden yavru, evlat olarak tanımlanmıştır (Yelten ve Özkan, 2002).

Çocuk kavramı tanımı sözlükler dışında pek çok farklı şekillerde yapılmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine göre; "on sekiz yaşına kadar olan insan çocuk sayılmaktadır" (UNICEF, 2020). Çocuk, "doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan, gelişim süreçlerini tamamlamamış 0-15 yaş grubundaki küçük insan"dır (Şimşek ve Yakar, 2016). Çocuk, "iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek yahut bebeklik çağı ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan "dır (Oğuzkan, 1987). Bu örneklerden yola çıkarak bir çocuk kavramı tanımlamak istersek; doğumla başlayıp, bebeklik dönemi 0-2 yaş sonrası ergenlik dönemine kadarki süreçte büyüme ve gelişme gösterdiği dönem içindeki insana "çocuk" denir (Ağan, 2020).

Çocuklar yetişkinlere göre kavrama, algılama, değerlendirme vb. konularda kendi bakış açıları ile dünyayı değerlendirmektedirler. Bu sebeple yetişkinlerden farklı

olarak düşünülmelidirler. Çocuğun bulunduğu topluma uyumu, sosyalleşmesi eğitimle mümkündür. Çocuklar eğitimle, içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını öğrenmekte, o toplumun bir üyesi haline gelmektedir (Karakoç, 2014). Bilişsel, zihinsel, fizyolojik, çevre, genetik gibi çocuğun eğitimine yön verecek etkenler göz önünde bulundurularak verilecek bir eğitim, toplumda yer almak isteyen insan için büyük önem arz etmektedir (Ağan, 2020).

Eğitim sürecinde hedefe ulaşma yolunda birçok araç kullanılmaktadır. Bu araçlardan birisi belki de en önemlisi edebiyattır. Edebiyat, yüzyıllardır insanların düşündüğü, duyduğu hatta yaptığı her şeyi etkili ve zengin bir durumda ortaya çıkaran bir sanat dalıdır. Edebiyat malzeme olarak dili kullanmakta ve insanlar hayallerini, düşüncelerini, duygularını edebiyat ile dile getirmektedirler. Edebiyat estetik ve edebi değeri yüksek, yazılı, sözlü verilerin tamamını içerir (Yalçın ve Aytaş, 2005; Kavcar, 1999). İnsanın kendini en iyi ifade etme yolu olan dil ve yazı edebiyatı doğurmuş, insanın duygu ve düşüncelerini estetik bir üslupla ortaya çıkardığı sanat dalı oluşmuştur (İpek, 2017).

Çocuklar, beşikte ninnileri dinleyerek edebiyat ile tanışmakta ve anlatılan masallarla edebiyat ile tanışmaya başlamaktadır. Ninni, masal gibi araçlar yardımıyla çocukların merakını ve beğenisini kazanmış edebiyatın, çocukların eğitilmesi için bu etkisi ve gücünden yararlanılması çok önemlidir. Bu sebeple edebiyatın çocuklarla erken dönemde buluşturulması büyük önem arz etmektedir (Ağan, 2020).

Şirin(2007),‘’Çocuk edebiyatı nasıl bir edebiyat alanıdır?’ sorusunu yanıtlarken şu ifadeleri kullanmıştır: “Temel kaynağı çocukluk ve çocuk olan, çocuğun hayal dünyası, düşünce, duygu, dikkat, ilgi ve algısına uygun, çocuk gerçekliğini ve bakışını yansıtan, tiplerde, düşüncede, dilde ve ölçüce çocuğa uygun biçimde yalın ve içtenlikle hazırlanmış, çocuğun estetik, sanat ve edebi yönden gelişmesini desteklerken okuma alışkanlığı da kazandıran, çocuğun yetişkinliğe hazırlanmasında önemli bir rol oynayan geçiş dönemi edebiyatıdır” (Şirin, 2007).

Çocuk edebiyatının öncelikli sorumluluğu, çocukların duygu, düşünce dünyalarını genişletebilmektir. Çocuklara, anlatım ile çizgilerin elverdiği imkânlarıyla hayatı ve insanları tanıtmaktır. Hayat ve insan tek bir tanım altında toplanamayacağı için, çocuklara aktarımda yazar ve çizerin çocuk açısından bakarak onun özümseyeceği duruma getirmesi gerekmektedir. Çocuk açısından bakış açısıyla

sunulan aktarımlar, kavramları anlamlandırma sürecinde etkin olmasını sağlayacaktır (Sever, 2003).

Çocuk edebiyatını, ürünleri aracılığıyla açıklayan tanımlarda; genel olarak dört-on iki yaş arası çocuklara hitap eden, çocukların gerçekliklerini duyarlı bir biçimde ele alan, çocuklara okuma alışkanlığı, okuma sevgisi ve nitelikli okur olabilmeyi kazandıracak özelliklere sahip sanat değeri olan kitaplardır (Dilidüzgün, 1996). Bazı araştırmacılar çocuk edebiyatını sadece kitaplar olarak ele almamakta, çocukların ihtiyaçlarına cevap veren, duygu, düşünce ve hayallerine yönelik, yazılı ve sözlü eserlerin bütününü kapsadığını söylemektedirler (Tür ve Turla, 1999). Çocuk edebiyatıyla ilgili tanımlara bakılacak olursa; ulaşılmak istenen kitle çocuk olan, çocuğun hayal dünyasını, duygu ve düşüncesini geliştirmeye katkısı olacak bir dille sunulan, çocuğun eğitimine yardımcı, öğrenmesinde teşvik edici tanımına ulaşmak mümkündür (Ağan, 2020).

2.2. Dünyada ve Türkiye'de Çocuk Dergiciliğinin Tarihçesi

Masal, ninni gibi sözlü edebi ürünler dünyada ve Türkiye'de çocuk edebiyatının ilk kaynakları olarak görülmektedir. Hayat şartlarının değişmesi, değerlerde farklılıklar oluşması ve teknolojide görülen gelişim çocuk edebiyatında farklı ürünlerin ortaya çıkmasında temel oluşturmuşlardır. Özellikle matbaa icadı ile süreli yayınlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Çocuklar için hazırlanan süreli yayınlar içinde en büyük pay dergilerdedir. Çocuk edebiyatı içerisinde büyük önem ve yere sahip olan dergilerin süreli yayın olması diğer edebi türlerden farklı ele alınmasına sebep olmaktadır. Çocuklara özel dergilerin tarihçesine bakıldığında, ilk örneklerin gazetecilik ile bağlantısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Gazetelerin geniş bir kesime ulaşıp okunması, çocukların da okuyarak bilgi sahibi olabilmesi için çocuk dergisi gibi bir yayın fikrini ortaya atmıştır (Kıymaz, 2011). Çocuk edebiyatı ürünlerinde olduğu gibi, ilk çocuk dergilerindeki konular genellikle aile ve çocuğa ders, eğitim ve öğüt verme gibi temalardan seçilmektedir. Günümüz dergilerine bakıldığında eğitim, doğru davranışlar, ahlak gibi topluma adapte olmaya destek konuların yanında eğlence imkânını da çocuklara sunmaktadır. (Gezmen, 2019)

Çocuk dergiciliğinin başlangıcı Avrupa'da görülmekte, gazeteciliğin yaygınlaşmasıyla birlikte de çocuk dergiciliği ön plana çıkmaya başlamıştır. İlk çocuk dergisi 1722 yılında Leipzig'de yayımlanan "Leipziger Wochenblatt für Kinder"

(Çocuklar İçin Haftalık Leipzig) adındaki dergidir. Bu dergide çeşitli konular, mektuplar, hikâyeler ve fabllar bulunmaktaydı. Bu dergi çok sayıda okuyucu tarafından satın alınınca aynı sene "Nidergaschisches Wochenblatt für Kinder" (Çocuklar İçin Haftalık Nidergash) adındaki dergi yayınlanmaya başlamıştır. Çocuk dergiciliğinde ilk örnekler bu iki dergi olarak kabul edilmektedir. Fakat bazı araştırmacılar, bu iki derginin modern çocuk dergilerine uymadığını söylemekte ve modern ilk çocuk dergisinin İngiltere'de 1788'de yayınlanan "Juvenile Magazine" (Gençlik Dergisi) adındaki dergi olduğunu söylemektedirler. 1824 yılında yayın hayatına başlayan "The Child Companion" (Çocuk Arkadaşı) çocuk dergisi ise, yüz yıl boyunca yayınlanarak, rekor kıran çocuk dergileri arasına girmiştir (Şimşek, 2001).

Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan ilk çocuk dergisi 1826 yılında "The Junevile Miscellany" (Çeşitli Haziran) isimli dergidir. 1867 yılında yayınlanan ve ilk kez çeviri masallara yer veren "The Reverside Magazine" (Ters Dergi) ve güçlü bir ressam, yazar kadrosu bulunan "Our Young Folks" (Gençlerimiz) Amerikan çocuk edebiyatının en önemli yayınları arasında ifade edilmektedir. Yayınlanan bu dergileri Mark Twain ve Jack London gibi ünlü yazarların kadrosunda bulunduğu "St. Nicholas Magazine" (Aziz Nicholas Dergisi) ve "Harper's Young People" (Harper'in Gençleri) isimli çocuk dergileri takip etmiştir (Öğüt, 2006).

Dünyada çocuk dergiciliğinin tarihine bakıldığında öncelikli olarak Almanya'dan bahsedilse de, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan çocuk dergileri daha ön plandadır. Biçim ve içerik bakımından tam olarak çocuk dergisi olduğu tüm araştırmacılarca da kabul edilen ilk çocuk dergisi 1867'de "Riverside Magazine" (Nehir Kenarı Dergisi) adı ile İngiltere' de çıkarılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri tarafından yayınlanan dergilerin çocuk dergiciliğine büyük katkısı olduğu kabul edilmektedir (Kırış, 2007).

Türkiye'deki çocuk edebiyatı gelişimi, dünyadaki çocuk edebiyatındaki gelişimden doğrudan etkilenmiştir. Türk edebiyatında batılılaşma hareketleri ve sonrasında ilk çocuk dergileri Tanzimat Dönemine denk gelmektedir. Sosyal- kültürel alanda batıya uyum süreci çalışmaları çocuk edebiyatını etkilemiş ve dönemin sanatçıları toplumu eğitmek, bilinçlendirmek için gazete ve dergileri araç olarak kullanmışlardır. Tevfik Bey'in 1869' da çıkardığı ilk dergi Mümeyyiz bu döneme denk gelmektedir (Kırış, 2007). Edebiyat kaygısından uzak hazırlanan Mümeyyiz dergisi, çocuklara öğüt veren nasihatname özelliğini taşımaktadır. Mümeyyiz dergisi ile aynı

özelliklere sahip ve aynı dönemde çıkarılan diğer dergilerse; Sadakat, Hazine-i Eftal, Eftal ve Ayine dergileridir. Çocuklara özel yazmanın müstakil alan olduğunun bilincindeki Mehmed Şemseddin'in yayınladığı Arkadaş dergisi edebi ürün olarak bakıldığında bu türün ilk örneğini oluşturmaktadır (Okay, 2006). Zaman zaman Osmanlıca deyim ve kelimelere rastlanılsa da, döneminin çocuk dergisi olma özelliğini Arkadaş dergisi taşımaktadır. 1880 yılında, çocuk eğitimi konusuna yer veren fakat içerik olarak çocuklara yönelik olmayan Tercüman-ı Hakikat'in çocuk eki ve Şemsettin Sami tarafından hazırlanan Aile dergisi, kadınlar ve çocuklar için yayınlanmakta ve de bu dönem dergileri arasında yerini almaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2016).

1880 yılında Kemal Efendi'nin sahibi olduğu ve yazı işleri müdürlüğünde Nihal Avni'nin bulunduğu, edebiyata çocuk dergilerinde çokça yer veren Bahçe dergisi çıkarılır ve 40 sayı yayınlanır. Arkadaş dergisini 1881 yılında yayınlayan Mehmed Şemsettin, çocuklar için edebiyatın olması gerektiğini savunur, Çocuklara Arkadaş dergisini çıkarır (Okay, 2006). Çocukların okuma - yazma becerilerini geliştirmek amacıyla 15 günde bir Mehmet Ziya Bey'in hazırladığı Çocuklarla Kıraat dergisi yayınlanır. Mehmet Şemsettin Bey tarafından 1887 yılında 9 sayı olarak yayınlanan Çocuklarla Talim dergisi imla kurallarını ve Türkçe'nin öğretimini pekiştirme amacını taşımaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Eski harfli çocuk dergilerine bakıldığında, aralarında en uzun süre yayın hayatına 1897 - 1901 yılları arası Ahmet Mithat tarafından Selanik'te çıkarılan 166 sayı yayınlanan Çocuklara Rehber ve 1896-1908 yılları arası çıkarılan 627 sayı yayınlanan Çocuklara Mahsus Gazete isimli yayınlar söylenile bilinir (Kıymaz, 2011). En uzun süreli çocuk dergisinden biri olan Çocuklara Mahsus Gazete kız ve erkek çocukları daha bilgili ve daha ahlaklı olmalarını amaçlayarak yayına başlamıştır. Eğitici olmak şartıyla okuyucu yazılarına da yer veren, resimleri bol olan ve haftalık yayınlanan dergide hikâye, masal ve toplumu ilgilendiren yazılar da yayınlanmıştır (Oğuzkan, 2006).

Mustafa Necati tarafından 1904 yılında 43 sayı yayınlanan Çocuk Bahçesi yetişkinlere daha çok hitap eden ve ahlaki mesajlar verme özelliğine sahiptir. Mehmet Faik'in 1909 senesinde çıkardığı Arkadaş dergisi, baskı özelliği bakımından oldukça özenle hazırlanan bir çocuk dergisidir. Arkadaş dergisi yazı kurulunda Tevfik Fikret,

Fazıl Ahmet, Cenap Şahabettin, Hüseyin Suat, Celal Şahin gibi Servet-i Fünun Dönemi önemli şair ve yazarları yer almaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Çocuk dergilerinde içerik ve biçim özelliklerinin gelişim göstermesi İkinci Meşrutiyet Dönemi yıllarına denk gelmektedir. Bu dönemde yayınlanan dergilerde, çocukların ilgi ve ihtiyaçları göz önüne alınmış ve resimlere daha fazla yer verilmiştir. 20. yy başlarında yayınlanmaya başlayan ve uzun süreli sayılamayacak çocuk dergi ve gazeteleri şu şekilde sayılabilir: "Talebe" (1911), "Çocuk Yurdu" (1913), "Çocuk Dünyası" (1913), "Çocuk Duygusu" (1913), "Çocuk Dostu" (1914) (Şirin, 2000).

Çocuk dergiciliğinin en fazla yaygınlaşarak yayınlandığı dönemler, 1908/1914 arasına denk gelmektedir. Cumhuriyet Dönemi öncesi çocuk dergilerin çoğunluğu süreklilik sağlayamamışlardır. Bu durumun ortaya çıkmasında, dönemin sosyal ve siyasi ortamın etkisi görülebilmektedir. O dönemde çıkarılan çocuk dergilerinin kullanılan dili çocukların anlama seviyelerinin üzerinde kalmıştır (Yalçın ve Aytaş, 2016).

1923 - 1940 yılları arasında Tahsin Demiray 'ın "Haftalık Resimli Gazetemiz", "Resimli Mecmua", "Ateş", "Yavrutürk" , "Binbir Roman" isimli çocuk gazete ve dergileri ve M. Faruk Gürtunca'nın "Çocuk Sesi", "Afacan" ve "Gelincik" isimli çocuk gazete ve dergilerini sayabiliriz. Gazete ve dergileri yayınlayan iki isimin öğretmen olması ise dikkat çekmektedir (Ungan ve Yiğit, 2014).

Cumhuriyet Dönemi dergilerinden Doğan Kardeş dergisi resimli baskısı, kâğıt kalitesi ve sonradan yayınlanan sayılarının renkli oluşu gibi özellikleri bakımından Türk çocuk dergiciliğinde yeni bir dönemi başlatmış ve çocuk dergiciliğine getirmiş olduğu bu yeniliklerden, 1970'li yıllardan sonra diğer dergiler de etkilenmiştir (Ciravoğlu, 2000).

1950'li yıllarda dergilerde eğitim amacı taşımama özelliği dikkat çekmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nden alınan Koca Teks, Pekos Bill,Tom Miks, Bill Kid, Deyvi Kroket gibi çizgi romanların yayınlanmasında kâr amacı ön görülmüştür. Bu dergilerin içeriklerinin çocuklar üzerinde oluşturacağı olumsuz etkiler göz önüne alınarak yerli konular ve yazı değeri yüksek çizgi roman yayınlama çalışmaları başlamıştır (Ağan, 2020) .

1972 yılında haftalık olarak yayınlanan Milliyet Çocuk dergisi, çocukların gelişim düzeylerine göre hazırlanması bakımından oldukça önemlidir. 1990 yılında

yayın hayatı sona eren Milliyet Çocuk dergisi, daha sonra Miço adıyla tekrar çıkarılmaya başlanmıştır (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Ziraat Bankası'nın çocuklara hediyesi olarak, Mart 1983'te Başak Çocuk Dergisi yayınlanmaya başlanılır. Tamamı renkli 32 sayfa olan dergi, yanında 4 sayfalık ansiklopedi ilavesiyle toplam 36 sayfadan oluşmaktadır. Dergi, kaliteli ve zengin içeriğiyle Türkiye'deki çocuk dergiciliğinde çığır açmış ve bu çizgisini yayın hayatı boyunca da korumuş bir dergi olarak nitelendirilmektedir. Başak Çocuk, hedef kitlesi çocukların hem eğlenmesini hem de eğitimini amaçlamıştır. Başak Çocuk Dergisi'nin yayını 2000 - 2001 yılına kadar devam etmiştir (Ziraat Bankası, 2020).

1975 - 1992 yılları arasında yayınlanan çocuk dergileri arasında 1979 yılında başlanan Diyanet Çocuk, 1981 yılında başlanan Türkiye Çocuk, 1982 yılında başlanan Milliyet Kardeş, 1983 yılında başlanan Şeker Çocuk, 1989 yılında başlanan Vakıf Çocuk, 1992 yılında başlanan Elma Şekeri gibi kurumlara ait pek çok çocuk dergisi ismi sayılabilir (Ağan, 2020).

Yakın geçmişten günümüze, sadece okul öncesine yönelik çocuk dergileri de çıkarılmaya başlanılmıştır. 2003 - 2005 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılan Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi'nin eki Elma Şekeri dergisi, TÜBİTAK tarafından 2007 yılı itibariyle yayınlanan Meraklı Minik dergisi, Pepe dergisi, Can Kardeş dergisinin eki Arı Kardeş dergisi, TRT Çocuk dergisinin eki Kardeşim ve Ben dergisi, 2016 yılında yayına başlayan Bilge Minik dergisi okul öncesine hitap eden eğitici, bilgilendirici süreli yayınlar arasında sayılabilen örneklerdir (Uzuner Yurt, 2016).

2020 yılı dergileri incelendiğinde, içerik ve kalite anlamında birçok çocuk dergisine ulaşılabildiği görülmektedir. Eğitim ve eğlence olarak çocuklara hitap eden bu dergiler arasında, Kafa Çocuk ve Bilim, Meraklı Minik, Bilge Minik, Bilim Çocuk, Minika Çocuk, Mavi Kırlangıç, Süper Penguen, Bilge Çocuk, Türkiye Çocuk, Natıonal Geographıc Kids, Diyanet Çocuk, TRT Çocuk, Minika Go, Mavi Fidan, Çamlıca Çocuk dergileri süreklilikleri açısından devamlılık sağlayan dergilere örneklerdir.

Çocuk edebiyatının önemli ürünlerinden çocuk dergileri köklü bir geçmişe sahip olduğu ve yıllar içinde yaşanan siyasi ve sosyal olaylar ile toplumun çoğu alanında yenilikler görüldüğü gibi çocuk dergilerine katkıları da gözlenmektedir. Çocuk için edebiyat algısının oluşması gerektiğini kabul eden yazarların ve

okuyucuların çoğalması, çocuk edebiyatı türlerinin de artmasında önemli rol almıştır. Bu türler arasındaki dergiler, çocuk edebiyatının amacının gerçekleşmesine çok büyük katkı sağlamaktadır. Geçmişten günümüze varlığını devam ettiren dergiler ve günümüzde yayınlanan çocuk dergisinin çok sayıda olması, süreli yayınlardan dergilerin çocuk edebiyatı içindeki yerini ve önemini ortaya koymaktadır (Ağan, 2020).

2.3. Çocuk Dergilerinde Türler

Çocuk dergileri, bir eğitim aracı olarak çocukların eğitimi, gelişimi ve sosyal anlamda ilerlemesine katkısı sebebiyle büyük ve önemli bir yere sahiptirler. Çocuk edebiyatının içinde edebi bir ürün olarak kendine yer bulan çocuk dergilerinin eğitimin bir basamağı olarak yer bulması, eğitimin yaygınlaşmasında önemli bir görevi yerine getirdiğini de gözler önüne sermektedir. Çocuk dergileri, Yalçın ve Aytaş (2016) tarafından iki gruba ayrılmıştır:

1. Okul İçi Etkinlikler Olarak Çocuk Dergileri
2. Eğitim Amaçlı Çocuk Dergileri

2.3.1. Okul içi etkinlikler olarak çocuk dergileri

Çocukların okul içinde etkinlik alanı olarak kullandıkları okul duvar gazeteleri ve öğretmenler danışmanlığında öğrencilerin çıkardıkları, yayınladıkları dergileri bu grupta sayılmaktadır. Çocukların becerilerinin, yaratıcılıklarının ve kendine güven duygularının gelişmesine katkıda bulunan çocuk dergileri, eğitimin sınıf içi etkinlikleri kadar önemlidir. Öğrencilerin okul ve ders içi veya dışında dergilerle buluşturulması güzel ve doğru alışkanlıklara yönelmelerine imkân sunacaktır (Ağan, 2020).

2.3.2. Eğitim amaçlı çocuk dergileri

Eğitim amaçlı dergiler, doğrudan eğitime katkısı olması ve yardımcı olması amaçlı hazırlanan dergiler olarak iki gruba ayrılmaktadır. Ünite dergileri, eğitime doğrudan katkıda bulunmak amacındadır ve belli bir sınıf düzeyinde eğitim programları ile paralel olarak haftalık çıkarılan dergilerdir. Ünite dergileri, derslerde çocukların ders kitaplarını anlamalarına destek olur. Eğiticiliğin yanında, eğlendirici özellikler de barındıran dergiler bilimsel gelişmelerin sınıfa taşınmasını sağlarlar.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin konularla ilgili ek bilgilerle desteklenmesi de bu dergilerle mümkündür (Ağan, 2020).

Yetişkinler tarafından süreli yayın olarak çıkarılan çocuk dergileri eğitim amaçlı değerlendirilebilecek yayınlardır. Bu dergiler, çocukların okuma becerilerini geliştirmenin yanında, zamanlarını kaliteli değerlendirme alışkanlığını da kazandırmaktadır. Çocukların yeteneklerini ortaya çıkarır ve çocukları yazma, resim yapma gibi etkinliklerde aktif olmaya özendirmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2016).

2.4. Çocuk Dergisinin Taşıması Gereken Nitelikler

Dergiler; grafikerler, psikologlar ve çocuk edebiyatı yazarlarının ortak çalışmaları ile birlikte yayına sunulurlar. Bu sebeple de ayrıntılı bir çalışmanın ürünüdürler. Bu çalışmaların en önemli özelliği de, ortaya çıkarılan eserlerin çocuğa hitap etmesinin gerekliliğidir. Bir çocuk dergisi, kapağında bulunan resimlerinden derginin içine alınan yazılarındaki üsluba kadar, çocuğa hitap eder olmalıdır. Derginin biçim ve içerik özellikleri çocuğun gelişim özelliklerine paralel bir özellik taşımalıdır (Barutçu, 2010).

Çocuk dergilerinin, çocuk üzerinde olumlu etki bırakması ve belirlenen amaçlara ulaşılmasını sağlaması için belirli kriterlere uygun olması gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu konu ile ilgili yönetmelikler ve Tebliğler Dergisi'nde ders kitapları ve eğitim araçlarıyla ilgili kriterler belirlenmiş fakat çocuk dergileri için farklı kriterlerin belirlemesine gidilmediği görülmektedir. Çocuk dergilerinde bulunması gerekli kriterler konusunda ders kitapları ve eğitim araçları inceleme ve değerlendirilme yapılarak, ilgili yönergede belirlenmiş kriterler esas alındığı görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2020). Fakat çocuk dergilerini değerlendirmek için daha detaylı kıstasların olması gerekmektedir. Bu kıstaslar belirlenirken bazı araştırmacılar tarafından çocuk edebi ürünlerinde olması gerekli özelliklerden yola çıkmış ve özellikle çocuk kitaplarında çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel ve psikomotor gelişim sürecine etkisi büyük bir uyaran olduğu dile getirilmektedir. Çocuk kitaplarının bu amaçları yerine getirebilmelerini yapısal ve eğitsel özellikleriyle tam donanımlı hale getirilmelerine bağlanmaktadır. Çocuk dergileri, çocuk kitapları gibi yapısal (içyapı - içerik) ve biçimsel (dış yapı) özellikleriyle bir bütünlük sağlayarak çocuk dergilerinin niteliklerini belirlemektedirler (Sever, 1995).

Çocuk dergilerinde olması gereken yapısal ve biçimsel özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

2.4.1. Biçimsel özellikler

Bir çocuk dergisinde biçimsel özellikler, dergilerin dış yapısının nasıl olması gerektiğini açıklamaktadır. Bir çocuk dergisi paketiyle, ambalajıyla veya özel kapağıyla ilgi ve dikkat çekici bir özelliğe sahip olmalıdır. Dergi ile çocuğun arasında ilk anda bir bağ kurulması ve çocuğun dergi hakkındaki ilk fikrinin oluşabilmesini sağlamak için dergiye ait biçimsel özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2016). Bu bağlamda bakıldığında biçim özellikleri kapak, boyut, cilt, sayfa düzeni, kâğıt, harf, punto ve resimler olarak ele alınıp, incelenmektedir.

2.4.1.1. Kapak

Çocuklar dergileri alırken veya okumaya karar verdiklerinde içeriğine göre değil dış görünüşüyle karar vermektedirler. Bu sebeple dergilerin kapağı çok önemlidir. Dergi kapaklarının tasarlanması çocukların ilgisini çekecek şekilde olmalıdır (Yılmaz, 2016).

Çocuk dergilerinde tasarlanan kapakların derginin içeriğini yansıtmasına büyük önem verilmelidir (Demiryürek, 2009). Kapağın; üzerinde bulunan yazılara, resimlere, renklere estetik açıdan bir zemin oluşturması, kırılma, katlanma olmaması veya kolay deforme olmaması çok önemlidir (Yılmaz, 2016). Uzun süre okuma ve saklama imkânı yalnızca sağlam, dayanaklı şekilde oluşturulmuş bir dergi kapağı ile mümkün olacaktır (Oğuzkan, 2006). Derginin kapağında logosu, fiyatı, yayın tarihi, o sayıya ait konu başlıkları mutlaka yer almalıdır (Sürmeli ve Kaptan, 2011).

2.4.1.2. Boyut

Çocuklar boyutları ve şekilleri farklı biçimde tasarlanan yayınlardan hoşlanmaktadırlar. Burada önemli olan unsur, yayınların çocukların gelişim düzeyine uygun bir şekilde tasarlanmış olmasıdır. Çocuk dergilerinin özellikle okul öncesi dönem çocuklarına da hitap edeceği ve anne-babalar yardımıyla okunacağı düşüncesiyle dergilerin boyutu çocuğun kucağına sığabilecek veya çocuğun kolayca takip edebileceği boyutlarda hazırlanmalıdır (Ciravoğlu, 2000; Yılmaz, 2016). Dergilerin boyutlarında ayarlama yapılırken çocuğun kolaylıkla taşıyabileceği ağırlık ve hacimde olmasına özen gösterilmelidir. Çocuk dergilerinde boyutlar genel olarak

bakıldığında 19,5x27,5 cm ve 24x33,5 cm arasında değişmektedir (Sürmeli ve Kaptan, 2011).

2.4.1.3. Cilt

Çocuklar tanıma, anlamlandırma, keşfetme sürecinde olmaları sebebiyle dergi kullanımlarında daha hırpalayıcı ya da dikkatsiz davranabilmektedirler. Bu sebeplerden dolayı da çocuk dergilerinde çok daha dayanıklı ciltlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Sağlam ciltlemeye sahip olmayan bir dergi çocuk tarafından keşfedilmeye müsait olamayacağı için çocuğun ilgisini çekmeyecek ve bu sebeple de kullanımı mümkün olmayacaktır. Dayanıklı olması için ip ile dikiş tercih edilebilmekte ama genelde zımbalama yöntemi ile ciltleme yapılmaktadır (Yılmaz, 2016).

2.4.1.4. Sayfa düzeni

Çocuk dergilerinin en önemli biçimsel özelliklerinden birisi sayfa düzenidir. Sayfa düzeni çocukların metni rahat bir şekilde okuyup, gözlemlemesine imkân sağlayıcı yapıda olmalıdır (Ciravoğlu, 2000). Çocuk dergilerinde satır aralıkları yazıların birbirlerine karışmasını engelleyecek özellikte tercih edilmeli ve bir buçuk ya da iki satır aralığında belirlenmelidir. Çocuk dergilerinin estetik bir görünümde olması ve kolay anlaşılıp okunabilmesi için yazı ile zemin renginin birbirlerine zıt renklerde tasarlanmış olması gerekmektedir (Demiryürek, 2009). Sayfa düzeninde önemli olan bir diğer husus ise resim ve yazının yerleştirilmesinde dengenin sağlanmış olmasıdır. Çocuk dergilerinde okumayı kolaylaştırmak için sayfa kenarlarında boşluklar geniş (marjlar) bırakılmalı, metinler sayfaya tek sütun yerleştirilmelidir (Oğuzkan, 2006).

2.4.1.5. Kâğıt

Kapağın dayanıklılığının önemi gibi kâğıdında dayanıklı olması çok önemlidir. Derginin kâğıdının kalitesi diğer çocuk edebiyatı ürünleri gibi birinci hamur, mat yani parlak olmayan cinsten ve baskı sonrası yazının ya da resmin kâğıdın arkasından görünmesini engelleyecek gramajda olmasına dikkat edilmelidir. Parlak kuşe kâğıtlar ışığı fazlasıyla yansıtacağı için parlama gibi sorunlar ortaya çıkarabilmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2016). Kâğıdın parlama ile görüşü engellememesi için yarı mat ve dayanıklı kâğıttan olması gerekmektedir. Kaliteli kâğıt kullanılmadığında renkleri değişen,

mürekkebi dağılan, yazıları, görselleri iyi algılanamayan dergiler çocukların ilgisini çekmeyecek ve beğenisini kazanmayacaktır (Sürmeli ve Kaptan, 2011).

2.4.1.6. Harf

Harflerin kullanımı, yazının karakteri çocuk dergilerinde çok önemlidir. Çocukların rahatlıkla okuyabileceği, baktığı zaman gözünü yormayacak harfler ve yazı karakteri kullanılmalıdır. Harfler büyüklük, yükseklik, genişlik açısından birbirlerine çok yakın olmamalıdır. Okul öncesi dönem çocuk dergileri için kalın harfler ve geniş aralıklar seçilmelidir (Ciravoğlu, 2000). Yazı karakterleri ve puntoların çeşitlendirilerek kullanılması çocuk dergisine dikkat çekici özellik kazandırmaktadır (Gönen, vd., 2014). Fakat yazı karakterleri ve puntolar çeşitlendirme yapılırken, aynı sayfada çok fazla yazı karakteri, farklı büyüklük ve renklerin tasarımda kullanılması derginin görselliğini olumsuz yönde etkileyeceği gözden kaçırılmaması gereken noktalardandır (Sürmeli ve Kaptan, 2011).

2.4.1.7. Punto

Çocuklar için hazırlanan yayınlarda punto, harfin büyüklüğünü ve harfin çizgiler arasındaki boşluğunu ölçmek için kullanılır. Çocuk dergilerinde çocuğun dönemine ve hitap edilen yaş grubuna göre puntonun özelliği değişiklik göstermektedir (Güleç ve Geçgel, 2017). Okul öncesi dönem çocuklarında 24 ile 36 punto arasında değişiklik gösterebileceği (Yılmaz, 2016), okumaya yeni geçmiş çocuk için 36 punto ve daha büyük çocuklarda ise 12 puntonun normal olduğu belirtilmiştir (Güleç ve Geçgel, 2017).

2.4.1.8. Görseller (Resimler, Resimlemeler ve Fotoğraflar)

Okuma yazma bilmeyen çocuklar için veya karmaşık metinleri anlamlandıramadıkları için resimler çocuk dergilerinde çok önemli yere sahiptir. Çocuklar resimler aracılığıyla dergiyle bağ kurmakta, dergiye anlam yükleyebilmektedirler (Yılmaz, 2016). Çocuk dergilerinde süsleme, tamamlama, metni açıklama olarak üç amaç ile resimler kullanılmaktadır. Tamamlama amaçlı resimler, yazıyla anlatılması zor veya imkânsız durumların çizimleri ile metni tamamlamak amaçlı kullanılmaktadır. Metni açıklama resimleri, metinde ismi geçen herhangi bir durum veya unsurun resim aracılığı ile anlatılması için kullanılmakta ve okuma yazmayı yeni öğrenen çocuklar için faydalı olmaktadır. Süsleme resimler ise,

çocuk dergisini daha ilgi çekici, cazip hale getirmek için kullanılmaktadır (Oğuzkan, 2006). Dergilerdeki resimler sanatsal duyarlılıkla kullanılmalı, çocuğun estetik bakışını geliştirmeyi amaçlamalıdır. Resimler çocukların hayal gücünü desteklemeli, çocuğun özgür düşünmesini sağlamalı, gerçeğiyle birebir olmayan esnek resimlerle çocuğun dünyasına katkısı olmalıdır. Dergilerde resimler belirlenirken veya oluşturulurken hitap ettiği yaş grubundaki çocukların gelişim özelliklerini göz önünde bulundurması gerekmektedir. Resimler parlak ve renkli olmalı, derginin bütününde birbiriyle uyumlu tonlarda ayarlanmalıdır. Dergiye seçilen resimlerde gereksiz abartılar ve sosyokültürel aykırılıklardan kaçınılması, koyu tonlar sebebiyle sert ve ciddi duyguları hatırlatmaması, çok küçük boyutlarda olmaması dikkat edilmesi gereken önemli noktalardır (Yılmaz, 2016). Ayrıca resim ve içeriğin uyumlu olması da önemli unsurlar arasındadır. Kısaca ifade edilmek istenirse; kullanılan görsellerin metnin anlaşılmasına katkısının olması, hitap ettiği yaş aralığına uygun olması, tasarım özelliklerine uyulması, sosyokültürel özellikler ve renklerin psikolojik algılama etkileri göz önünde bulundurulması çocuk dergilerinde kullanılacak resimlerin özelliklerini ifade etmektedir (Sürmeli ve Kaptan, 2011).

2.4.2. İçerik Özellikleri

Çocuk dergilerinde en önemli unsur, derginin içyapı özellikleridir. İçyapı özellikleri de derginin çocuk için anlattıkları ve söyledikleriyle ilgilidir. Çocuk dergisini biçimsel olarak çok güzel olsa bile bazen içeriği dolu ve sağlam bir kurgu yok ise hedef kitle olan çocuklara ulaşamamakta ve çocukların ilgisini çekmemektedir (Yılmaz, 2016). Çocuk dergilerinde içerik özellikleri plan- kurgu, dil-anlatım, konu, tema ve kahramandır.

2.4.2.1. Plan ve kurgu

Plan, eserin içyapı ve düzenini tasarlamayı ve eseri ortaya çıkarma sürecinde disiplinli çalışmayı sağlayan bir araç olarak tanımlanmaktadır. Bir derginin okurları üzerinde etki bırakabilmesi yapıda yer alan tema, konu, karakterler gibi unsurların belli sırada, tutarlı olarak aktarılmasıyla mümkün olacaktır. Derginin planlamasında, durum ve olaylar arasında bulunan ilişki kuvvetlidir. Çocuk dergilerinde planlama yapılırken öncelik okurların bilgi, algılama seviyeleri yanında merakları, ilgileri göz önüne alınmalıdır (Oğuzkan, 2006). Olay ve durumlar sebep-sonuç ilişkisi içinde anlatılmalı, çocuklarda ilgi canlı tutulacak şekilde kurgu oluşturulmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Dergilerin planlanmasında olaylar veya durumlarda bir sonraki adım merak ettirilerek, ilginin artması, okuma isteğinin canlı tutulması sağlanacaktır (Karatay, 2012).

Çocuk dergileri kurgusunda olayların yaşandığı mekân seçimi, çocukların gelişim özelliklerine dikkat edilerek belirlenmelidir. Çizilen veya betimlemesi yapılan mekân çocuğun gerçek hayatta görebileceği veya gördüğü mekânlara benzemese bile hayalinde canlandırabileceği imkânı sağlayan bir yer olmasına özen gösterilmelidir (Yılmaz, 2016).

2.4.2.2. Dil ve anlatım

Çocuk dergilerinde kullanılacak olan dil ve anlatımda çocukların yaş seviyeleri göz önünde bulundurulmalı yalın, açık, akıcı ve sürükleyici olmalıdır. Yazım, anlatım yanlışlıklarına çok dikkat edilmeli, çocuklara dil sevgisi ve bilinci kazandırmak ilk amaç olarak benimsenmelidir. Yetişkin ve çocuk edebi ürünlerini birbirlerinden ayıran en önemli özellik dil ve anlatımdır. Sağlam bir kurgusu olan bir çocuk dergisi hazırlansa bile anlatım ve dili uygun olmayan bir eser çocuğa ulaşamayabilir. Türkçenin anlatım olanaklarıyla (deyimler, atasözleri, benzetmeler, gibi.) çocuklar buluşturulmalı, kelime dağarcıklarını geliştirmeye çalışmalıdır. Yabancı kelimelerin sık kullanımından kaçınmalı ve anlamı bilinemeyecek olan kelimelerin anlamları mutlaka verilmelidir. Cümleler kısa ve tek yargı belirtir özellikte olmasına dikkat edilmelidir (Demiryürek, 2009).

2.4.2.3. Konu

Konu; bir eserde, konuşmada veya yazıda işlenen fikir, hadise ve durum, mevzu olarak tanımlanmaktadır (Yelten ve Özkan, 2002). Yazar, konuyu belirlediği bir temanın çerçevesinde şekillendirmekte ve genellikle temayla şekillenen yazarın düşüncesinden oluşmaktadır (Ağan, 2020).

Çocuk dergilerinde konu, çocukların yaş ve gelişim düzeyleri, ilgileri oranında belirlenmelidir. Dünyayı keşfetme, merak etme, merakları sebebiyle sürekli sorular sorma ve cevaplar bulmaya çalışma döneminde olan çocuklar için dergiler, çocukların merakları dâhilindeki sorularına cevap verebilecek konular içermelidir. Kültürel ve evrensel değerler, edebiyattan ödün verilmeden konulara yerleştirilmelidir (Yılmaz, 2016).

Çocukların oyun ihtiyaçları göz ardı edilmeden dergilerin oyun ve hareket ihtiyaçlarını karşılayacak etkinlik konularını da içermesi çok önemlidir. Çocuk

dergilerinde konu sınırlaması yoktur ve hayvanlar, teknolojik araç gereçler, aileler, meslekler, kavramlar, şekiller, sayılar, renkler gibi her durum konu olarak belirlenebilir. Çocukları doğrudan etkileyebilecek ölüm, ayrılık, boşanma, hastalık gibi konuların ele alınmasında duyarlı bir tutumun sergilenmesi gerekmektedir. Bu konular doğru şekilde çocuklara yansıtılamazsa, çocukların duygusal ve zihinsel dünyalarında ciddi sıkıntılara yol açılabilir. Hayatın gerçeği olan bu durumlar konu olarak alınabilir fakat ayarlaması çok iyi olmalıdır (Yılmaz, 2016).

Çocuk dergilerinin konuları genellikle eğlendirici ve dinlendirici özelliklerde olmalıdır. Eğlendirici ve dinlendirici özelliğinin yanında çocukları düşünmeye yönlendirmeli, farklı görüşler de kazandırma görevi bulunmalıdır (Güleç ve Geçgel, 2017). Bu sebepler ışığında, çocukların ilgi duyacakları alanlara yönelik konulara (fotoğraf, resim çizme, model oluşturma, pul biriktirme, vb.) yer verilmesi oldukça faydalı olacaktır (Oğuzkan, 2006).

2.4.2.4. Tema

Eserin okuyucuya vermek istediği mesaj (Yalçın ve Aytaş, 2016) ve yazarın eserde ortaya çıkarmak istediği ana düşünce ve görüş (Oğuzkan, 2006) tema (ana fikir) olarak tanımlanmaktadır. Her edebi eserde konu ve tema arasında sıkı ilişki vardır. Çocuklar için, eğitim ve sanat yönünden nitelikli kurguda ürünler ortaya çıkarmak tema ve konunun bağlantılarının güçlü olmasıyla bağlantılıdır. Yazar sunacağı çocuk edebiyatı eserinde, işleyeceği konuya göre okurlarına hangi davranışı, alışkanlığı geliştirmek ve hangi görüşü, düşünceleri kazandırmak istediğini bilmesi temanın açık olarak ortaya konulmasını sağlamaktadır (Oğuzkan, 2006).

Çocuk dergilerinde ele alınacak durum veya olayla ilgili temalar anlaşılır düzeyde olmalıdır. Teması tam olarak belli olmayan, değişik yorumlamaları içeren dergiler, çocuklar için zararlı olacak ayrıca çocukların okuma alışkanlıklarını da olumsuz etkileyecektir (Demiryürek, 2009). Bir çocuk edebiyatı ürünü olarak dergiler, güzel vakit geçirmeyi sağlayan araçlar olmalı ve bu araçlar aracılığıyla, çocuklara düşünebilme özgürlüğü tanımalı, seçilen temalarla aktarılmak istenen bir öğretmen gibi aktarılmamalıdır (Yılmaz, 2016).

2.5.2.5. Kahraman ve karakter

Karakter; bir edebi eserde duygu, düşünce ve tavırları bakımından özellikler gösterecek biçimde ele alınıp anlatılan kişi, kahraman ise; roman, hikâye, tiyatro gibi

edebi bir eserde en önemli kişi olarak tanımlanmaktadır (Yelten ve Özkan, 2002). Sever ise; yapıtlarda başından olay geçen kahramanların birer karakteri canlandırdığını söyleyerek kahraman- karakter ilişkisini betimler (Sever, 2008).

Çocuk eserlerinde, çocuk kendini kahraman ile özdeşleştirebilmektedir. Bu sebeple çocuk dergilerine alınacak kahramanlar kusursuz, erişilmez olmamalı, eksiği ve hataları olan gerçek kişilerden seçilmelidir. Çünkü gördüğü kahraman ile kendini özdeşleştiren çocuk kahramanın olumsuz özelliklerinden olumsuz bir şekilde etkilenecektir (Şimşek ve Yakar, 2016). Çocuk dergilerinde kahramanlar yalnızca insan olmamakta, kişileştirilmiş hayvan veya nesne de kahraman olarak seçilebilmektedir (Yılmaz, 2016). Çocuklar ayrıca, kendi yaşına yakın kahramanların yaşadığı olayları okumak ve dinlemekten büyük zevk alırlar. Bu sebeple çocuk kahramanı olan çocuk dergileri, bu özellikleri taşıdığı oranda da başarılı olacakları söylenilebilmektedir (Oğuzkan, 2006).

2.5. Çocukluk Sürecinde Sağlık ve Sağlığın Önemi

Bireylerin en temel haklarından ve bir milletin kalkınmasının en önemli faktörlerinden birisi de sağlıktır (Bilir ve Bilir, 1993). Bireylerin hayatında en önemli unsur olan sağlığın sözlük anlamına bakıldığında "sıhhat, afiyet ve vücut esenliği" olarak tanımlanmaktadır (Yelten ve Özkan, 2002). 1948 yılı Dünya Sağlık Örgütü Tüzüğü'nde ise sağlığın tanımı şu şekilde yapılmıştır "Yalnızca hastalık veya sakatlığın olmaması durumu değil, fiziksel, sosyal ve ruhsal refah durumu" dur (Sağlık Bakanlığı, 2021).

Bireyin sağlık hakkı ilk olarak, 1946 yılında yayınlanan Dünya Sağlık Örgütü Anayasası'nda şu şekilde yer almıştır: "Mümkün olan en yüksek sağlık standardına sahip olmak ırkı, dini, politik inancı, ekonomik ve sosyal durumu gözetilmeksizin, her insanın temel haklarından biridir" (Zengin, 2010).

6-12 Eylül 1978 yılında Uluslararası Temel Sağlık Hizmetleri Konferansı yapılmıştır. Bu konferans sonunda Alma Ata Bildirgesi yayınlanmıştır. Bu bildirgede; sağlığın temel insan haklarından biri olduğu, sadece hastalık ve sakatlığın olmaması değil bedensel, sosyal, ruhsal dirliğin topluca oluşturdukları ve bu dirliğin mümkün olan en yüksek seviyede tutulması dünya genelindeki sosyal amaçların en önemlisi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bu amacın gerçekleştirilebilmesi için de, sağlık sektörüne

ek olarak diğer sosyal - ekonomik sektörlerin çabalarını gerektirdiği gerçeği bir defa daha vurgulanmıştır (Türk Tabipler Birliği, 2007).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 56. Maddesi'ndeki hükümler ise: "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir" ifadesine yer vermektedir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1995 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi uygulamaya başlanmıştır. Bu sözleşmenin 54 maddesinin içinde; bireysel özgürlüklere, kişisel-fiziksel bütünlüğe, çocukların bakımına, yaşam standartlarına, sağlık- bakım hizmetlerine, çevre eğitimine, oyun ve boş zamana, çocuklar ve yargıya, çocuk işçiliğine, göç ve vatandaşlığa, çocuklar-şiddet gibi konulara daha ayrıntılı düzenlemeler getirmektedir. Bu sözleşmeye göre; dünyadaki bütün toplumlarda fakir, dezavantajlı ve ihmale uğrayan çocuklar, tüm kaynakların kullanımında birinci öncelikli öneme sahip olmalıdır (Gültekin ve Baran, 2005).

Resmi Gazetede yayınlanan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 24. Maddesine göre;

" 1.Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.

2. Taraf Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler ve özellikle:

a) Bebek ve çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi;

b) Bütün çocuklara gerekli tıbbi yardımın ve tıbbi bakımın; temel sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine önem verilerek sağlanması;

c) Temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanısıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını gözönüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi;

d) Anneye doğum öncesi ve sonrası uygun bakımın sağlanması:

e) Bütün toplum kesimlerinin özellikle ana-babalar ve çocukların, çocuk sağlığı ve beslenmesi, anne sütü ile beslenmenin yararları, toplum ve çevre sağlığı ve kazaların önlenmesi konusunda temel bilgileri elde etmeleri ve bu bilgileri kullanmalarına yardımcı olunması;

f) Koruyucu sağlık bakımlarının, ana-babaya rehberliğini, aile plânlaması eğitimi ve hizmetlerinin geliştirilmesi; amaçlarıyla uygun önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler, çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alırlar.

4. Taraf Devletler, bu maddede tanınan hakkın tam olarak gerçekleştirilmesini tedricen sağlamak amacıyla uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve teşviki konusunda karşılıklı olarak söz verirler. Bu konuda gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle göz önünde tutulur" (Resmi Gazete, 1995).

Tüzüklerde, bildirgelerde veya sözleşmelerde kabul edilen ve yukarıda belirtilen maddelerde çocuk ve sağlığına vurgu yapılmaktadır. Vurgu yapılan maddelerle birlikte, çocuk ve sağlığına verilecek olan önemin gelecekte topluma ait olacak sağlığın planını içerdiği de ifade edilmektedir. Bu gelecek planı annenin gebelik süreciyle başlayacak ve dünyaya yeni gelecek birey için titiz bir şekilde yürütülmesi gerekecek yolu da çizmenin önemini vurgulayacaktır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı tanıma göre "gebelik süresinden bağımsız bir şekilde, gebelik tarafından olumsuz yönde etkilenen bir neden ya da bu durumun tedavisine bağlı olarak gebelik sırasında ya da gebeliğin sonlanmasından sonraki 42 günde görülen kadın ölümleri anne ölümü (maternal mortalite)" olarak tanımlanmıştır (Aygar ve Metintaş, 2018). Anne ölüm nedenleri arasında, kanama, hipertansiyon, kalp hastalığı, enfeksiyon, uygunsuz kürtaj, gebelik toksemisi, doğum komplikasyonu ve dış gebelik sayılabilmektedir (Uysal, 2005).

Türkiye'de bebek ölüm nedenlerine bakıldığında ise, zatürre, ishal, ölü doğum, prematürelik, fatal konjenital malformasyon, perinatal asfiksi olarak belirlenmiştir. Bebek ölüm nedenlerine bakıldığında çoğu önlenebilir ve birinci basamak sağlık kuruluşlarında çözüme ulaştırılabilecek hastalıkların olduğu görülmektedir (Uysal, 2005).

Anne ve bebek sağlığını riske atan durumlara bakıldığında; sosyodemografik faktörler, 35 yaşın üzeri veya 18 yaşın altı gebelikler ve iki yıldan daha sık aralıklarla doğum gözlenmektedir (Şanver, Keskin ve Özvarış, 2016).

Sosyoekonomik faktörlerde, anne - babanın eğitim düzeyinin düşüklüğü, ailenin düşük gelir düzeyine sahip olması ve beslenme bozuklukları sayılabilmektedir. Davranışsal faktörler olarak, annenin sigara, alkol veya madde bağımlılığı, teratojenik ilaç veya gıda alımı, yaşam tarzı olarak yüksek stres ve toplumsal desteğin düşük

olması sayılabilmektedir. Annenin çeşitli hastalıklara sahip olması, gebelikle ilişkili faktörler, önceki doğuma ait faktörler veya fetüsa ait faktörler riski artırıcı etmenler olarak sayılabilmektedir (Uysal, 2005).

Çocuklar toplumlarda genel olarak, gelecek için özenle yetiştirilmesi gereken yetişkinler olarak kabul edilmektedir. Geleceğin yetişkini olarak görülen çocuklar, eğitilmesi ve imkânların en üst seviyede kullanılarak gerekli tüm ihtiyaçlarının karşılanması gereken en değerli bireyler olarak görülmektedir. Annenin gebeliğinin ilk zamanları ile birlikte, tüm hazırlıklar aileye yeni katılacak birey için düzenlenmeye başlamaktadır. Gebelik sürecinde, tüm kültürlerde en çok özen gösterilen konu çocuğun sağlıklı olması için gereken önemin gösterilmesinin gerekliliği olarak kabul edilmektedir. Bireyin dünyaya gelmesi ile birlikte, öncelik karnının doyması, alt temizliği, uyku ihtiyacı iken; sevgi, şefkat, ilgi, oyun gibi istek ve gereksinimleri çocuğun yaşı ile birlikte artarak ve değişerek süreç devam etmektedir. Çocuğun büyüme süreciyle değişmeyecek tek konu, düzenli olarak sağlık hizmetleri gereksiniminden yararlanabilme ihtiyacı olarak görülmektedir (Er, 2006).

Anne ve bebek ölüm hızlarında azalmalar olmasına rağmen, değişimin yüksek seviyede olması gözlenebilir sonuçlara ulaştıracaktır. Yüksek seviyede değişim için toplumsal olarak farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Toplumsal değişim ve gelişim uzun bir zaman dilimine ihtiyaç duyacaktır. Bilinçli toplumun oluşma süreci içerisinde öncelik verilmesi gereken ilk husus, sağlık hizmetlerinin birinci basamak sağlık kuruluşları daha da güçlendirilerek, bilinçle eğitim almış sağlık personeli ile tüm gebeliklerin erken süreçte takibe alınması, doğum öncesi, sırası ve sonrasında kaliteli bakım ve hizmet almasının sağlanabilmesi olmalıdır. Bilinçli geçirilen gebelik ve doğum sonrasında sağlıklı anne - bebek ilişkisi ile birlikte sağlıklı bireyin yetişmesi için ilk adımlar atılmış olacaktır (Taşkın ve Atak, 2004).

2.6. Çocukluk Sürecinde Sağlık Okuryazarlığının Önemi

İnsanların varoluşuyla birlikte oluşan ihtiyaçlar ile tıp alanında da gelişmeler görülmektedir. Birçok hastalığın tedavisi bulunabilirken, bazı hastalıkların ilerlemelerinin önüne geçilmekte veya yavaşlatılmaya çalışılmaktadır. İnsanların sağlıklı hayat sürdürebilmeleri, hastalık süreçlerinde gerekli sağlık bilgilerine ulaşabilmeleri, bu bilgileri anlayabilmeleri ve bu bilgiler ışığında yol alabilmeleri için önem kazanmaktadır (Çopurlar ve Kartal, 2015). Sağlık okuryazarlığı bu önemin

vurgulanması ile ortaya çıkan bir kavramdır. 1974 yılında ilk kez Scott Simonds tarafından "sosyal politika olarak sağlık okuryazarlığı" başlıklı çalışma ile sağlık okuryazarlığı (health literacy) kavramı tanımlanmıştır. Literatürde sağlık okuryazarlığı kavramının yer alması 1974 yılına denk gelmekte ancak o yıllarda literatürde dikkat çeken bir kavram olamamıştır. Bu kavramın önemi son yıllarda daha çok ön plana çıkmaktadır (İzoğlu, 2017).

Sağlık okuryazarlığının basitçe; hasta bireylere tıbbi olarak bilgi vermek istenildiğinde, bireylerin verilen bilgileri anlamlandırabilmesi, yorumlayabilmesi ve bu bilgiler ışığında uygun davranışları gösterebilmesi olarak tanımlanması mümkündür. Hasta bireyin sadece bir sağlık broşürünü anlayabilmesi sağlık okuryazarlığı olarak tanımlanmamaktadır. Hastaya verilen her bilginin sonunda bireyin, hastalığını tanıması, uygun kararlar verebilmesi ve sağlık sistemini bilinçli olarak kullanabilmek için gerekli yeterliliğe sahip olmasını da içeren geniş bir alana sahiptir (Çopurlar ve Kartal, 2015).

Sağlık okuryazarlığı kavramı ile genel anlamda kullanılan okuryazarlık kavramı anlam olarak faklı iki ayrı kavram olsa da aralarında doğrudan bir ilişki de bulunmaktadır. Okuryazarlık bilincine ulaşmış bireyler, hayatları boyunca yaşam kalitelerini artırmak, sağlıklı birey olabilmek, sağlık hizmetlerini nasıl alabileceğini bilmek, hastalıklardan korunabilme, hastalık tedavi yöntemleri ve sağlığa dair her bilgiye ulaşabilmek, ulaşabildiği bilgileri anlama, değerlendirme ve uygulama yolunda tüm bilgi birikimini kullanabilmek için sağlık okuryazarlığı bilincine de ihtiyaç duymaktadır. Gelişen, değişen sağlık hizmetlerini etkin kullanabilir olunabilmesi, sağlık hizmetlerini kullanacak hastaların kullanılan sağlık sistemini doğru anlaması ve doğru şekilde kullanabilmesiyle mümkün olabilecektir (Szeremy, 2018).

Ülkelerin politika gündemlerinde çocukların sağlığı önemli yere sahip bir konudur. Yetişkin sağlığı ile çocuk sağlığı birbiriyle bağlantılı iki konudur ve bu bağlantı ile ilgili çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Yapılan bu araştırmalar incelendiğinde, sağlık okuryazarlığı ile ilgili çalışmaların çok az bir kısmında çocukların ele alındığı görülmektedir. Sağlık okuryazarlığı ile ilgili çalışmalara ilginin olması üzerine, 2008 yılında Washington'da, Amerikan Pediatri Akademisi (AAP-The American Academy of Pediatrics) pediatri ve sağlık okuryazarlığı alanlarına yönelik "Sağlık Okuryazarı Amerika: Çocuklar nerede yer alıyor?" isimli konferansı

gerçekleştirmiştir. Konferans amaç olarak sağlık okuryazarlığının çocuklar için fırsatlarının üzerinde durmayı hedef olarak almıştır (Szeremy, 2018).

Toplumların, sağlık okuryazarlığı ile ilgili anlayışlarının geliştirilmesi için Dünya Sağlık Örgütü'nün planları arasında öncelik olarak çocukların üzerinde durulmuştur. Plan içerisinde en önemlisi, sağlık okuryazarlığı eğitimlerinin erken çocukluk döneminden itibaren uygulanılması fikridir. Sağlıkla ilgili olan esas kavramlar erken çocukluk döneminde çocuklara kazandırılmalı, çocukların bakımları, oyunları sırasında veya çocukla sohbet ederken sağlıkla ilgili temel bilgiler aktarılmalıdır. Çocukların okul eğitimleriyle birlikte de sağlığın geliştirilmesi ile ilgili temel kavramlar verilmelidir. Okul eğitimi içerisinde verilecek olan kavramların, birey olarak ve toplumsal olarak sonuçları aktarılmalı, ders içi veya dışı etkinliklerde de konulara yer vererek pekiştirme sağlanmalıdır (Yılmazel ve Çetinkaya, 2016).

Kalkınma Bakanlığı'nın 2018 yılında hazırladığı Özel İhtisas Komisyonu raporlarından "Sağlık Hizmet Kalitesi ve Mali Sürdürülebilirlik" isimli raporda, sağlıklı kalma ve sağlık okuryazarlığı bilincinin artırılabilmesi için bazı öneriler ortaya çıkarılmıştır. Dikkate alınması gerektiği düşünülen bu önerileri listelemek gerekirse;

- İlk ve orta öğretimde Milli Eğitim Bakanlığı Fatih Projesi ile entegre edilebilecek oyunlaştırma (gamification) yeteneklerinin sağlık okuryazarlığı kapsamında geliştirilmesi ve kurgulanması,
- Sağlık okuryazarlığının güçlendirilmesine yönelik yaş gruplarına özgü stratejilerin geliştirilmesi,
- Kişisel Sağlık Sistemi E-Nabız sisteminin sağlık okuryazarlığını desteklemesi yönünden geliştirilmesi,
- Toplum; koruyucu sağlık hizmetlerinin önceliklendirilmesi ve hastalığın önlenmesi yoluyla sağlığını korumaya motive edilmeli,
- Hastalıkların gençleşmesinin önüne geçilebilmesi için sağlıklı yaşam bilincinin geliştirilmesine katkı sağlayacak projeler geliştiren tedavi hizmeti sunan kuruluşların (Sağlığa Değer Katan Hastaneler Projesi gibi) mevzuatlar ile desteklenmesi ve teşvik edilmesi,
- Milli Eğitim ilköğretim müfredatına "sağlık kültürü" isimli zorunlu bir dersin konulması,

- Toplumun sağlık konusunda bilinçlendirilmesi ve halk sağlığı uygulamaları gibi hususlara yer verilerek "hastalığı değil, sağlığı yönetmeye" yönelik çalışmaların planlanmasıdır (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Çocuklara yönelik sağlık eğitimleri, çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre verilmeli, sağlık okuryazarlığı yetersiz seviyede olan çocuklarda sağlığın olumsuz yönde etkilendiği göz önünde bulundurulmalıdır. Sağlık ile ilgili bilgiler belli kurum, kuruluş veya kişilerce çocuklara ulaşabilmek için çevrimiçi ortamlarda verildiği, fakat bu durumun pek çok sorunu da beraberinde getirdiği gözlenmektedir. Bilgi teknolojilerini sıklıkla kullanan adölesanların çevrimiçi ulaşabildikleri sağlık bilgilerini anlamada ve kullanma konusunda zorluklar yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Özellikle önem arz eden sağlık bilgilerinde yanıltıcı, yanlış veya eksik bilgilerle olumsuz sonuçlara yol açabileceği belirlenmiştir (Çınar, Ay ve Boztepe, 2017).

Çocukların sağlığında, sağlık okuryazarlığının değerlendirilebilmesi için geliştirilmiş çok az sayıda ölçek bulunmaktadır. Çocukların sağlık okuryazarlıklarını ölçebilmek için kullanılan çoğu araçlarda yalnızca kelimeleri okuyabilme veya tanıma becerilerini ölçebildiği için yetersiz görülmektedir. Yeni ölçümler, çocuklar için gerekli özel sağlık ihtiyaçlarını dikkate almalı ve çocukların sağlığı için gerekli sağlık hizmetlerinin gelişimsel durumunu göz önünde bulundurmalıdır. Çocuklarda sağlık okuryazarlık becerileri çocukluktan başlayıp yetişkinliğe kadar gelişerek değiştiği için, sağlık okuryazarlık ölçümü yapılacak araçların özellikle çocukların yaş ve gelişim dönemlerindeki aşamalara büyük özen göstermelidir (Çınar, Ay ve Boztepe, 2017).

Koruyucu sağlık hizmetlerinde tamamlayıcı parçalardan birisi sağlık okuryazarlığı becerisi olarak görülmektedir. İlk basamak olan sağlık hizmetlerinin sağlığa dair eğitimlerinde birinci hedef, erken çocukluk dönemi ile başlayan ve tüm yaş gruplarında sağlık bilincinin toplum olarak yüksek seviyeye ulaştırılmasına yönelik çalışmaların olmasıdır. Mobil hizmetler ve sağlık taramaları esnasında da, sağlık eğitimleri için fırsat olarak değerlendirilmelidir (Yılmazel ve Çetinkaya, 2016).

2.7. Çocuk Dergilerinde Sağlık Temasının İşlenişinin Tarihçesi

Türkçe hazırlanan yazılı basın tarihiyle hayata başlayan çocuk dergileri, yalnızca çocukluğa ait tarih değil toplum tarihi açısından da büyük önem taşımaktadır. Tarihi açıdan büyük öneme sahip çocuk dergileri yıkılan Osmanlı İmparatorluğu

yerine inşa edilen yeni Cumhuriyet dönemi ile birlikte modernleşme sürecinde "yurttaş" kimliğinin oluşturulması için en etkili araç olan eğitime destek niteliği taşımaktadır. Modernleşme sürecinde hukuk, siyasal ve ekonomik alanlarda ayrıca kültür, dil ve tarih alanlarında da yeniliklere açık olunabilmesi için bilinçli nesillerin yetiştirilmesine yani kaliteli eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede eğitim sadece okul ortamı ile değil özellikle çocuk dergileri ile pekiştirilebileceği ön görülmektedir. Pekiştirilmesi için ele alınması gereken en önemli iki konunun sağlık ve beden terbiyesi olması gerektiği üzerine durulmaktadır. 1920'li senelerde yayın yapan çocuk dergilerinde en büyük meselenin nüfus olduğu, savaşların, salgın hastalıkların, yüksek sayıda bebek ölüm oranlarının nüfus artışında olumsuz etkisine vurgu yapılmaktadır. Sağlıklı ve zinde bir nüfusun, ülkenin gücü, refahı ve bağımsızlığının en önemli kaynağı olduğu özellikle belirtilmektedir. Sağlık ile ilgili nasihatler, salgın hastalıklar ile ilgili bilgiler, spor gibi temalar sıklıkla çocuk dergilerinde ele alınan başlıkları oluşturmaktadır (Koçer, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yılları itibariyle çocuk davasını üstlenen Türkiye Himâye-i Etfal Cemiyeti 1921 yılında Ankara'da kurulmuştur. Cemiyet ilk olarak Türk halkını ve özellikle de anneleri çocukların sağlığı, eğitimi, kültürü konularında bilinçlendirmeyi hedef olarak almaktadır. Bu hedefe ulaşabilmek için Gürbüz Türk Çocuğu dergisini yayın hayatına başlatmış, 1926 - 1936 yılları arasında da yayın hayatını sürdürmüştür. Dergi ideal Türk çocuklarının yetiştirilmesini hedeflemiştir. Dergide çocuk yetiştiren kişilere bilgiler vermekte, ele alındığı önemli konuların başında da çocuk sağlığı gelmektedir. Dergide yer alan yazılarda Türk toplumuna, gebelik ile başlayıp, bebek ölümleri, bebek ve çocukların bakımları, hastalıkları gibi konular ele alınarak bilgilendirmeler yapılmıştır. Bilgilendirmeler için, çeşitli bilgilendirici yazıların yanında makaleler, öğütler ve resimler de kullanılmıştır (Sarıkaya, 2009).

Gürbüz Türk Çocuğu dergisinde nüfus ile ilgili konular özellikle uzun süreli gündemde tutularak ayrıntılı ele alınmış, anneler başta olmak üzere tüm toplumu bilgilendirme ve kurumların, kişilerin nüfus konusundaki taşıdıkları sorumlulukları hatırlatarak, ülkenin içinde bulunduğu duruma dikkat çekmeye çalışılmıştır. Bu dikkat çalışmasının temelinde nüfus azlığı yanında çocuk ölümlerindeki yüksek oranlar da bulunmaktadır (Özen, 2019).

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin hedefi olan sağlıklı bir nesil için sporun önemi ders kitapları yanında çocuk dergilerinde de sıklıkla yer alan konulardan olmuştur. Gürbüz Türk Çocuğu dergisinin yanında, Çocuk Sesi, Yavrutürk gibi dergilerde yayınlanan spor haberleri ile sporun sağlığa katkısı vurgulanırken vatan savunması, düşmanla başa çıkma gibi milli duygular çerçevesinde okuyucuya sunulmaktadır. Çocuklara güneş, temiz hava, spor tavsiyesi yanında, oyunun spor kadar önemli bir konu olduğu anlatılmıştır. Spor ve oyunun hem beden gelişimi hem de ruhsal gelişim için vazgeçilmezliği vurgulanmaktadır. Ülke genelinde oyun bahçeleri yaygınlaştırma çabaları yanında, çocuk dergilerinde çeşitli spor egzersizleri çizimler ile çocuklara sunularak oyun ve spora ilginin artması için çalışmalar yapılmaya çalışılmıştır (Koçer, 2020).

1945-1978 yılları arasında yayın hayatı devam eden Doğan Kardeş dergisi gündeme dair Türkiye siyasi tarihini çocuklara aktarma, çocukları sanata, bilime yönlendirme çalışmalarının yanında, sağlık-eğitim konularında bilinçlendirmeyi yayın politikası olarak ele alan bir dergi olmuştur. Çocuklar dergide çeşitli spor dallarına yönlendirilirken, bu spor dalları ile ilgili bilgiler, tanıtımlarda yapılmaktadır. Ayrıca sağlıklı olmak için uyarı ve öneri yazıları, dönemin hastalıkları tifo, verem, sıtma gibi hastalıklara karşı aşı olmanın gerekliliği çocuklara tekrarlarla hatırlatılmaktadır. Oyunun önemini vurgulamak için her sayıda yeni oyun örneklerinin çocuklara sunulması konusuna önem gösterilmektedir (Çelik, 2014).

1969 yılında Yeşilay Derneği tarafından yayınlanmaya başlayan Mavi Kırlangıç dergisi bilinçli olarak hiçbir reklama yer vermemekte, çocukları sağlıklı yaşama, spora teşvik edici sayfalarla bilinçlendirmeyi hedef almaktadır. Haydi, spor yapalım bölümü iki sayfadan oluşmakta ve çeşitli spor dalları anlatılarak çocukları teşvik edici tanıtımlar yapılmaktadır (Gezmen, 2019).

Literatüre bakıldığında 1980 yılı sonrasında yayınlanan çocuk dergileri örneklerinin; görsel, oyun amaçlı yazısız yayınlanan dergiler, yazılı eğitsel ağırlıklı yayınlanan dergiler, bilmece-bulmaca ağırlıklı yayınlanan dergiler ve bilgi yönü ağırlıklı eğitsel amaçlı yayınlanan dergiler olarak 4 grupta toplandığı gözlenmektedir (Kıbrıs, 2014).

Çocuk okurlar için okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik olan bu dergilerin eğitime, eğlendirmeye yönelik içerikleri hakkında bilgilere ulaşılabilmekte iken,

sağlık teması ile ilgili içerik bilgilerine yapılan araştırma sonrasında literatürde rastlanılmamıştır.

2.8. Sağlık Kavramları

Sağlık kavramları, çevre temizliği ve kişisel temizlik, bakım ve korunma (özbakım becerileri) olarak iki başlıkta incelenebilmektedir.

2.8.1. Çevre temizliği

İnsan ve tüm canlıların yaşamları boyunca karşılıklı ilişkilerini sürdürerek etkileşim içinde oldukları, biyolojik, sosyal, kültürel, fiziki ve ekonomik ortama çevre denilmektedir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2017).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 56. Maddesinde "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir" denilmektedir (T.C. Anayasası, 1982).

Çevre ile ilgili sorunlar aniden ortaya çıkmamış, insan eli ile çevreye verilen zararlar başlangıçta doğanın kendini yenileyebilme özelliği sayesinde korunmuş ve her zaman bu özelliği koruyacağı düşünülmüştür. Fakat zamanla, çevre kirliliğinin artması sonucunda doğanın kendini yenileyebilme özelliğinin sınırlarını aştığı gözlenmiş ve çevre hızlı bir şekilde kirliliğe teslim olmuştur (Ertürk, 2017).

Tüm canlıların sağlığını ve yaşamını olumsuz şekilde etkileyen, cansız varlıklarda tahribatlara yol açan, özelliklerini kaybetmelerine sebep olan yabancı maddelerin toprak, su ve havaya karışması olayına çevre kirliliği denilmektedir. Toprak, su, hava kirliliğinin yanında, çöpler, gürültü, canlıların nesillerinin yok olma tehdidi, küresel ısınma gibi problemleri çevre kirliliği sorunları arasında saymak mümkündür (Çetin, 2015).

Çevre kirliliği ve sorunlarının temelinde doğal kaynakların insanlar tarafında bilinçsizce kullanılması, gereken önemin gösterilmemesi gelmektedir. Başlarda sorun tam olarak fark edilemese de, doğal kaynaklardaki azalma, ihtiyaç artışı ve çevre ile ilgili sıkıntıların insanlara dönmesi farkındalığı artırır duruma getirmektedir. Bu farkındalık ile birlikte çözüm yolları aranmaya, çevre eğitimi ve bilincinin önemine vurgu yapılmaya başlanmıştır. Çevre eğitimi ve bilincinin kavratılmasının küçük yaşlar itibariyle tüm çocuklara sevdirerek verilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır

(Timur ve Yılmaz, 2011). Çevre bilinci ile yetişen çocuklar evrensel, toplumsal değerleri kazanmış bireyler olarak gelecekte çevreyi temiz tutabilme bilgi, beceri ve hassasiyetine sahip bireyler olabilecektir (Kuzu, 2008).

2.8.2. Kişisel temizlik, bakım ve korunma (öz bakım becerileri)

Temizlik kavramı, temiz olanın durumu, temiz durma ve temizleme işi olarak tanımlamaktadır (Ediskun ve Dürder, 1979). Temizlik kavramı, kişisel sağlık için bir temel olması yanında, toplumsal hayatın bir parçası, vazgeçilmezi olarak nitelenmektedir. Çocuklara, ebeveyn ve öğretmenler tarafından temelden kazandırılmak için çaba gösterilen temizlik alışkanlığı, sonrasında çocuk tarafından kendiliğinden uygulanabilir bir alışkanlık halini alması beklenilmektedir. Temizlik alışkanlığının, doğru öğretimi, pekiştireçler ve rol model olunması ile çocuğun gelecek yaşamında bir hayat tarzı oluşturması, sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Çocuklar öncelikle aile ortamında anne babalarından daha sonrasında okul yaşantılarında öğretmenlerinden edindiği bilgiler ışığında sağlıklı birey olma yolunda ilerleme göstermektedirler (Ocak, Duban ve Yağıcı, 2016).

Kişisel temizlik, bireylerin kendi sağlıklarını sürdürmek için yaptıkları öz bakım uygulamalarını içermektedir. Kişisel temizlik ve sağlığı koruma kapsamında öz bakım uygulamalarında; el-tırnak, yüz- boyun, ayak, kulak, saç, giyim gibi vücut bakımı ve temizliği, tuvalet alışkanlığı ve temizliği, ağız ve diş bakımı, beslenme, alerjiler, uyku sağlığı ve dinlenme, kaza ve yaralanmalar, fiziksel aktiviteler, spor, oyun gibi konular yer almaktadır. Çocuklarda sağlığı koruyabilmek, sağlık sorunlarına önlem alabilmek ya da oluşan sağlık sorunlarını çözebilmek adına kişisel temizlik, bakım ve korunma becerisi kazanmak çok büyük önem taşımaktadır (Ayhan vd., 2015).

Kişisel temizlik, bakım ve korunma kapsamında öz bakım becerisi uygulamalarını başlıklar halinde kısaca açıklamak gerekirse;

2.8.2.1. Vücut temizliği ve bakımı

İnsanlar dış etmenler sebebiyle kir ve mikroplar ile karşılaşmaktadır. Özellikle kirli ellerin vücutta herhangi bir bölge ile teması sonrasında mikropların vücuda girmesi beklenen bir sonuçtur. İnsan derisi belli bir noktaya kadar koruyuculuk özelliğini devam ettirse bile vücuda çeşitli sebeplerle giriş yapan mikroplar hastalıklara sebebiyet verebilmektedir. Bu sebeplerden dolayı vücut temizliği ve

bakımı hastalıklara karşı korunmada büyük önem taşımaktadır (Önsüz ve Hıdıroğlu, 2008).

Çocuklara önceleri ebeveynleri tarafından, sonrasında okul ortamında öğretmenleri tarafından kavratılmaya çalışılan temizlik becerisi içerisinde el-tırnak, yüz- boyun, ayak, kulak, saç, giyim gibi vücut bakımı ve temizliğini ayrıntılayan kavramlar yer almaktadır (Ayhan vd., 2015).

Temizlik ile ilgili öğretim, aileden aldıkları bilgilerin devamında okulöncesi ve ilköğretim dönemlerinde yoğun olarak programlarda yer almaktadır. Fakat yetişkin denetimi, kontrolü ortadan kalktığında çocukların ihmal ettikleri ya da unuttukları da gözlemlenmektedir. Ailede doğru eğitim ya da uygulama ortamları ile karşılaşmamış çocuklarda bulunmaktadır. Bu durumlar göz önüne alındığında çocukların, okul öncesi, ilkokul ve tüm öğretim düzeylerinde sadece teorik aktarımın değil uygulama alanlarının devamlılık konusunda, bilinç ve alışkanlık kazanımında gerekliliğini ortaya koymaktadır. Yapılan uygulamalardan alınan dönütler ile davranışsal kazanımın göstergeleri gözlemlenebilecektir (Özkal, 2020).

2.8.2.2. Tuvalet alışkanlığı ve temizliği

Tuvalet alışkanlığı ve temizliği sağlık açısından son derece önem taşımaktadır. Tuvalet alışkanlığı ve temizliğinin olumlu anlamda kazanım göstermesi, çocuğun ilk temizlik gereksinimlerinin karşılandığı dönemle çok ilgili bir süreci göstermektedir. Bu alışkanlığın kazanılmasında, diğer temel ihtiyaçların kazanımında olduğu gibi olgunlaşmanın önemi büyüktür. Normal gelişim gösteren bir çocuk, ikinci yaşa doğru idrar kontrolünde başarı göstermeye başlamaktadır. Toplumsal temizlik anlayışı, annenin çocuğuna karşı gösterdiği davranış ve tutumlar bağırsak, böbrek kontrolüyle, temizlik ile ilgili alışkanlıklar kazanmasında belirleyici özelliklerdir (Oktay, 2000).

Tuvalet eğitimine başlanılırken; uygun yaş, bedensel hazırlık, zihinsel gelişim, dil gelişimi ve kişilik özellikleri süreçleri titizlikle gözlenmelidir. Gözlemlerin sonrasında çocuğun hazır bulunuşluğunun uygunluğuna karar verilerek uygulamaya geçilmesi gerekmektedir (Aydoğmuş vd., 2001).

Vaktinden önce verilmeye çalışılan, aşırı baskı, zorlama, ceza verme yöntemleri uygulanan çocuklarda tuvalet alışkanlığı ve temizlik alışkanlığı sağlanmış olsa bile daha sonraki dönemler için olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir. Kazanılacak olumsuz sonuçlar arasında, duygusal sorunlar, kırgınlıklar, düşmanlık ya

da toplumsal kaygılar, sıkıntılar gözlenebilmektedir. Sağlıklı bir süreç içerisinde bu davranışları kazanan çocukların ise gelecekteki sorunlarını daha kolay çözümleyebildikleri gözlenmektedir (Oktay, 2000).

2.8.2.3. Ağız ve diş bakımı

Ağız ve diş sağlığı bireylerin önem göstermesi gereken, önem gösterilmediği takdirde bir sağlık sorununa dönüşebilecek bir durum olarak açıklanmaktadır. Fakat toplumlarda, hayatı önemli ölçüde etkilediği düşünülmemekte ve bu sebeple de geri plana atılabilmektedir.

Bebeğin 6.-7. aylarından itibaren dişler süt dişi olarak çıkmaya başlamaktadır. Süt dişleri ile birlikte çocuk, beslenme için çiğneme ve yutma becerilerini kazanma sürecine girmektedir. Çıkan dişlere bebeklik döneminden itibaren gereken önem gösterilir ve önceleri annenin yardımı ile daha sonraları uygun diş fırçalama yöntemi gösterilerek öğretim ile ağız ve diş bakımı yapılırsa; çocuğun sağlıklı beslenme becerisini kazanmasını sağlayacaktır. Ayrıca, harfleri tam çıkarmasında, kendine güvenli konuşmasında, estetik kaygılar yaşamamasında, sağlıklı çene kaslarına sahip olmasında ve sağlıklı çene kasları aracılığıyla kalıcı dişlerin sağlıklı çıkmasına, çürük gibi olumsuz etkenler sebebiyle diğer organlarda hastalıklara sebebiyet verilmemiş olacaktır (Aslan, 1994).

2.8.2.4. Beslenme ve alerjiler

Beslenme, tüm besin ögelerinden ihtiyacı karşılayacak miktar ve kalitede, sürekli, düzenli ve yeterli oranda vücuda sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Beslenme sadece açlığı gidermek, tok kalmak değil; büyüme, gelişme ve sağlıklı yaşam kalitesine ulaşabilmek için yeterli ve dengeli besin alımının sağlanmasıdır (Işıksoluğu, 1992).

Bebeğin dünyaya gelişi ile birlikte beslenme ihtiyacı annesi ya da biberon aracılığı karşılanacaktır. Beslenme konusunda önemle dikkat edilmesi gereken hususlar arasında anne ile sıcak temas kurularak beslenme sağlanması bulunmaktadır. Anne bebek arasında kurulan sıcak bağ ile beslenmesi sağlanan bebek kendini güvende hisseder, sevildiğini anlar. Bunun yanında, bebeğin her huzursuzluğunda aç diye düşünülerek doyurma refleksi de bulunmaktadır. Her huzursuzlukta doyurulan bebeklerde ise her sorunu besinle çözme şartlanmasına sebep olabilecektir (Aydoğmuş vd., 2001).

Yeterli yaş ve olgunluğa erişen çocuklarda yardımlarla, teşviklerle kendi kendine yeme alışkanlıkları için çalışmalar yapılmalıdır. Kaşık tutma becerisi kazanabileceği ortamlar oluşturulmalı, oyun ya da görsel medya ile yemek yeme davranışından uzak durulmalı, alışkanlık kazandırma sürecinde iki öğün arası iştah kapatıcı besinlerden uzak durulmalı ve sıcak aile ortamında birliktelik hissettirilerek yemek yeme alışkanlığı kazandırılmalıdır. Bu önemli hususlara dikkat edildiği taktirde sağlıklı beslenme alışkanlıklarını kazandıkları gözlemlenebilecektir (Oktay, 2000).

Okul çağına erişen 7-12 yaş grubu çocuklarda beslenme sürecine baktığımızda; fiziksel büyüme devam etmekte, fakat yavaş bir ilerleme göstermektedir. Bu süreçte bir yandan olgunluk yaşanırken bir yandan da motor beceriler kazanılmaktadır. Süreç sonunda önce kızlar sonrasında erkekler ergenlik dönemine gireceklerdir. Bu dönem çocuklarında gıda seçiminde aile etkisi azalırken, arkadaş, medya, reklamlar etkileme sürecine dâhil olmaktadır. Aile bireyleriyle birlikte sıcak bir ortamda yenilen yemekler ile okul çağındaki çocukların beslenme alışkanlıklarının devamlılığı ve kontrolü sağlanabilecektir (Arlı vd., 2003).

Dengeli ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarına rağmen bazı bireylerde besinlere karşı alerjik reaksiyonlar gözlenebilmektedir. Süt, yumurta, kuru yemiş, çilek gibi besinleri örnek olarak vermek mümkündür. Alerji; canlı bir organizmada duyarlılık kazanan dokularda oluşan antikorların antijen birleşmesi sonucu meydana gelen reaksiyonlarına denilir. Başlıca etken vücuda giren yabancı bir maddeye karşı duyarlılıktır. Besin alerjisi yanında, solunum yolu ile her türlü toza, tüye, polenlere karşı alerji, kozmetiklere karşı alerji, enjeksiyon ya da ağız yoluyla alınan ilaçlara karşı alerji, böcek sokmaları, gibi çeşitli alerji türleri bulunmaktadır. Alerjik hastalıkların tedavisinde, bireyin vücudunun duyarlı olduğu madde tespit edilerek ortaya çıkarılması ve varsa tedavi, korunma yöntemlerinin öğrenilmesi gerekmektedir (Bilir ve Bilir, 1993).

2.8.2.5. Uyku sağlığı ve dinlenme

Uyku, organizmanın dış dünyayla olan tüm alışveriş, tepki ve algılarının geriye dönüşümlü kaybolduğu bilinç ve davranış şeklidir. İnsan bedeni üzerinde uykunun çeşitli işlevleri bulunmaktadır. Bu işlevlerden belki de en önemlisi, bedenin yeni bir güne hazırlanmasıdır. Uyku esnasında bedensel güç harcaması olmadığı için onarım ve enerji koruması oluşmaktadır. Bedenin gelişmesi ve yenilenmesi konusunda rolü olan uyku, büyüme hormonunun da gece uyku esnasında salımını sağlamaktadır.

Çocuğun duygusal durumu, beslenme düzensizlikleri, diş çıkarma gibi etmenler uyku bozukluklarına sebep olabilmektedir. Düzenli ve çocuğun ihtiyacına uygun belirlenen uyku saati, uyunacak ortamın dinginliği, huzuru, uyku öncesi rutinler gibi hazırlıklar çocukların sağlıklı uyku alışkanlığı kazanmalarında faydalı olacak etkinlikler arasında sayılabilmektedir (Sargın, 2001).

2.8.2.6. Kaza ve yaralanmalar

Kimsenin eli olmadan oluşan zararlı olguya kaza, oluşan zarar karşısında yara almaya ise yaralanmak denir (Dürder ve Ediskun,1979). Özellikle 0-6 yaş arasında bulunan çocukların maruz kaldıkları kazalar, önemli sağlık sorunları arasında sayılmaktadır. Yaşadıkları kazalar çocukları, psikolojik, sosyal ve fiziksel açıdan etkilemekte, çocukta bu etkiler sonucu hastalıklar gözlenebilmektedir. Bu sebeplerden dolayı kazalar ve yaralanmalar üzerinde önemle durulması gereken toplum sağlığı sorunsalı olarak sayılmaktadır. Ev kazalarının görülme sıklığı ise, ülke ve yaş gruplarına göre değişiklik göstermekle birlikte çocukluk döneminde gözlenen kazaların % 25'ni oluşturmaktadır (Akça, Çankaya ve Aydın, 2017).

Ev kazalarına yedi yaşından küçük çocuklar ve yaşlılar sıklıkla maruz kalmakta ve yaralanmalar gözlenmektedir. Bu kazaların oluşmasını engellemek için önemli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Çocuğun zarar görebileceği, özellikle boğulmalara sebebiyet verecek yastıklar, naylonlar, ipler, keskin parçalı ya da yutulabilir oyuncak ve nesneleri çocuğun bulunduğu ortamda bulundurmamak alınabilecek en önemli tedbirler arasında sayılabilir. Yatak odasında devrilme tehlikesi olan eşyalar sabitlenebilirken, banyo da kaymaz yer zemini, mutfakta kesici, delici aletlerin yüksekte ulaşılamaz noktada tutulması, odalarda cam materyallerin olmaması ev içinde alınabilecek oda tedbirleri arasında sayılabilir (Ilıcak, 2001).

2.8.2.7. Oyun ve hareket

Çocuğun sonucunu düşünmeden, eğlenmek amacıyla yaptığı hareketlere oyun denilmektedir. Çocuğun aktif olarak katıldığı oyun kas sistemini geliştiren, biriken her türlü olumsuz enerjisini atmasına yardımcı, çocuğu tanımada araç, eğitsel değeri olan bir aktivite olarak da tanımlanabilir (Yavuzer, 1992).

Oyunun yanında çocuğun temel ihtiyaçlarından bir diğeri de harekettir. Çocuğun gelişebilmesi, kendi bedenini ve çevresini tanıyabilmesi, gelişme sürecindeki kaslarını çalıştırması ve güçlendirmesi için oyunun yanında harekete de bolca ihtiyaç

duymaktadır. Çocuğun zihinsel gelişimine, hayal gücünü artırmaya, öğretim görmeden öğrenmesine yardımcı etkinlik oyun ve hareket olarak kabul edilmektedir. Bebeklikten itibaren rahat ve güvenilir hareket imkânı sunulan çocuklarda kendi bedeninin yanında çevresini kendi tecrübeleri ile tanıma fırsatı verilmiş ve hayal gücünün yanına tecrübelerinin verdiği öz güveni de eklemiş olacaktır (Oktay, 2000).

Oyun ve hareket çocuklar için fiziksel, duygusal, bilişsel, sosyal yönden gelişim sağlamalarına imkân sağlayan en önemli aktivitedir. Fiziksel yönden çocuğun vücut sistemlerinin (dolaşım, sindirim, solunum, boşaltım) düzenli bir şekilde çalışmasına yardımcı olmaktadır. Psikomotor gelişim yönünden küçük ve büyük kas gelişiminin güçlenmesine, evcilik oyunu gibi oyunlar ile dil gelişimine katkı sağlamaktadır. Görme, işitme, dokunma, tat alma, koklama duyularını kullanarak duyusal algı ve bu algıların kuvvetlenmesi ile birlikte zihinsel gelişimde ilerlemeyi hızlandırmaktadır. Çocuklar arkadaşlarıyla oynadıkları oyunlar sayesinde kendilerini ve duygularını ifade ortamı sağlamakta, sosyal-duygusal gelişimde, kendilerine güven konusunda olumlu ilerleme göstermektedir (Dönmez, 1992).

2.9. Hastalık Tanımı ve Belirtileri

Hastalık, "vücudun yapısı ve organların işleyişinde meydana gelen değişiklik, bozukluk, maraz" olarak tanımlanmaktadır (Yelten ve Özkan, 2002). Hastalık, bireyi rahatsız ve huzursuz eden, kişinin bedeninden kaynaklanan normal olmayan uyarımların sebep oluşturduğu durum olarak nitelenmektedir. Başka bir söylemle, sağlığın bozulması eylemidir. Her hastalığın bir belirtisi bulunmakta ve tek başına hastalık olarak tanımlanmayan fakat hastalık esnasında bir kaçı bir arada görülebilen bireyi rahatsız eden olumsuzluklardır. Gözlemlenen her belirti izlenerek hastalığın teşhisinin konulmasına yardımcı önemli rol oynayan faktörlerdir. Her hastalığın belli başlıklar altında belirtileri gözlenmektedir. Bu belirtiler arasında başlıca görülenler; ateş, kusma, ishal, karın ağrısı, iştahsızlık, öksürük, döküntüler sayılabilir (MEGEP, 2007).

2.9.1. Ateş

Çocukluk döneminde hastalık belirtisi olarak en fazla oranda ateş görülmektedir. Kişinin normalden fazla olan vücut ısısı ateş olarak yorumlanmaktadır. Vücut ısısının yüksek olup olmadığını anlamak adına ölçüm yapılmalıdır. Ateşin

ölçümü koltuk altından, ciltten, rektal (anüs) ya da kulaktan yapılabilmektedir. Ölçüm yapılacak yerin mutlaka kuru olması gerekmektedir. Özellikle hareketli çocuklara, kulaktan ölçüm yapılması için kullanılan aletin kısa sürede dereceyi iletmesi sebebiyle kullanımı daha pratiktir. Civalı ya da dijital termometrelerin özellikle evde bulundurulması, ani gelişen ateş durumlarına evde ilk müdahale imkânı için gerekli görülmektedir (Uysal, 2005).

Ebeveynler genel bir yargı ile ateşin zararlı bir durum olduğunu düşünerek panik yapmakta ve bu panik ile yapılan yanlış uygulamalar istenilmeyen sonuçlara ulaşabilmektedir. Genel anlamda ateşin yararı vardır ve vücudun savunma mekanizmasının çalıştığının işareti olmakla birlikte bazı hastalıklarda tanı koyabilmek için çok gerekli bir etmen olduğu kabul edilmektedir. Yüksek ateşli çocuklarda huzursuzluk, ağlama/ağlamama, aşırı halsizlik, hızlı veya yavaş soluk alıp-verme, cilt rengi solukluğu, uyku eğilimi gibi belirtiler görülmektedir (Conk ve Kılıç, 1986).

Vücut ısısının yükseldiği düşünülen çocuklarda ateş ölçüldüğünde, Rektum ölçümü yarım derece daha fazla göstermesi sebebiyle rektumdan 38, koltuk altından 37,5 derece üzeri olduğunda ateşin yükseldiği düşünülmelidir. Yüksek görülen ateş durumunda ilk müdahale olarak önce çocuğun üzerindeki kalın kıyafetler çıkarılmalı, baş, boyun koltuk altı gibi bölgeler ılık su ile yıkanmalı, kurulanmamalıdır. Ateşin düşürülmesinde doktor tavsiyesi ile kullanılabilecek parasetamol (ateş düşürücü) ilaçların kullanılması da evde tedavi uygulaması olarak önerilmektedir (Temel, Arabacı ve Kahveci, 2016).

2.9.2. Kusma

Karın kaslarının kuvvetli şekilde kasılmaları sonucu ağız yoluyla mide boşalmasına kusma denilmektedir. Kusmuğun görüntüsü, kokusu, rengi, kıvamı gibi gözlemlenebilir özellikler, çoğu zaman kusmanın sebebini bize açıklamaktadır. Enfeksiyon hastalıkları, soğuk algınlığı, barsak parazitleri, yabancı cisim yutulması, şiddetli öksürük, burun akıntısı, araç tutması, tedavi amaçlı kullanılan ilaçlar, zehirlenmeler, ruhsal hastalıklar, böbrek hastalıkları, karaciğer hastalıkları, şeker hastalıkları gibi nedenlerden kusma görülebilmektedir. Tedavi kusma nedenine göre değişiklik göstermekle birlikte, öncelikli olarak kusan birey istirahat ettirilmeli, sebepleri netleştikten sonra kaybedilen sıvı ve elektrolit kaybı hızlıca tamamlanmalıdır (Bilir ve Bilir, 1993).

2.9.3. Karın ağrısı ve ishal

Karın ağrısı şikâyetleri çocukluk döneminde sıklıkla görülen, esas sebebinin ortaya çıkarılması zor olan belirtilerdendir. Belirti olarak genellikle, çocuğun yüz ifadesi, kıvranır şekilde yatış pozisyonu, ağlama ve beslenmeyi reddetmesi görülmektedir (Bilir ve Bilir, 1993).

İshal (diyare) ise; dışkının su miktarı ve günlük sayısında artış, kısaca sulu dışkı yapmak olarak tanımlanmaktadır. Çocukluk çağı ishallerinin %40-%50 kadarı viral etkenlere bağlı olarak görülürken, kış aylarında bu oran bakteriyel etkenlerle %70 e kadar çıkabilmektedir. Virüslere bağlı ishaller ise ani olarak başlamaktadır. İshalle birlikte, kramplı karın ağrısı, kusma, iştahsızlık ve hafif ateşte görülebilmektedir. Sıvı ve elektrolit kaybının yeniden dengelenmesi amaçlı beslenme tedavisi ve ishalin geçmemesi durumunda hastanede tedaviye geçilmesi önerilmektedir. İshalin geçmesinin devamında tekrar oluşmaması için koruyucu önlemler alınması gerekmektedir. Ülkemizde koruyucu önlemler olarak Sağlık Bakanlığı tarafından 1986 yılından itibaren " İshalli Hastalıkların Kontrolü Programı" yürütülmekte ve program kapsamında ağızdan sıvı tedavisinde kullanılan ORS paketlerinin sağlık ocaklarında ücretsiz dağıtımı yapılmaktadır (Özbeş, 2001).

2.9.4. Öksürük

Solunum yolu hastalıklarında görülen en önemli semptomlardan birisi öksürüktür. Çocuklarda öksürük genelde, viral enfeksiyonlarla ilişkili görülmekte, çoğu kendiliğinden düzelmektedir. Gribal enfeksiyonlarda 10 güne, solunum yolu enfeksiyonlarında 25 güne kadar uzaması görülebilmektedir. Ayrıca hava kirliliği, nem, gazlar, sigara maruziyeti gibi etmenler de çocuklarda öksürüğe yol açabilmektedir. Uzayan öksürük ile birlikte yapılacak tetkikler sonucunda ortaya çıkacak olan solunum yolu hastalığına göre (astım, akciğer hastalıkları, mide hastalıkları, yapısal hava yolu anomalileri) tedavinin uygulaması yapılmalıdır (Giniş vd., 2010).

2.9.5. Döküntüler

Çocuğun cildinde oluşan renk değişikliği ve/veya kabarıklıklar döküntüyü tanımlamaktadır. Döküntüler cilt üzerinde çok farklı nedenlerle oluşabilmekte, alerjik hastalıklardan menenjite (beyin zarı iltihabı) kadar farklı hastalıkların habercisi olabilmektedir. Bulaşıcı özellikte olan döküntüler yanında bulaşma özelliği

olmayanlar da bulunmaktadır. Kuluçka süreci hastalığın bulaşma sürecini tanımlamakta ve hastalığı yapan mikrobun vücuda girmesinden belirtilerin gözlendiği zamana kadar süre gelen dönemi tanımlamaktadır. Döküntülü hastalıklar, kızamık, kızamıkçık, kızıl, suçiçeği olarak sayılabilir. Doktorun verdiği uygun tedavinin uygulanması ile sağlıklı sonuca ulaşılabilmektedir (Özmert, 2002).

2.10. Hastalığa Neden Olan Etkenler

Bireylerin, sağlıklı bir yaşam geçirmek ve hastalıklardan korunabilmek için uyguladığı davranışlar bütününe sağlıklı yaşam denilmektedir. Bireylerin, sosyal, duygusal, fiziksel gelişimi ve yaşam kalitelerinin devamlılığı, sağlıklarının olumlu bir süreç içerisinde devamı ile sağlanmaktadır (Cihangiroğlu ve Deveci, 2011).

Bu devamlılığın olumlu yönde ilerlemesi için çaba sarf edilmesinin yanında, bireyin kontrol edemediği bazı nedenlerin etkisi ile olumsuz sonuçlarda ortaya çıkabilmektedir. Bu olumsuzluklar sonucunda beden sağlığını bozan ve hastalığa sebep olan etkenlere bakıldığında kalıtım, çevre ve duygusal nedenler ön plana çıkmaktadır (Akar, Eryılmaz ve Büyükerdal, 2020).

Araştırmalara göre kalıtım ve çevre bireyin hastalık öyküsü üzerinde farklı alanlarda etki etmektedir. Fakat araştırmalar derinleştirildiğinde ikisinin etkileşim içerisinde iki kavram olduğu ortaya çıkmaktadır (Baymur, 1993).

Duygusal nedenlere bakıldığında ise, hem kalıtım ile aileden gelen genler aracılığıyla, hem de çevresel faktörler sebebiyle gelen hastalıklar, duygusal etkilere sebebiyet vermekte ve sürece etki etmektedir (Sargın, 2001).

Hastalık sürecine etki eden kalıtım, çevre ve duygusal nedenleri aşağıda başlıklar halinde açıklanmaktadır.

2.10.1. Kalıtım ile ilgili nedenler

Kalıtım, bireyin anne- babasından ve soyunun dayandığı atalarından aldığı tüm biyolojik özelliklerini kapsamaktadır. Bireyin kalıtsal yapısını, anne- babasından aldığı 23'er tane toplamda 46 kromozom ve bu kromozomları oluşturan genleri belirlemektedir. Genler, DNA isimli yaşamın temeli olarak kabul edilen organik moleküllerden oluşmaktadır. Anne ve babadan gelen genler, çok farklı şekillerde birleşme göstermekte, tesadüfi olan bu birleşme ile bir araya gelenlerin bir birleşimi olarak açıklanmaktadır (Binbaşıoğlu, 1987).

23 çift bulunan kromozomların genleri birbirini etkileyerek birleşim göstermektedir. Bazı genler baskın (dominant) olurken, bazı genler çekinik (recessive) olabilmektedir. Genlerin birleşmeleri esnasında, baskın gen çekinik gene üstün gelerek taşıdığı tüm özelliklerin bebekte çıkmasına sebep olmaktadır. Bu sonuç ile birlikte, anne ya da babadan aldığı baskın genlerin özellikleri bebekte görülmektedir (Başal, 2004).

Baskın genlerin getirdiği özellikler arasında saç rengi, göz rengi, ten rengi, cinsiyet, boy uzunluğu, kan grubu sayılabilir. Baskın gen ile gelen özellikler arasında, çeşitli bozukluk ya da düzensizlikler gibi anormal durumlarda gözlenebilmektedir. Örneğin, renk körlüğü, gece körlüğü, kan pıhtılaşmaması, yüksek tansiyon gibi özellikler, mongolizm (zekâ geriliği), down sendromu gibi zekâ ile ilgili etkiler görülebilmektedir (Ülgen ve Fidan, 1991).

2.10.2. Çevre ile ilgili nedenler

Bireyin kalıtım ile getirdiği özelliklerin, gelişme veya sınırlılık göstermesi çevresel faktörlerin etkisiyle mümkün olmaktadır. Çevresel faktörleri, doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrası olarak incelemek mümkündür (Senemoğlu, 1998).

Doğum öncesi, anneliğin gebelik sürecini geçirmesi sırasındaki yaşantısal faktörleri içermektedir. Annenin beslenme alışkanlığı, anne-baba arasındaki kan uyuşmazlığı, annenin aldığı ilaçlar, geçirdiği kazalar, alkol, sigara kullanımı ya da sigara dumanına maruz kalması, yüksek gürültü, kaygılı, mutsuz bir hayat, sözel ya da fiziksel şiddet anne karnındaki bebeği büyük oranda etkileyen etmenlerdir. Doğum sırasında, bebeğin uzun süre oksijensiz kalması, doğum travmaları yaşaması, kordon dolanması gibi zorlu doğum süreci bebekte önemli etkilere neden olabilmektedir. Doğum sonrasında ise, anne-bebek arasındaki bağ, anne-baba tutumları, bebeğin dünyaya geldiği aile ortamı, ebeveyn ilişkileri, sosyo-kültürel statü, ileri yaşlarında akran grubu, okul ortamı, toplumsal değer yargıları, kitle iletişim araçları çevresel etkenler olarak sayılabilir (Ülgen ve Fidan, 1991).

2.10.3. Duygusal nedenler

Çocuğun hayatındaki en etkin sosyalleşme kurumu ailedir. Anne, baba ve diğer aile bireylerinin çocuk ile ilgili tutumları, çocuğun aile içinde kendi yerini ona tanımlamaktadır. Ayrıca çocuk, aile içinde bulunan rol modellerini taklit yöntemiyle kişiliğini oluşturma sürecine girmektedir. Ailenin yansıttığı iyi ya da kötü davranış

örnekleri çocuğun bu davranışları içselleştirmesine sebep olmaktadır. Çocuğun aile yapısı, sosyo-ekonomik ve kültürel durumu sosyal deneyimlerini ve dolayısıyla da duygusal gelişimine etki etmektedir (Yavuzer, 1992).

Çocuğun ilk sosyal çevresi olan aile ile olan ilişki ve iletişimi gelecek yaşamındaki duygusal yaşantılarını da şekillendirmektedir. Olumsuz bir duygusal yaşantı geçiren çocuklarda; alışkanlık bozuklukları (enkoprezis, enürezis, kekemelik, mastürbasyon, parmak emme, tırnak yeme, çeşitli tikler), duygusal bozukluklar (inat, kaygı, kıskançlık, korku, öfke, saldırganlık, yalan) ve çeşitli davranış bozuklukları (çalma, dikkat eksikliği, hiperaktivite, kaçma, ateş ile oynama, pika, uyku bozuklukları, yemek sorunu) görülebilmektedir (Sargın, 2001).

2.11. 0-12 Yaş Çocuklarda Sık Görülen Hastalıklar

2.11.1. Difteri (kuşpalazı)

Difteri basillerinin neden olduğu, kısa sürede ilerleyen, tedavi edilmediği durumlarda öldürücü özelliğe sahip bulaşıcı bir hastalıktır. Difteri hastalığı, boğaz ağrısı, bademcik, boğazı saran zarlarla karakteristik özelliktedir. Bu belirtilerin yanında, kalp adalesi iltihabı, kalp yetmezliği, sinir felçlerinde kalıcı olabilecek hasarlar da görülebilmektedir. Hastalıktan korunmanın en sağlıklı yolu süt çocuklarında DBT (difteri-boğmaca- tetanoz) aşılarının uygulanmaya başlanmasıdır (Bilir ve Bilir, 1993).

2.11.2. Boğmaca

Çocukluk döneminde boğmaca basili nedeni ile görülen bulaşıcı bir hastalıktır. 3 dönem şeklinde ilerleyen hastalık, nezle dönemi ile başlar. İkinci dönemi ağır şekilde belirtilerin görüldüğü öksürük dönemidir. Son olarak uzun bir süre alan iyileşme dönemidir. Hastalık süreci mutlaka doktor takibinde olmalıdır. Aşılama yöntemi ile tam koruyuculuk sağlanmaktadır (MEGEP, 2007).

2.11.3. Kızamık

Çocuklarda sıkça görülen, virüsün neden olduğu, ölümcül sonuçlar doğurabilen bulaşıcı bir hastalıktır. Öksürük, ateş, burun akıntısı ile başlamakta, gözlerde iltihaplanma, ışık hassasiyeti belirtileri göstermektedir. Ağız içi beyaz lekelerin ardından önce yüzde olmak üzere tüm vücuda yayılan döküntüler

görülmektedir. Hastalık belirtileri ile birlikte doktor kontrolünde tedavisi yapılmalıdır. Kızamık aşısı uygulaması ile hastalıktan tam korunma sağlanmaktadır (Özmert, 2002).

2.11.4. Kabakulak

Tükürük bezlerine ve sinir dokularına yerleşen virüsün sebep olduğu bulaşıcı bir hastalıktır. 16-18 günlük kuluçka devresi sonrasında, ateş, halsizlik, kulak önünde çiğneme ile birlikte artan ağrı, tükürük bezlerinde şişme, ağız kuruluğu ve yutma güçlüğü gözlenmektedir. Doktor kontrolünde tedavi uygulanmalıdır. Hastalıktan korunabilmenin en etkili yöntemi aşılanmadır (Bilir ve Bilir, 1993).

2.11.5. Kızamıkçık

Virüsün sebep olduğu hafif ateş ve nezle ile birlikte döküntü görülen bulaşıcı bir hastalıktır. Lenf bezlerinde şişme, ağızda iğne bağı büyüklüğünde kırmızı lekelerle fark edilebilir. Gebelik döneminde geçirilmesi durumunda bebekte zekâ geriliği, kalp-damar bozuklukları, mikrosefali, işitme-görme kaybı, sarılık ya da ölü doğum gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Hafif etkilerle geçirilebilecek bir hastalık olsa da doktor kontrolünde tedavi uygulanmalıdır. Aşılama ile korunma sağlanabilir (MEGEP, 2007).

2.11.6. Kızıl

Halk arasında Beta mikrobu olarak bilinen, taşıyıcı veya enfeksiyonlu kişilerden damlacık yoluyla bulaşan bir hastalıktır. Koruyucu bir aşısı olmayan kızıl hastalığı, yüksek ateş ve boğaz ağrısı ile başlamaktadır. Döküntüler ağız içi ve bütün vücutta görülmektedir. Uygun bir tedavi uygulanmaması durumunda; boğazda apse, zatürre, orta kulak iltihabı, menenjit, nefrit ve kalp romatizmalarına sebep olabilmektedir. Doktorun önereceği antibiyotik tedavisine, doktorun önerdiği süre boyunca mutlaka uyulmalıdır (Özmert, 2002).

2.11.7. Suçiçeği

Virüsün sebep olduğu, hasta kişi ile direk temas ve damlacıklar yoluyla bulaşan bir hastalıktır. Kuluçka dönemi 2-3 hafta olmakla birlikte, hafif ateş, iştahsızlık ve halsizlik gibi belirtileri olabilmektedir. Sulu ya da hafif kabarcıklar şeklinde önce göğüste sonra tüm vücutta döküntüler görülen hastalık doktor kontrolündeki ev istirahati ile rahatlıkla atlatılabilmektedir (Bilir ve Bilir, 1993). 12.ay sonunda uygulanan aşısı mevcuttur (Sağlık Bakanlığı, 2021).

2.11.8. Menenjit

Beyin ya da omurilik etrafını saran zarlarda iltihaplanma sonucu oluşan hastalıktır. Etkenleri bakteri ya da virüslerdir. Ateş, kusma, baş ağrısı, uyaranlara tepkisizlik, ışık ve ses hassasiyeti, havale, ense-sırt ağrıları, bıngıldağı henüz kapanmamış bebeklerde bıngıldakta kabarıklık gibi belirtiler görülmektedir. Belden alınan sıvının tahlil edilmesi ile teşhis koymak mümkündür. Tedavinin geciktirilmesi durumunda görme-işitme kaybı, zekâ geriliği, sara hastalığı, beyinde su toplanması gibi hastalıklarla sonuçlanabilmektedir (Çankırılı ve Aydın, 2014).

2.11.9. Çocuk felci

Salgınların oluşmasının da sebebi olan virüsler (polio) nedeniyle görülen bulaşıcı hastalıktır. Başlangıcı üst solunum yolu enfeksiyonlarına benzer ateş, kusma, karın ve baş ağrısı, ense sertliği gibi belirtiler gösteren hastalık, tedavinin geciktirilmesi durumunda felç ve ölümlerle sonuçlanabilmektedir. Tedavi sürecinde sürekli doktor kontrolünde olunmalıdır. Hastalıktan korunma yolu, doğum sonrası 3.-4. aylarda ve bir yıl sonrasında yapılması gereken aşı ile tam bağışıklık sağlanması mümkündür (MEGEP, 2007).

2.11.10. Zatürre (pnömoni)

Akciğerlerde, viral, bakteriyel, mantar enfeksiyonları ya da hava yoluna yabancı madde kaçması neticesinde görülen iltihabi hastalıktır. Başlarda üst solunum hastalığı şeklinde görülen, sonrasında yüksek ateş, solunum güçlüğü, şiddetli öksürük şeklinde belirtiler göstermektedir. Ağır vakalarda damar yolu tedavisi uygulanması gerekirken, hafif vakalarda doktor kontrolünde ev tedavisi uygulanabilmektedir (Bilir ve Bilir, 1993).

2.11.11. Grip

Çeşitli virüslerin sebep olabileceği, çocukluk döneminde sıkça tekrarlayabilen solunum yolu enfeksiyonuna denilmektedir. Damlacıklar yoluyla bulaşma görülen hastalıkta, ateş, kuru öksürük gibi belirtiler görülmektedir. Doktor tavsiyesi ilaçlar, sıvı gıdalar, C vitamini takviyesi ve istirahat ile kısa sürede iyileşme görülmektedir (MEGEP, 2007).

2.11.12. Sarılık (hepatit)

Virüslerin oluşturduğu, karaciğer iltihabi hastalığına denilmektedir. Yeni doğanlarda fizyolojik sarılık görülmektedir. Ayrıca Hepatit A, Hepatit B ve Hepatit C olarak üç çeşidi vardır. Genel olarak ateş, halsizlik, mide-bağırsak bozuklukları gibi belirtiler göstermekle birlikte B tipi Hepatit hastalığı daha ağır belirtilerle (karaciğer bölgesi hassasiyeti, sarılık, koyu dışkı) seyir göstermekte ve ölümle de sonuçlanabilmektedir. Aşı ile korunma sağlanırken, hastalığın görülmesi durumunda doktor kontrollü tedavi uygulanmalı, besin, beden ve çevre hijyenine dikkat edilmelidir (MEGEP, 2007).

2.11.13. Tüberküloz (verem)

Mycobacterium tuberculosis isimli bakterinin sebep olduğu, akciğerlere yerleşen ve damlacıklar yoluyla yayılan bulaşıcı hastalıktır. Öksürük, balgam, ateş, gece terlemeleri, halsizlik, zayıflama, iştahsızlık ve kan tükürme belirtileri arasındadır. BCG aşısı ile korunma sağlanabilmekte, hastalığın görülmesi durumunda ise doktor kontrolünde ilaç tedavisi ile hızlı iyileşme görülmektedir (Çiçek, 2002).

2.11.14. Obezite

Obezite diğer adıyla şişmanlık, vücutta bulunan yağ dokusunun oransal olarak fazla olmasına denilmektedir. Çocuklarda görülen şişmanlığın sebepleri olarak, kültür düzeyi, kalıtım, çevresel faktörler, psikolojik etkenler, fizyolojik nedenler, bebeklikte mama ile beslenme sayılabilir. Çocuğun gelecek yaşamında obezitenin etkisi ile hipertansiyon, insüline bağlı olmayan diabet, kalp ve damar hastalıkları gibi rahatsızlıkları yaşaması muhtemel ihtimal olarak görülmektedir. Kaliteli yaşam öyküsünü hem çocukluk hem de yetişkinlikte yaşayabilmesi için uygun spor ve beslenme alışkanlığının kazandırılması sağlanmalıdır (Baş, 2001).

2.11.15. Bağımlılık

Sigara, alkol, uyuşturucu madde, kumar ve teknolojinin bilinçsizce kullanımı bağımlılık olarak kabul edilmektedir. Bağımlılık genel sebeplerinin arasında, macera arayışı, kendini ispat etme duygusu, arkadaşlarına özenme, bağımlılık hakkında bilgi eksikliği, işsizlik veya fakirlik gibi çaresizlikler, aile ya da çevre ile iletişim eksikliği, aile içindeki problemler, aile içi şiddet, yalnızlık, sosyalleşme çevresi olan spor, sanat, kültürel etkinliklerden mahrum olma sayılabilmektedir. Bağımlılık durumlarının

ortadan kaldırılması zararlı alışkanlıkların ve bağımlılığa götüren yolların kapatılması ile başarılabilmektedir. Yeşilay gibi bağımlılıkla mücadele eden kuruluşlar ve devletin çabasının yanında önce aile daha sonrada eğitim kurumları, medya ve sivil topluma büyük görev düşmektedir (Karaman, 2013).

2.11.16. Koronavirüs (COVID-19)

Çin'in Vuhan Eyaleti'nde, ilk olarak Aralık ayı sonlarında ateş, öksürük, nefes darlığı gibi solunum yolu belirtileri gösteren, bir grup hastada yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020'de tanımlanmış bir virüstür. Salgın başlangıcında, bölge deniz ürünleri ve hayvan pazarındaki kişilerde görülmüş, insandan insana bulaşarak önce Çin Halk Cumhuriyeti ve sonrasında tüm dünyaya yayılmıştır. Belirtileri arasında en çok ateş, öksürük, nefes darlığı görülmekte, ileri durumdaki vakalarda ağır solunum yetmezliği, böbrek yetmezliği, zatürre ve ölüm gelişmektedir. Hasta bireylerden damlacıklar yoluyla bulaşan hastalık, damlacık ile kirlenmiş yüzeylerle temas edilmesi ve temas sonrası ağız, göz ya da burun yoluyla solunması neticesinde kişiye hastalık bulaşmaktadır. Temizliğe dikkat edilmesi, hasta bireylerle temastan kaçınılması, çiğ veya az pişmiş gıdalardan uzak durulması, maske kullanılarak solunum yolunun korumaya alınması gibi tedbirler alınmalıdır (Sağlık Bakanlığı, 2020).

2.11.17. Maymun çiçeği virüsü hastalığı (monkeypox)

Poxviridae ailesinden Orthopox cinsinin üyesi olan maymun çiçeği virüsünün (Monkeypox) sebep olduğu ölümcül bir hastalıktır. Orta ve Batı Afrika'nın ormanlarında ortaya çıkan viral zoonotik (Omurgalı hayvanlardan insanlara doğal yollarla geçebilen hastalık ya da enfeksiyonlar) hastalıktır. 1958 yılında maymun kolonilerinde ilk olarak keşfedilmiş ve bu sebeple "maymun çiçeği" ismi verilmiştir. Vaka insanlarda ilk olarak 1970 yılında Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde görülmüştür. Hastalık 1980 yılında eradike (bir enfeksiyon etkeninin dünya genelinde kalıcı olarak sona ermesi) edilmiş olan Çiçek Hastalığı ile benzerlik göstermekle birlikte, daha iyi seyir göstermektedir (Çalışkan, 2018). 1984 yılında Orta Afrika Cumhuriyeti'nde çiçek hastalığına karşı aşılanmamış çocuklarda altı adet maymun çiçeği vakasına tanı konulmuş ve vakalar iyi bir gidiş göstermiştir. Zaire'de 1996 yılı Şubat-Ağustos arasında Kongo Cumhuriyeti'ndeki maymun çiçeği salgınında 13 ayrı yerleşim yerinde 71 kişi hastalanmış ve 6 vaka ölümle sonuçlanmıştır. Bu salgında yalnızca çocuklar değil, aşısı olmayan gençlerde hastalanmıştır. Aynı bölgede 1997

yılı ilkbahar döneminde 170 kişinin hastalandığı yeni bir salgın görülmüştür. 2003 yılı Mayıs ayında Amerika'nın Wisconsin Illinois ve Indiana eyaletlerinde 20 kişiye maymun çiçeği tanısı konulmuştur. Hastalık genellikle kendi kendini sınırlar ve semptomlar genellikle 21 gün içinde kendiliğinden düzelir. Temas ve solunan büyük damlacıklar yoluyla bulaşabilir. 2-4 hafta kadar süren döküntüler görülür. Belirtileri genel olarak ateş, öksürük, baş ve kas ağrıları, döküntü ve lenfadenit (lenf düğümü iltihabı) şeklinde görülmektedir. Enfeksiyon öncesi uygulanmış çiçek aşısı, maymun çiçeği virüsü enfeksiyon riskini azaltmakta ve klinik tablonun daha hafif olmasını sağlamaktadır (Şimşek, 2022).

2.12. Yurt İçinde Çocuk Dergileri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Kuyucu (2016), "*çocuk dergileri ve reklam: Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinde kullanılan reklamlara yönelik bir inceleme*" isimli araştırma yapmıştır. Yaptığı araştırmada Türkiye'de yayın yapan çocuk dergilerinin reklamlarıyla ilgili araştırmanın olduğu görülmüştür. 2015-2016 yılında National Geographic Kids, Pepee, Atlas Çocuk, Bilim Çocuk ve TRT Çocuk dergilerinin tüm sayılarında yayınlanan reklamlar incelenmiştir. Araştırma sonucunda TRT Çocuk ve Bilim Çocuk dergilerinde hiç reklam olmadığı, diğer üç dergide çocukların kullandığı ürünler ve hizmetlere yer verildiği ayrıca ebeveynler için de reklamların bulunduğu görülmüştür. Bu bağlamda çocukları reklamlardan uzak tutmak isteyen ebeveynlerin Bilim Çocuk ve TRT Çocuk dergileri ile istedikleri amaca ulaşabilecekleri görülmüştür.

Koçer (2020), *"ideal çocuktan küresel tüketiciye: Türkiye'de çocuk dergileri ve çocuk imgesi"* isimli araştırma yapmıştır. Yaptığı araştırmada 150 yıllık çocuk dergileri tarihini ve çocuk imgesindeki değişiklikleri araştırmıştır. Dergilerde bulunan ideoloji ve değerler izlenmiş, çocuk imgesinin ideal yurttaş çocuklardan, tüketici çocuklara dönüşümü sonucuna varıldığı görülmüştür.

Pembegül (2019), *" TÜBİTAK tarafından çocuklara yönelik yayımlanan popüler bilim dergilerinin çocuk hakları açısından incelenmesi"* isimli araştırma yapmıştır. Bu araştırmada, TÜBİTAK tarafından yayımlanan Bilim Çocuk ve Meraklı Minik dergilerinde BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde bulunan maddeler açısından incelemesi yapılmıştır. Metin ve görselleri incelemeye alınan dergilerde çocuk haklarının olumsuz kullanıldığı örneklerine az rastlanıldığı, çoktan aza sıralama yapıldığında katılım, gelişme, yaşama ve korunma haklarına yer verildiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Gezmen (2019), *"Bir eğitim aracı olarak çocuk dergileri: Mavi Kırlangıç çocuk dergisi"* isimli araştırma yapmıştır. Yaptığı bu araştırmada, Yeşilay tarafından yayınlanan derginin incelemeye alınan sayılarında promosyon kültürü ve reklamcılık bakışı çerçevesinde çocuk dergileri arasında nerede yer aldığı değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler ışında biçim, içerik, dil, üslup, görseller ile promosyonlar ve reklamlardan uzak olduğu, eğiticiliğe ve öğreticiliğe önem veren metinlerin yer aldığı bir dergi olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmüştür.

Sezgin (2019), *" Türkiye'de çocuk dergileri ve gündem belirleme: Doğan Kardeş dergisi örneği"* isimli araştırma yapmıştır. Bu araştırmada, ülkenin kamuoyu, yöneticiler, yabancı devlet insanları ve kuruluşlar açısından oluşturdukları etkileri ele alınmıştır. Araştırmada sonuç olarak Doğan Kardeş dergisinin 1945-1965 yılları arasında önemli ölçüde gündemi belirleyici güçte olduğu tespitine ulaşılmıştır.

Ağan (2020), *"meraklı minik" adlı çocuk dergisinin yapısal özellikler açısından değerlendirilmesi"* isimli araştırma yapmıştır. Bu araştırmada, TÜBİTAK tarafından 3-6 yaş grubuna hitap eden 'Meraklı Minik' isimli çocuk dergisi süreli yayınlarda bulunması gereken ölçütlere göre içyapı ve dış yapı özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Örneklemi 2007-2017 yılları arasında, TÜBİTAK tarafından yayınlanan Meraklı Minik dergileri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda içyapı ve dış yapı özelliklerinin, ciltleme özelliği dışında derginin hitap ettiği yaş grubuna uygunluğu tespit edilmiştir.

Terkan (2009), *"Türkiye'de popüler çocuk dergilerinde egemen söylemlerin kuruluşu"* isimli araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, Türkiye'de 1945 yılından 2000'li yıllara kadar geçen tarihsel dönemde çocuk dergileri üzerinden çocukluğun görünümleri belirlenmesi amaçlanmış ve süreç içerisindeki değişimine odaklanılmıştır. 1940'lardan itibaren II. Dünya Savaşı sebebiyle yaşanan ekonomik zorluklar ve yoksulluk ile, idare etmeyi bilen, tasarruf yapan, aileye katkı sağlayan çocuk ön planda olurken, 1980'ler sonrasında; tüketimle ilişkilendirilerek odaklanılan, oyun ve oyuncak sanayisinin ayrıca yeni iletişim teknolojilerindeki gelişimlere bağlı olarak eve kapanan çocukların belirginleştiği tespit edilmiştir.

Kaptan ve Sürmeli (2011), "Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları Ve Çözüm Önerileri" isimli çalışma yapmışlardır. Araştırmada, 5-15 yaş çocuklarına yönelik çocuk dergilerinden Diyanet Çocuk, Türkiye Çocuk ve Ebe Sobe dergilerinin 2008 yılına ait dörder sayısı tipografik tasarımların ne boyutta olduğunun ortaya koyulması amacıyla incelemeye alınmıştır. Araştırmada incelemeye alınan

dergilerde harf boyutlarının küçük, süslü ve okunmasının zor olduğu harf karakterlerinden seçildikleri tespit edilmiştir. Aynı sayfada farklı boyutlarda yazı karakterlerinin olduğu belirlenmiştir. Satır ve paragraflar arasında yetersiz boşluklar olması sebebiyle okumayı zorlaştırdığı görülmüştür. İncelenen dergilerin metin ile fon kontrastlığının yetersiz düzeyde olduğu, görseller ile metinlerin üst üste gelecek şekilde tasarım yapıldığı ve koyu renk fonların içine açık renk yazıların sıklıkla tercih edildikleri tespit edilmiştir.

Ecevit, Sarıoğlu ve Bunsuz (2021), "Bilim Çocuk Dergisi ''Evde Bilim'' Köşesi Etkinliklerinin Fen Bilimleri Alanına Özgü Beceriler Yönünden İncelenmesi" isimli çalışma yapmışlardır. Araştırmada 2017-2018-2019 ve 2020 yıllarında yayınlanan Bilim Çocuk dergilerinde "Evde Bilim" köşesindeki 48 etkinlik, 2018 Fen Bilimleri dersinin öğretim programında yer alan ve alana özgü beceriler açısından incelenmiştir. Bilim Çocuk dergisinde yer alan ''Evde Bilim'' deneyleri ile 2018 Fen Bilimleri Öğretim Programında yer alan bilimsel süreç becerileri, yaşam becerileri, mühendislik ve tasarım becerileri kriterleri, Fizik, Kimya, Biyoloji öğrenme alanları ve STEM ile ilişkisine göre ''1 '' ve ''0'' olmak üzere kodlanmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre bilimsel süreç becerileri, yaşam becerileri, mühendislik- tasarım becerilerini geliştirme ve kazandırma açısından eksiklerin olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında, popüler çocuk dergi araştırmalarının eksiklikleri ve geliştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Yıldız ve Karaca (2020), "Çocuk Dergileri Üzerine Bir İnceleme" isimli çalışma yapmışlardır. Araştırmada Araştırmacı Çocuk, Bilge Çocuk, Bilim Çocuk, Kafa Çocuk ve Bilim, Mavi Kırlangıç dergileri; dış yapı özellikleri olan boyut, kâğıt, resim, kapak, sayfa ve yazı düzeni olarak, içyapı özellikleri olan metin, etkinlik, tema, dil ve üslup olarak incelemeye alınmıştır. Araştırma sonucunda Araştırmacı Çocuk, Bilge Çocuk, Bilim Çocuk, Kafa Çocuk ve Bilim, Mavi Kırlangıç dergilerinin genel itibariyle hedef kitleye uygun olarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Dergilerin bazılarında sayfaların mat olması, hedef kitlenin dergi kapağına yazılmaması, her bölümün içindekiler kısmında yer almaması ve soruların cevaplarının derginin bir bölümünde yer almaması eksiklikler arasında nitelenmiştir. Başlıklarda ve metinlerde imla ve yazım kurallarına uyulmasının gerekliliği, metin türlerinin çeşitliliğinin artırılması, şiirlere yer verilmesi, çocuklar için örnek olabilecek kişilerle röportajların

yapılması, örnek olabilecek kişilerin başarı hikâyelerinin anlatılması, film, kitap ve etkinliklerden oluşan haberlerin yer alması öneriler olarak sunulmaktadır.

Kuyucu (2016), "Çocuk Dergilerinde İçerik Çeşitliliği: Trt Çocuk Dergisi Örneği" isimli çalışma yapmıştır. Araştırmada, TRT Çocuk Dergisi örnek olarak alınarak kamu yayıncılığında çocuk dergiciliğinde kullanılan içeriklerle ilgili bir inceleme yapılmıştır. TRT Çocuk markasının dergisi olan TRT Çocuk Dergisi, reklam ve içerik olarak incelenmiştir. TRT Çocuk Dergisi'nin 15 sayısı (Şubat 2015- Nisan 2016) incelenmiş ve dergi içeriği kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda TRT Çocuk Dergisi reklamsız bir içerik sunması ile çocukların reklam verenin tüketime yönelik mesajlarından uzak tutulmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Derginin içeriğine yönelik yapılan analiz sonucunda ise tüm bölümlerde yer alan içeriklerin yerli karakterlerden oluşturulduğu görülmüştür. Dergide Keloğlan gibi geleneksel karakterlerin varlığının yanında, özgün üretilmiş yerli isimlere sahip karakterlerinde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacı TRT Çocuk Dergisi'nin, yeni nesillerin yetişmesinde milli ve ahlaki değerlerin, bilgilerin verilmesinde önemli bir görevi olduğunu ve diğer dergiler için emsal teşkil ettiği görüşünü sunmuştur.

Akbayrak (2014), "Erken Cumhuriyet Döneminde Sosyalleşme Aracı Olarak Süreli Çocuk Yayınları (Mektepli Gazetesi, Çocuk, Çocuk Sesi Dergileri Örneği)" isimli çalışma yapmıştır. Araştırmada, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yayınlanan süreli çocuk yayınları sosyalleşme aracı olarak incelenmiş, döneme ait belirgin özellikleri yansıttığı düşünülen Mektepli Gazetesi, Çocuk, Çocuk Sesi'nin her biri biçim ve içerik özellikleri bakımından değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucu olarak, Cumhuriyet'in erken döneminde yayınlanan süreli çocuk yayınlarının çocuklara değerleri aktarmada büyük etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Aktarımı yapılan değerlerin beden terbiyesi, kız çocuklarının eğitime katılımının teşvik edilmesi, yerli malların kullanımı gibi olgular çerçevesinde şekillendiği görülmüştür. Süreli çocuk yayınlarında öne çıkan çocuk algısının, çocukların Cumhuriyet'in varisleri ve koruyucuları şeklinde oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tanrıkulu (2014), "Medya Okuryazarlığı Bağlamında Çocuk Dergileriyle Zenginleştirilmiş Türkçe Dersinin Etkililiği: Bir Eylem Araştırması" isimli çalışma yapmıştır. Araştırmada, medya okuryazarlığı bağlamında çocuk dergilerinin Türkçe derslerinde kullanılması ve çocuk dergilerinin derslerin işlenişinde nasıl etkiler gösterdiğinin gözlemlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma Kayseri il merkezindeki İldem

İMKB Ortaokulu'nun 5 / F sınıfında gerçekleştirilmiştir. Uygulama sırasında Türkçe ders kitabı yerine Bilim Çocuk, Gonca, Ng Kids ve TRT Çocuk dergileri kullanılmıştır. Türkçe ders kitabındaki Sağlık ve Çevre konusu içindeki metinlerin yerine Bilim Çocuk, Gonca, Ng Kids ve TRT Çocuk dergileri kullanılarak işlenmiştir. Araştırmanın uygulaması 19.03.2013 tarihinde başlatılıp, 18.04.2013 tarihinde bitirilerek 29 ders saatinde uygulama gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, çocuk dergilerinin dersi olumlu yönde etkiledikleri, öğrencilerin Türkçe ders kitabı yerine çocuk dergilerini tercih ettikleri, içerik ve fiziksel olarak olumlu görüşler belirttikleri, Türkçe ders kitaplarına yönelikse olumsuz görüş belirtildiği, Türkçe ders kitabıyla işlenen derse göre çocuk dergileriyle işlenen dersin daha etkili olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin dergilerde bulunan medyaya ait unsurları fark ettikleri tespit edilmiştir.

Nazlı (2021), "Karikatür Dili – Bir İhlaller Dünyası İletişimsel Bir Değer Olarak Karikatürün Edimbilimsel Ve Toplumdilbilimsel İncelemesi: Çocuk Ve Yetişkin Karikatür Dergileri Örneği" isimli çalışma yapmıştır. Araştırmada, mizahi ve dilsel ögeler içermesi sebebi ile yazılı ve görsel bir çeşit olan karikatürler incelemeye alınmıştır. Yaş değişkeni göz önünde bulundurularak, 940 adet Penguen Dergisi ve 940 adet Süper Penguen dergisinden toplam da 1880 adet karikatür çalışması incelenmiştir. Dergiler seçilirken aynı karikatüristler, aynı zaman ve aynı hacimde olması dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda mizahın oluşumunda genellikle uyumsuzluk teorisinden faydalanıldığı gözlenmiştir. Karikatür dilinin, birkaç belirgin farklılık dışında yaşa bağlı olarak değişkenlik göstermediği ve ortak bir mizah dilini gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Davulcu (2015), "1913-1914 Yıllarında Yayınlanan Çocuk Dünyası Ve Çocuk Duygusu Dergileri Ve Ticaretin Millileşmesi Ve Müslüman Boykotajına İlişkin Bu Dergilerdeki Yazılar" isimli çalışma yapmıştır. Araştırmada, yayınlandığı dönemin önemli dergilerinden Çocuk Dünyası ve Çocuk Duygusu dergilerinde yer verilen ticarette millileşme, Müslüman Boykotajı konulu yazıların incelemesi yapılmıştır. 1913-1914 yıllarında yaşanan Müslüman Boykotajının yaşandığı zaman diliminde yayınlanmaları ve Çocuk dergisinin yayımcısının Türk Yurdu Kitabhanesi, Çocuk Duygusu dergisinin sahibininse Ermeni asıllı Leon Lütfi olması dergilerin seçilmesinde etkili olmuştur. Seçilen bu iki derginin arasında yapılan karşılaştırmalarla ticaretteki millileşme konusu Türkler ve azınlıklar açısından fikir

ayrılıklarının olup olmamasının ortaya çıkarılmaya çalışılması amaçlanmıştır. Tarihsel bir inceleme olan araştırmanın sonucunda, Müslüman Boykotajı konusunda, seçilen bu iki derginin arasında anlaşma sağlanamayan konular olduğu tespit edilmiştir. Anlaşma sağlanamayan konular dışında iki derginin de iktisadi ve siyasi alanlarda ülkenin içinde bulunduğu zorlu şartlardan kurtulabilmesi için tüm çocukların vatan sevgisi, bağımsızlık, çalışma, cesaret ve ticaret yapmanın önemlerini kavratmayı istedikleri tespit edilmiştir.

2.13. Yurt Dışında Çocuk Dergileri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Kelly ve Chapman (2007), *"food references and marketing to children in Australian magazines: a content analysis"* (Avustralya dergilerinde çocuklara gıda referansları ve pazarlama: bir içerik analizi) isimli araştırma yapmışlardır. Bu araştırmada Avustralya'da yayınlanan 16 çocuk dergisi seçilmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda çocuk dergilerinde yaygın bir şekilde gıda reklamlarının yer aldığı, özellikle 7-12 yaş arasındaki çocukların hedef kitle olarak görüldüğü belirtilmiştir. Çoğunluğu sağlıksız gıda olarak nitelendirilen bu reklamların, pazarlama düzenlemeleri tarafından aciliyetle ele alınması gerektiğini önermişlerdir.

Chapman, Fairchild ve Morgan (2014), *"food references in UK children's magazines- an oral health perspective "* (İngiltere'de çocuk dergilerinde gıda referansları- ağız sağlığı perspektifi) isimli araştırma yapmışlardır. Bu araştırmada amaç olarak, çocukların dergi okurken maruz kaldıkları özellikle şekerli gıdalara odaklanılmıştır. İngiltere'nin en popüler çocuk dergilerinden Desing Eleven'in 44 sayısı incelenmiş ve yiyecek- içecekler açısından analiz edilmiştir. Araştırmada sonuç olarak, çocuk dergilerindeki gıda reklamlarının özellikle sağlıksız gıdalara yönelik olduğu ve bu gıdaların genel olarak ağız sağlığına zararlı oldukları tespit edilmiştir. Derginin tüm içeriğinden sorumlu editör, gazeteci ve çizerlerin gerekli düzenlemeler konusunda dikkatli olmaları, diş hekimlerinin de çocuk medyasındaki güncel eğilimlerden haberdar olarak sağlık eğitimi ve sağlığı geliştirme girişimlerini tasarlamaları konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

Jones ve Reid (2009), *"children's magazines: reading resources or food marketing tools?"* (çocuk dergileri: okuma kaynakları mı veya gıda pazarlaması aletleri mi?) isimli araştırma yapmışlardır. Yapılan araştırmada yedi kategoride olası gıda promosyonlarının içerik analizleri Avustralya'da en çok satılan çocuk dergileri ile gerçekleştirilmiş, gizli gıda pazarlamalarının yaygınlığı sonuç olarak ortaya

çıkarılmıştır. Ticari gıda mesajlarından çocukları korumak için reklamlarda öz düzenleme ve kısıtlamalara gidilmesi önerilerini sunmuşlardır.

Jones ve Kervin (2010), *"an experimental study on the effects of exposure to magazine advertising on children's food choices"* (dergi reklamına maruz kalan çocukların yemek seçimlerine etkileri üzerine deneysel bir çalışma) isimli araştırma yapmışlardır. Avustralya'da 5-12 yaş arası çocuklarla deneysel bir araştırma yapılmıştır. Çocuklar, yemek reklamları olan veya olmayan bir dergiyi okumaları için yönlendirilmişlerdir. Oluşturulan mağazaya seans sonrasında alınan çocuklardan reklamı yapılan ve sağlıksız olan besini seçme olasılığı yüksek olmuştur. Çocuk dergilerinin önemli ölçüde etkileme potansiyeline sahip ama yeterince araştırılmamış bir düzen oldukları sonucu ortaya çıkarılmıştır.

Han (2015), *"Adventure stories and geographical imagination in Japanese and Korean children's magazines, 1925-1945"* (Japon ve Kore çocuk dergilerinde macera hikâyeleri ve coğrafi hayal gücü, 1925-1945) isimli araştırma yapmıştır. Bu makale, Japon imparatorluğunun üç çocuk dergisi, Japonca yayın yapan *Shōnen kurabu* ve Korece yayın yapan *Orini* ve *Sonyŏn* dergilerindeki macera hikayelerini karşılaştırıyor. Cheng Chua'nın makalesinde açıkladığı gibi, *Shōnen kurabu* , dönemin en popüler Japonca erkek dergisi, imparatorlukta geniş çapta dağıtılan eğlence odaklı bir yayındı. *Orini* ve *Shonen*sömürge Kore aracılığıyla ve Korelilerin yaşadığı imparatorluğun başka yerlerinde dağıtıldı. Çalışma, imparatorluk bağlamında kimliği keşfetme ve ifade etme aracı olarak macera temalarını ve coğrafi hayal gücünü kullanmalarını incelemektedir. Makale, hem Kore hem de Japon çocuk dergilerinin çıkış noktası olan 1920'lerin başları ile 1940'ların başları arasında, savaş zamanı kağıt kıtlığı nedeniyle çocuk dergilerinin okuyucu sayısının düşmesinden hemen önce yayınlanan hikayelere odaklanıyor.

Kyung ve Jin (2005), *"Analysis of Dietary Informations in Newspapers and Magazine for Children" (*çocuklara yönelik gazete ve dergilerdeki diyet bilgilerinin analizi) isimli araştırma yapmışlardır. Bu araştırmada, çocuklara yönelik 3 gazete (Kids. Chosun, Kids. Donga, Kids. Hankook) ve 2 dergi (Earinee - Dongsan, Sae-But) izlenerek beslenme ile ilgili bilgilerin mevcut durumu gösterilmektedir. Araştırma sonucunda, gazete ve dergilerde çocuklara yönelik beslenme ile ilgili bilgilerin geliştirilmesi, gazete ve dergilerin içerikleri profesyonel tavsiyeler alınarak bilimsel olarak hazırlanmasının gerekliliği, beslenme ve diyet hakkında çocuklara doğru

bilgileri yayma için çalışmalar yapılması gerektiği ve çocuklar için sistematik izlemenin yönetilmesine ihtiyaç olduğu tespitlerine ulaşılmıştır.

Leontieva (2021), "advertısıng ın chıldren's perıodıcals" (çocuk dergilerinde reklam) isimli çalışmayı yapmıştır. Bu çalışmada amaç olarak, Ukraynalı çocuk dergilerindeki kritik yapısal reklam pozisyonlarını vurgulamaya çalışmıştır. Araştırmacı, Ukraynalı çocuk dergilerindeki reklam tekliflerini analiz etmiş ve bunları karşılaştırmalı olarak nitelemiştir. Başlangıç olarak, çocuklara yönelik reklamlarla ilgili yasal normların uygulaması araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarında, yerli süreli yayınların tüm etik standartlara uygun olduğu ve çocuklar için potansiyel olacak tehlikeli reklamları tanımlamadığı görülmüştür. Araştırmacı, en belirgin biçimin kendini tanıtma (abonelikleri etkinleştirme, derginin sosyal medya sayfalarına ve you tube kanallarına davetler) olduğunu belirlemiştir. Araştırmanın önemli bir yönü, doğrudan reklam değil, belirli ürünlerle çağrışımlar uyandıran içeriği içeren bağlı kuruluş reklamcılığıdır. Ayrıca ilginç olan, reklamcılarla yapılan ortak çalışmadır. Özellikle ünlü markaların süreli yayınlarında yer alan reklam malzemelerinin düşük seviyede olduğu görülmüştür. Sonuç olarak araştırmacı, çocuk süreli yayınlarında reklam bileşenlerinin nispeten düşük bir uyumunu kaydetmiştir.

Arbab (2021), "Employing the Digital Content of Children's Electronic Magazines in Developing the Educational Values (The Website of the Emirati Majid Magazine- as a Model 2021)" (eğitim değerlerini geliştirmede çocuk elektronik dergilerinin dijital içeriğini kullanmak, bir model olarak emirlik Majid dergisi web sitesi 2021) isimli çalışmayı yapmıştır. Bu çalışma, elektronik çocuk dergilerinin sayfalarında yayınlanan dijital içeriğin çocuğun etik ve eğitimsel değerlerini geliştirmedeki, kişiliğini oluşturmadaki, duygusal ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılamadaki etkinliğini belirlemeyi amaçlamıştır. Majid Magazine'nin 1/8/2020 - 1/8/2021 tarihleri arasında yapılan araştırmada bulunan sonuçlar, dijital içerikte kullanılan toplam medya öğelerinin ilk sırasını (%27) dijital video ve animasyonların aldığını göstermiştir. Sonuçlar ayrıca, çocuğa sunulan dijital içeriğin toplam form ve şablonlarında grafik ve karakterlerin (%23) ilk sırada yer aldığını, haberler ve kısa dijital metinlerin (haberler/raporlar) ise basın editoryal sanatlarında ön plana çıktığını göstermiştir. Anlatı ve resimli öyküler, edebi sanatlar listesinin başında (%20) yer almıştır. Dergi, sayfalarında bir dizi eğitim değeri yayınlanan dijital içeriğe yer vermekle ilgilenmiştir. Vatanı sevmek ve onu savunmak değeri, toplam milli

değerlerin içinde (%36) ilk sırada, İslam akidesiyle ilgili dini değerlerde ise (%11), namaz, Zekât ve oruç, ibadetler ve ana-babaya hürmet listesinin başında gelirken, ahlaki değerler listesinin başında ise doğruluk ve dürüstlük (%17) gelmektedir. Dergi, dijital içeriğini bir dizi olumlu değerle, özellikle de %17 ile çalışkanlık ve azim ile zenginleştirmiştir. Magazin okuru ile dijital içeriği arasında en belirgin etkileşim aracı olarak ise sosyal medya (%36) ilk sırada yer almıştır.

Abdulkerim (2021), "العراق في الطفل أدب في إسهاماتها ومدى الأطفال مجلات" (çocuk dergileri ve bu dergilerin ırak çocuk edebiyatına katkıları (mecelletî dergisi örneği) isimli çalışmayı yapmıştır. Araştırmacı, yaptığı çalışmada çocuk dergilerinin çocuk dergilerine katkılarının boyutlarını parlak bir şekilde ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırılan dergi, Irak'ta yayınlanan çocuk edebiyatı dergisi (MS) ve ilk baskısı ile 1969 yılında Irak Kültür Bakanlığı'na bağlı çocuklar için hazırlanan yedi-on yedi yaş arasındaki çocuklara yönelik bir dergidir. Dergi, özellikle yazılı ve resimli hikâye panoları ile ilgilenmektedir. Basılı bir dergi çıkarmanın maliyetinin çok daha fazla olduğu, Irak'ta kâğıt ve baskı için yüksek fiyatlar kaydedildiği için aboneliklerin değerli olduğu bir dönemde yayınlanmıştır. Araştırmada özellikle, Irak'ın o dönemde çocuk dergilerine ne kadar ilgi duyulduğunun nedenleri açıklanmıştır.

Spinner, Cameron ve Tenenbaum (2022) "Gender Stereotypes in Young Children's Magazines" (küçük çocuk dergilerinde toplumsal cinsiyet stereotipleri) isimli çalışmayı yapmışlardır. Araştırmada iki aşamada yapılmıştır. Araştırma 1, 2-9 yaş arası çocukları hedefleyen basılı dergilerde toplumsal cinsiyet klişelerinin yaygınlığı araştırılmış, çocuk dergilerinin üç önemli ve farklı yönü olan ön kapak, dergi içeriği ve öne çıkan etkinlikler analiz edilmiştir. Araştırma kız, erkek veya hem erkek hem de kız çocuklarına yönelik 106 çocuk basılı derginin ön kapaklarına odaklanmıştır. İçerik analizleri, yalnızca erkek veya kız çocuklarına yönelik dergilerin, diğer cinsiyet karakterlerinden daha fazla cinsiyet klişesi renkleri ve aynısı gösterdiğini ortaya koymuştur. Kız çocuklarına yönelik ön kapaklarda konuşan karakterler bulunmazken, erkek çocuklara yönelik ön kapaklara göre dış görünüşle ilgili kelimeler daha fazla yer almıştır. Araştırma 2, 42 dergi sayısının içeriğini analiz etmiştir. Kızlara yönelik dergiler büyük olasılıkla moda ve ev temalarını içerdiği tespit edilmiştir. Okuyucuya bir etkinlikle ilgili olarak bir yetişkinden yardım istemesi talimatını vermek ve eğitici olarak etiketlenen etkinlikleri içermesi, erkek çocuklara veya hem kız hem de erkek çocuklara yönelik dergilere göre daha az olası olduğu

belirlenmiştir. Buna karşılık, erkek çocuklara yönelik dergiler işler temasını içerdiği tespit edilmiştir. Genel olarak, bulgular, hedef kitlelerine göre tarzları ve içerikleri açısından uyarlanmış küçük çocuk dergilerinde toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılara dayalı mesajların yerleştirildiğini göstermektedir.

Ibrahim ve Şaini (2021) "Socıal Values In The Chıld Journal Kardelen" (Kardelen Çocuk Dergisinde Sosyal Değerler) isimli çalışmayı yapmışlardır. Araştırmada, Köprü Kültür, Sanat ve Eğitim Derneği "Divan" Yayıncılık ve Multimedya Birimi tarafından 2009 yılında Makedonya Türk çocuk edebiyatına kazandırılan Kardelen çocuk dergisi incelenmiştir. Dergi 2013 yılı itibariyle Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanlığı'nın onayıyla eğitim müfredatına dahil edilmiş, derslerde yardımcı malzeme olarak kullanılmaktadır. Kardelen dergisinde incelenen değerlerden yola çıkarak, derginin Makedonya'da yaşayan Türk çocuklarını geçmişle günümüze bağladığı, farklı kültürlerden çok Makedonya kültürünü yansıttığı tespit edilmiştir. Balkanlardaki Türk dergileri tarihçesine bakıldığı zaman parçalanmış zaman dilimlerinin bu dergi ile yeniden birleştirildiği, değerler eğitimi incelendiğinde genelde estetik değerler, ahlaki değerler, dinsel değerler olarak ele alındığı belirlenmiştir. Kardelen dergisindeki bu değerlerin çocuklara has bir dille ele alınmasının yanısıra, onların eğlence ve zevk dünyasına da hitap ettiği tespit edilmiştir.

Esmaeil pour ve Shabani Nashtaee (2021), "Promotional Techniques in Advertisement of Unhealthy Food Product in Children Magazines" (Çocuk dergilerindeki sağlıksız gıda ürünleri reklamlarında tanıtım teknikleri) isimli çalışmayı yapmışlardır. 5 aktif çocuk ile İran'daki dergiler altı aylık bir süre boyunca taranmıştır. İlk olarak, dergiler iki kişi tarafından manuel olarak kodlanmıştır. Araştırmacılar analiz birimine dayanarak her bir derginin bir referans gösterip göstermediğini veya gıda seçenekleri belirlemişlerdir. Buna göre, dergilerdeki yemek seçenekleri sağlıklılık/sağlıksızlık ve ilgili besin grubu özelliklere göre kategorize edilmiştir. Sağlıksız kategorisinde dokuz gıda yer almıştır. Bu gıdalar çikolata ve tatlı grupları, atıştırmalıklar, yüksek şekerli buzlu içecekler, hızlı yiyecekler, tatlılar, yüksek yağlı veya tatlı ekmek ürünleri, yüksek yağlı süt ürünleri, yüksek şekerli ve yüksek sodyumlu tahıllar ve çeşitli ürünler olarak belirlenmiştir. Sağlıklı gıdalar karbonhidratlar, meyve ve sebzeler, proteinler ve süt ürünlerinden oluşan altı grubu içermektedir. Sağlıksız ürünlerin reklamında kullanılan ilerleme türü gıda ürünleri

tespit edilmiştir. Dergilerdeki tarifler, resimler, hikayeler, oyunlar ve çocuk eşyaları ile sağlıksız gıdalara yapılan atıfların tekrarlanması sağlıksız davranışlara yönelmeye yol açabilecek etkili mesajlar içerdiği tespit edilmiştir.

Jahani, Sanatjoo ve Behzadi (2019), "Investigating the Extent of Using Gilford's Components of Creativity in Persian Children's Magazines" (Gilford'un Yaratıcılık Bileşenlerini Kullanma Derecesinin Araştırılması Farsça Çocuk Dergilerinde) isimli çalışmayı yapmışlardır. Araştırma uygulamalı olarak yürütülmüş ve 21 Farsça çocuk dergisinin üç içeriğini (kurgu, kurgu dışı ve resimler) kapsamıştır. Gilford'un yaratıcılık bileşenlerinin çocuklara yönelik Farsça dergilerdeki varlığına daha fazla önem verilmesinin gerekliliği, mevcut yaklaşımlarla bu durumun mümkün olmadığı tespit edilmiştir.

Ismail, Rashid ve Abdllah (2022), "The Relationship of Aesthetic Value in Children's Magazine and Reading's Interest" (Çocuk Dergilerinde Estetik Değer ve Okuma İlgisi İlişkisi) isimli çalışmayı yapmışlardır. Araştırma, estetik değerlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bulgular üç kategoriye ayrılmış ve estetik, çocuk dergilerindeki değer, okuma ilgisi ve estetik değer ile okuma ilgisi arasındaki ilişki incelenmiştir. İnceleme anket yöntemi kullanılarak Tabika'da 214 okul öncesi eğitim kurumundaki okul öncesi öğretmenleri ile yapılmıştır. Dergi yayıncılığı alanında yayın kalitelerinin artırılması, yüksek estetik değere sahip dergilerin üretilmesi ve dergilerin çocukların okuma ilgisini artıracak düzenlemelere gidilmesi sonuçlarına ulaşılmıştır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de süreli yayınlanan çocuk dergilerindeki sağlık temasının içerik ve kapsam olarak işlenişini incelemektir. Çocuk dergileri, çocuklar için eğlendirici ve güzel vakit geçirmesine yardımcı çocuk edebiyatı ürünleridir. Çocuk dergilerinin bilgilendirici, eğlendirici ve güncel konuları çocuklara aktaracak nitelikte olması beklenmektedir. Bu araştırmada incelenen çocuk dergileri, 4-12 yaş aralığındaki çocuklara hitap eden 15 çocuk dergisinin, 2020 yılında yayınlanan toplam 153 sayısıdır. İnceleme için ele alınacak olan çocuk dergilerinin sağlık temasını, içerik- kapsam olarak hangi konular dâhilinde, hangi sıklıkta yer verdikleri ve güncel konuların ele alınması yönünden nasıl bir yol izledikleri araştırma, değerlendirme ve yorumlama teknikleri kullanılarak sonuca ulaşılması amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmacının kendiliğinden ve doğal olarak oluşan durumları bütün karmaşıklığı içinde irdelemesi ve incelemesine nitel araştırma denilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Elde edilen veriler, nitel araştırma çeşitlerinden doküman analizi yöntemiyle çözümlenecektir. Doküman analizi, belgesel tarama olarak da bilinmektedir. Doküman analizinde veri elde edebilmek için var olan kayıtlar ve belgeler incelenmektedir. Doküman analizi belli amaca dönük kaynaklar bulma, okuma, notlar alma, değerlendirme işlemlerini kapsamakta, basılı ve elektronik materyallerin inceleme ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işlemlerden oluşmaktadır. Süreç, araştırma yapılması hedeflenen vaka veya vakalar hakkında bilgiler içeren yazılı materyallerin incelenmesi olarak da tanımlanabilmektedir. Araştırmacı araştırmayı yalnızca dokümanlara dayalı yürütmeyi planlamışsa ulaşabildiği dokümanları belirli sistem içinde, birbirleriyle karşılaştırma yaparak çözümleme gerekmektedir. Araştırmacının kendisine kodlama,

kataloglama konusunda bir sistematik oluşturması gerekmektedir. Mümkün olan yazılı dokümanlardan özgünler kopyalanmalı, insan eli ile yapılanlarsa fotoğraflanması yapılmalıdır. Dokümanlar analiz edilirken dört aşamalı analiz süreci takip edilebilmektedir. Bu aşamalar analiz edilecek konu için veriden örneklem seçme, kategori geliştirme, analiz birimi saptama, sayısallaştırma olarak sıralanabilmektedir. Örneklem seçme aşaması, doküman verisinin bütün olarak analiz edilmesinin zor olduğu durumlarda eldeki verilerin içinden örneklemin seçilmesinin gerekliliği olarak tanımlanabilmektedir. Kategori geliştirme aşaması, araştırmacının araştırma sürecine girmesinden önce alan kuramlarından yola çıkarak veya araştırmacının geliştirdiği kategori ya da temalar ile yapılacak olan doküman analizi için temel kategoriler oluşturulmasını sağlamak olarak tanımlanabilmektedir. Analiz birimi saptama aşaması, araştırma amacına bağlı değişik analiz birimleri tema, sözcük, cümle, paragraf, karakter, içerik ve maddenin mevcut olduğu olarak tanımlanabilmektedir. Sayısallaştırma aşamasında, belirli doküman içerisinde hangi olay, kavram veya hangi türde değerlendirmeler hangi ölçüde yer aldıklarını belirleme amaçlı yapılan işlem olarak tanımlanabilmektedir (Sak, Şahin, Öneren ve Nas, 2021).

Araştırma için sağlık ve sağlık kavramlarının analiz edilmesine destek olacak sorular hazırlanmış ve uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşleriyle son hali verilen sorular ile birlikte kategoriler oluşturulmuştur. Temin edilen çocuk dergileri sorulara cevaplar oluşturacak şekilde incelenmiştir. Bulunan cevaplar ile birlikte yüzde değerlerine ulaşılmış ve incelenen dergilerden alıntılar yapılarak örnekler sunulmuş, yorumlanarak sonuçlandırılmıştır.

3.3. Araştırmanın Örneklemi

Örneklem; belli bir evrenden, o evreni temsil yeterliliği olduğu kabul edilen belli kurallar dâhilinde seçilen küçük bir örnek ve bir bütünün parçasıdır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014). Nitel araştırmalarda, araştırma amacının karşılanması için büyük gruplar yerine detaylı verilerin sunulabileceği örneklemlerin belirlenmesi gerekmektedir. Nitel araştırma örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem, kolay ulaşılabilen ögelere dayanır. Kolay ulaşılabilir örneklemede, araştırmacı hali hazırda olan ögeler içerisinden yeteri sayıda ögeyi örneklem olarak belirler (Baltacı, 2018).

Araştırmada kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi seçilerek, Türkiye' de yayınlanan 2020 yılına ait çocuk dergilerinden 153 adet dergi örneklem olarak temin edilmiştir. Örneklem grupları Çizelge 3.2.1'de gösterilmektedir.

Çizelge 3.2.1: Örneklem grupları

Aylar	Dergi İsmi	Dergi Sayısı
12 Ay Olanlar	Mavi Kırlangıç, Bilge Çocuk, Bilge Minik, Diyanet Çocuk, Bilim Çocuk, Meraklı Minik Türkiye Çocuk,	84
11 Ay Olanlar	Mavi Fidan, Süper Penguen	22
10 Ay Olanlar	Kafa Çocuk ve Bilim, MinikaGO	20
9 Ay Olanlar	TRT Çocuk, Minika Çocuk	18
8 Ay Olanlar	Çamlıca Çocuk	8
1 Ay Olanlar	National Geographic Kids	1
Toplam		153

3.4. Veri Toplama Aracı

Bu araştırma Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinde bulunan sağlık temasının incelenmesi konu başlığı temel alınarak başlanılmıştır. Bu araştırmada söz konusu temel başlığın altında incelenecek olan sorular hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken alan yazın taraması yapılmış ve toplam 12 maddeden oluşan soru havuzu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan bu sorular edebiyat alanında 2 alan uzmanı, çocuk gelişimi alanında 3 alan uzmanı, dergi editörlüğü alanında 3 alan uzmanı olmak üzere 8 uzmanın görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan, soruları araştırmanın amacı, kapsamı, bilimsel, dil ve anlatım açısından değerlendirme yapmaları istenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda sorularda nihai düzenlemeler yapılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılacak olan sorular aşağıda verilmiştir.

1. Çocuk dergilerinde sağlık teması ele alınmakta mıdır?
2. Çocuk dergilerinde kullanılan dil, derginin hitap ettiği çocukların gelişim özelliklerine uygun mudur?
3. Çocuk dergilerinde sağlıkla ilgili kullanılan görseller nasıl betimlenmiştir?
4. Çocuk dergilerinde sağlık teması işlenirken nasıl bir üslup kullanılmıştır?
5. Çocuk dergilerinde sağlık terminolojisine ilişkin hangi sözcükler kullanılmıştır?
6. Çocuk dergilerinde yer verilen içerikler, çocukların sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacını giderecek nitelikte midir?
7. Çocuk dergilerinde sağlıkla ilgili reklamlara yer verilmekte midir?
8. Çocuk dergilerinin yanında verilen promosyonlar sağlık ile ilgili midir?
9. Çocuk dergilerinde sağlık ile ilgili etkinlikler çocuğun günlük yaşantısında kolayca uygulayabileceği şekilde verilmekte midir?
10. Çocuk dergilerinde ne tür kahramanlara yer verilmektedir?
11. Çocuk dergilerinin tiraj verileri nasıldır?
12. Çocuk dergileri özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değinmekte midir?

3.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Miles ve Huberman'a (1984) göre nitel veri analizi 3 aşamadan oluşur. İlk aşama belge incelemesidir. İncelenen belgelerdeki verilerde azaltma aşaması araştırmada elde edilen bulguların raporlaştırılmasına kadar devam eden bir süreçtir. Araştırmacı araştırma konusuna göre, hangi verileri ayırması, hangi verilerin bir araya gelmesi ve nasıl bir sınıflandırmayla özetleme yapması gerektiğine karar ve yön verir. Verilerde somutlaştırma veya görsel hale getirme süreci ikinci aşamadır. İlk aşamada ayıklanan veriler araştırma hakkında çıkarım yapılabilecek biçime dönüştürülür. Son aşama ise sonuca ulaşma, doğrulamadır. Başlangıç itibarı ile elde edilen veriler de gizli olan gerçeklerin ortaya çıkmasıdır (Miles ve Huberman'dan aktaran Gürbüz ve Şahin, 2018).

Nitel veri analizinde güvenirlik çalışma yapılan ortamda oluşan her durumu veri olarak kaydetmektir. Güvenirliği artırmanın bir başka yolu ise araştırmadaki her aşamada takip edilen yol detaylı olarak tanımlanmaktadır. İç geçerlik belirlenen kategori ve yorumların gerçekleşen doğrular ile örtüşmesi, gerçeği yansıtması ile

bağlantılıdır. Dış geçerlik ise sonuçların genellenebilirliği ile bağlantılıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

Araştırmada incelenecek verilere ulaşabilmek için kullanılan sorular, alanında uzman 8 görüşe sunulmuştur. 8 uzmanın görüşleri ve fikirleri doğrultusunda sorular üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Uygulama sonrasında araştırmacı ve araştırmacı dışında bir öğretim görevlisi tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen veriler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği formül (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılmıştır. Formül sonucunun % 70'in üzerinde olması araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir. Araştırmacının güvenilirlik hesaplaması sonucu % 100 görüş birliği sonucuna ulaşılmıştır.

3.6. Veri Toplama İşlemi

Veri toplama işleminde e-ticaret siteleri ve dergilerin bağlı oldukları yayın evlerine ulaşılması suretiyle temin yoluna gidilmiştir. Ulaşılan dergilerden Bilge Çocuk ve Bilge Minik dergilerine "birlikte.com", Çamlıca Çocuk dergisine "camlicacocukdergisi.com", Süper Penguen dergisine "superpenguen.com" ve Kafa Çocuk ve Bilim dergisine "kafa.com" adreslerindeki dergilerin kendi basımevlerinden ulaşılmıştır. Mavi Fidan dergisine Semerkand Yayın ve Türkiye Çocuk dergisine Türkiye Gazetesi Çankırı ana bayilerinden sipariş verilerek ulaşılmıştır. MinikaGo, Minika Çocuk, TRT Çocuk, National Geographic Kids ve Mavi Kırlangıç dergilerine internet satış siteleri "hepsiburada.com", "n11.com", "kitapyurdu.com" ve "dergikapinda.com" isimli internet satış sitelerinden sipariş verilerek ulaşılmıştır. Mavi Kırlangıç dergisinin ulaşılamayan sayıları için "yesilay.org" sitesinden, Bilim Çocuk ve Meraklı Minik dergilerine "services.tubitak.gov.tr/edergi/yillaraGoreArsiv" ve Diyanet Çocuk dergisi için "dergi.diyanet.gov.tr/indexcocuk" adreslerinden indirilerek incelemeye alınmışlardır. Veri toplama işlemindeki dergi erişimi Çizelge 3.5.1'de gösterilmektedir.

Çizelge 3.5.1: Dergilere erişim

Dergilere Erişim	Dergi İsmi	Dergi Sayısı
Satın Alınan Dergiler	Bilge Çocuk, Bilge Minik, MinikaGO, Türkiye Çocuk, Mavi Fidan, TRT Çocuk,	104

	Kafa Çocuk ve Bilim, National Geographic Kids, Minika Çocuk, Çamlıca Çocuk, Süper Penguen	
Webden İndirilen Dergiler	TRT Çocuk, Mavi Kırlangıç, Bilim Çocuk, Diyanet Çocuk, Meraklı Minik	49
Toplam		153

3.7. Verilerin Analizi

Erişilen 153 çocuk dergisinden elde edilen veriler, doküman analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılan doküman analiz yöntemi, belgesel tarama olarak da bilinmektedir. Doküman analizinde veri elde edebilmek için var olan kayıtlar ve belgeler incelenmektedir. Doküman analizi belli amaca dönük kaynaklar bulma, okuma, notlar alma, değerlendirme işlemlerini kapsamakta, basılı ve elektronik materyallerin inceleme ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işlemlerden oluşmaktadır. Süreç, araştırma yapılması hedeflenen vaka veya vakalar hakkında bilgiler içeren yazılı materyallerin incelenmesi olarak da tanımlanabilmektedir. Araştırmacı araştırmayı yalnızca dokümanlara dayalı yürütmeyi planlamışsa ulaşabildiği dokümanları belirli sistem içinde, birbirleriyle karşılaştırma yaparak çözümleme gerekmektedir. Araştırmacının kendisine kodlama, kataloglama konusunda bir sistematik oluşturması gerekmektedir. Mümkün olan yazılı dokümanlardan özgünler kopyalanmalı, insan eli ile yapılanlarsa fotoğraflanması yapılmalıdır. Dokümanlar analiz edilirken dört aşamalı analiz süreci takip edilebilmektedir. Bu aşamalar analiz edilecek konu için veriden örneklem seçme, kategori geliştirme, analiz birimi saptama, sayısallaştırma olarak sıralanabilmektedir. Örneklem seçme aşaması, doküman verisinin bütün olarak analiz edilmesinin zor olduğu durumlarda eldeki verilerin içinden örneklemin seçilmesinin gerekliliği olarak tanımlanabilmektedir. Kategori geliştirme aşaması, araştırmacının araştırma sürecine girmesinden önce alan kuramlarından yola çıkarak veya araştırmacının geliştirdiği kategori ya da temalar ile yapılacak olan doküman analizi için temel kategoriler oluşturulmasını sağlamak olarak tanımlanabilmektedir. Analiz birimi saptama aşaması, araştırma amacına bağlı değişik analiz birimleri tema, sözcük, cümle,

paragraf, karakter, içerik ve maddenin mevcut olduğu olarak tanımlanabilmektedir. Sayısallaştırma aşamasında, belirli doküman içerisinde hangi olay, kavram veya hangi türde değerlendirmeler hangi ölçüde yer aldıklarını belirleme amaçlı yapılan işlem olarak tanımlanabilmektedir (Sak, Şahin, Öneren ve Nas, 2021).

Yapılan araştırmada sağlık ve sağlık kavramlarının analiz edilmesine destek olacak sorular hazırlanmış ve uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşleriyle son hali verilen sorular ile birlikte kategoriler oluşturulmuştur. Temin edilen çocuk dergileri sorulara cevaplar oluşturacak şekilde incelenmiştir. Bulunan cevaplar ile birlikte yüzde değerlerine ulaşılmış, incelenen dergilerden alıntılar yapılmış ve yorumlanarak sonuçlandırılmıştır.

3.8. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 1.3.2021 tarih ve 19 sayılı toplantı numarası ile gerekli izin alınmıştır. İzin belgesi Ek 1'de gösterilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümde, Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinden örneklem grubunu oluşturan toplam 153 çocuk dergisinin sağlık teması açısından değerlendirilerek verilerin analizi sonucunda aşağıda belirtilen bulgulara ulaşılmıştır.

4.1. Çocuk Dergilerinin Sağlık Temasını Ele Almasına Göre Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin sağlık teması ele almasına ilişkin bulgular Çizelge 4.1.1.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.1.1: Çocuk dergilerinin sağlık temasını ele almasına göre dağılımı

Sağlık Konusu	Dergi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	117	76
Hayır	36	24
Toplam	153	100

Çizelge 4.1.1.'de görüldüğü gibi erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinin % 76'sının sağlık temasını ele aldığı, % 24' ünün ise sağlık temasını ele almadığı tespit edilmiştir. Çizelge incelendiğinde sağlık temasını ele alan dergilerin (117 adet), ele almayan dergilere (36 adet) göre daha fazla oldukları görülmüştür.

Çizelge 4.1.2: Ele alınan sağlık temasına ilişkin alt konu başlıkları

Sağlık Teması	Sağlık Teması Alt Başlık	Dergi Sayısı
Salgın	Mikrop,Koronavirüs, Mikroorganizma, Bakteri, Virüs, Salgın, Sosyal mesafe, Maske, Pandemi, Karantina	20
Temizlik	Temizlik, El temizliği, Temiz nefes, Çevre temizliği	7
Sağlık	Diş sağlığı, El sağlığı, Saç sağlığı, Uyku sağlığı, Ev kazaları, Ağız sağlığı, Spor, Sağlıklı yaşam, İlk yardım, Sigara, Vitaminler, Mineraller, Mevsimsel giyinme, Boy uzaması Vücudumuz, Metabolizma, Ayaklar, İskelet	24
Hastalık	Mevsimsel hastalıklar, Alerjiler, Antibiyotik, Güneş çarpması, Bağışıklık	7
Beslenme	Sağlıklı besin, besin piramidi, Mevsimsel beslenme, Fast-food, İştahsızlık, Balık yağı,	23

	Sağlıklı içecekler, Okul dönemi beslenme, Sağlıklı beslenme	
İç Organlar	Mide, Boşaltım sistemi, Bağışıklık sistemi, Akciğerler, İç organlar	5
Duyu Organları	Görme duyu organı, Koku duyu organı, Tat duyu organı, İşitme duyu organı, Derimiz, 5 duyu organı	8
Biyoloji	Gen, DNA, Parmak izi	3
Ruhsal Sağlık	Duygular, Fobi, Stres, Korku, Kaygı, Dikkat	9
Özel Gereksinimler	Engellilik, Otizm, İşitme engeli, Görme engeli	4
Diğer	Geri dönüşüm, Çocuk hakları, Mikroskop, Esnemek, Tıbbi atık, Anatomi, Anestezi, Diş hekimi, İnsan sesleri, Afiyet, Panzehir, Cerrahi, Hastane	16
Toplam Kelime:		126

Çizelge 4.1.2'de ele alınan sağlık temasına ilişkin alt konu başlıkları genelleme yapılarak verilmiştir. 153 çocuk dergisinde sağlık teması ile ilgili toplam126 alt konu başlığının olduğu tespit edilmiştir. Sağlık teması alt başlıklarının, bir dergide birden fazla sağlık konu başlığı altında alındığı gibi, tek başlık altında tek temanın alındığı da tespit edilmiştir.

Bilge Çocuk, Bilge Minik ve Bilim Çocuk dergileri incelendiğinde, bu dergilerin 12 sayısında da sağlık temalarına yer verdikleri tespit edilmiştir. Bilge Çocuk dergisi Mayıs ayı sayısında yer alan "Vücudumuzun minik kahramanları-mikroorganizmalar", Bilge Minik dergisi Nisan ayı sayısında yer alan "Mikroplardan nasıl temizleniriz?" ve Bilim Çocuk dergisi Şubat sayısında yer alan "Vücudumuz ne ister?" ele alınan sağlık temalarına örneklerdir. MinikaGO dergisinin 10 sayısında sağlık temasına yer verilmiş ve "Önlem al ve evde kal" temasına örnek olarak verilebilir. Mavi Fidan dergisinin 6 sayısında sağlık teması ele alınmıştır. "Sağlık deposu: brokoli" Mavi Fidan dergisinde yayınlanan sağlık temalarına bir örnektir. TRT Çocuk dergisinin 9 sayısında sağlık temasına yer verilmiştir. "Beyin dostu takviye: balık yağı" sağlık temalarına bir örnektir. Kafa Çocuk ve Bilim dergisinin 7 sayısında sağlık temasına yer verildiği görülmektedir. "Bunu bilmek çok önemli, su

her organa gerekli" sağlık temalarına bir örnektir. National Geographic Kids dergisinin 1 sayında sağlık teması ele alınmış ve bu temada "bu nasıl virüs?" başlıklıdır. Süper Penguen dergisinin 7 sayında sağlık temasına yer verilmiş ve "kakanın yolculuğu" sağlık temalarına bir örnektir. Diyanet Çocuk dergisinin 9 sayısında sağlık temalarına yer verilmiş ve "fark edelim, otizm" teması Diyanet Çocuk dergisinin temalarına bir örnektir. Meraklı Minik dergisinin 3 sayısında sağlık temasına yer verilmiş ve "hastaneye gidiyoruz" örnek olarak sunulabilen sağlık temalarıdır. Türkiye Çocuk dergisi (Şekil 4.1) "sağlık", Mavi Kırlangıç dergisi (Şekil 4.2) "önce sağlık" ve Çamlıca Çocuk dergisi (Şekil 4.3) "sağlıkhane" başlıkları ile her ay farklı bir tema alarak yalnızca sağlığa ilişkin özel sayfaları olan dergiler olarak tespit edilmişlerdir. Minika Çocuk dergisinde sağlık ile ilgili temaların ele alınmadığı görülmüştür.

Şekil 4.1: Türkiye Çocuk Dergisi, Ocak- 2020

Şekil 4.2: Mavi Kırlangıç Dergisi, Ocak- 2020

Şekil 4.3: Çamlıca Çocuk Dergisi, Ocak - 2020

4.2. Çocuk Dergilerinde Kullanılan Dil, Derginin Hitap Ettiği Çocukların Gelişim Özelliklerine Uygunluğuna Göre Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinde kullanılan dilin, dergilerin hitap ettiği çocukların gelişim özelliklerine uygunluğuna ilişkin bulgular Çizelge 4.2.1'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.2.1: Çocuk dergilerinde kullanılan dilin, dergilerin hitap ettiği çocukların gelişim özelliklerine uygunluğuna göre dağılımı

Dil Özellikleri Uygunluğu	Dergi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	131	86
Hayır	22	14
Toplam	153	100

Çizelge 4.2.1'de görüldüğü gibi erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinin % 86'sında kullanılan dilin, dergilerin hitap ettiği çocukların gelişim özelliklerine uygun ele alındığı, % 14'ünde ise kullanılan dilin, dergilerin hitap ettiği çocukların gelişim özelliklerine uygun ele alınmadığı tespit edilmiştir. Çizelge incelendiğinde kullanılan dilin, dergilerin hitap ettiği çocukların gelişim özelliklerine uygun ele alan dergilerin (131 adet), ele almayan dergilere (22 adet) göre daha fazla oldukları görülmüştür.

Çocuk dergilerinde kullanılan dilin, derginin hitap ettiği çocukların gelişim özelliklerine uygunluğu açısından incelendiğinde uygun olmayan örneklerden MinikaGO dergisinde (Şekil 4.4) "haklarım var" başlığı altında " ... *Çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması sorumluluğu; sahip oldukları imkânlar ve mali güçleri çerçevesinde öncelikle çocuğun ana-babasına veya çocuğun*

bakımını üstlenen diğer kişilere düşer." Türkiye Çocuk dergisinde (Şekil 4.5) "sağlık" sayfasında "…*Kalsiyum için örneğin her sabah çocuğunuza içireceğiniz 1 bardak süt ile günlük kalsiyum ihtiyacının %35'ini karşılayabilirsiniz. Doğal ve katkısız yoğurt, peynir, tereyağı, kaymak gibi süt ürünlerini her öğünde tüketerek D vitamini eksikliğinden korunabilirsiniz."*

Şekil 4.4: MinikaGo Dergisi, Ocak - 2020

Şekil 4.5: Türkiye Çocuk Dergisi, Ocak - 2020

4.3. Çocuk Dergilerinin Sağlıkla İlgili Kullanılan Görsellerin Betimlenmesi Yönünden Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinde sağlıkla ilgili kullanılan görsellerin betimlenmesini ele almaları yönünden 3 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar; gelişimsel uygunluk, metinle bağlantılı olma ve görsellerin renkli, canlı, ilgi çekici olmasıdır.

Çizelge 4.3.1: Çocuk dergilerinde sağlık ile ilgili kullanılan görsellerin betimlenmesine göre dağılımı

Görsel Uygunluk	Dergi Sayısı	Yüzde (%)
Gelişimsel Uygunluk	94	32
Metinle Bağlantılı Olma	117	39
İlgi Çekici Olma	85	29
Toplam	296	100

Çizelge 4.3.1.' de görüldüğü gibi çocuk dergilerinde kullanılan görsellerin gelişimsel olarak uygunluğunun var olduğu dergilerin % 32 (94 adet), görsellerin metinle bağlantılı olduğu dergilerin %39 (117 adet), görsellerin ilgi çekici özellikte olduğu dergilerin %29 (85 adet) olduğu görülmüştür.

MinikaGO dergisinde (Şekil 4.6) sağlık ile ilgili kullanılan görselin betimlemesinde "Can güvenliği ve korunma hakkım var!" konu başlığı altında kullanılan resimde, gece karanlık bir ortamda tek başına ve korku içerisinde yüzünü kolları ile bacakları üzerinde kapatarak oturan bir kız çocuğu resmi kullanılmıştır. Türkiye Çocuk dergisinde (Şekil 4.7) "Ağzımız neden kokuyor?" konu başlığında açık bir ağız içerisinde görünen dişler arasında, başı ve tüm vücudu kaplayan koruyucu kıyafetler giymiş kişilerin resmi kullanılmıştır. İncelenen dergilerdeki benzeri örneklerde, gelişimsel uygunluk gözlenememiştir.

Şekil 4.6: MinikaGo Dergisi, Eylül - 2020

Şekil 4.7: Türkiye Çocuk Dergisi, Mayıs – 2020

Bilim Çocuk dergisinde (Şekil 4.8) “Gözlük” konu başlığında kullanılan görsellerde ilk gözlükten günümüzde kullanılan gözlüklere kadar çeşitli resimler paylaşılarak çocukların gelişimsel düzeylerine uygun olarak örneklendirildiği tespit edilmiştir.

Şekil 4.8: Bilim Çocuk Dergisi, Haziran - 2020

Çamlıca Çocuk dergisinde (Şekil 4.9) “Yaz aylarında neden açık renk giyinmeliyiz?” konu başlığı altında kullanılan görsellerde iki çocuk çiziminin su içtiği resmedilmiş olarak görülmektedir. Açık renk kıyafet giyim tercihini açıklayıcı görsel kullanılmamıştır.

Şekil 4.9: Çamlıca Çocuk Dergisi, Temmuz - Ağustos – 2020

Mavi Kırlangıç dergisinde (Şekil 4.10) "Çevre temizliği" konu başlığı altında kullanılan görsellerde dünyaya sevgi ile sarılmış çocuk resimleri, eldivenleri giyerek çöp toplayan çocuklar, su kaplumbağasının yüzüne denizin içine atılan maskenin gelmesi ve ayrıştırılabilen atıkların resimlerinin metin ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

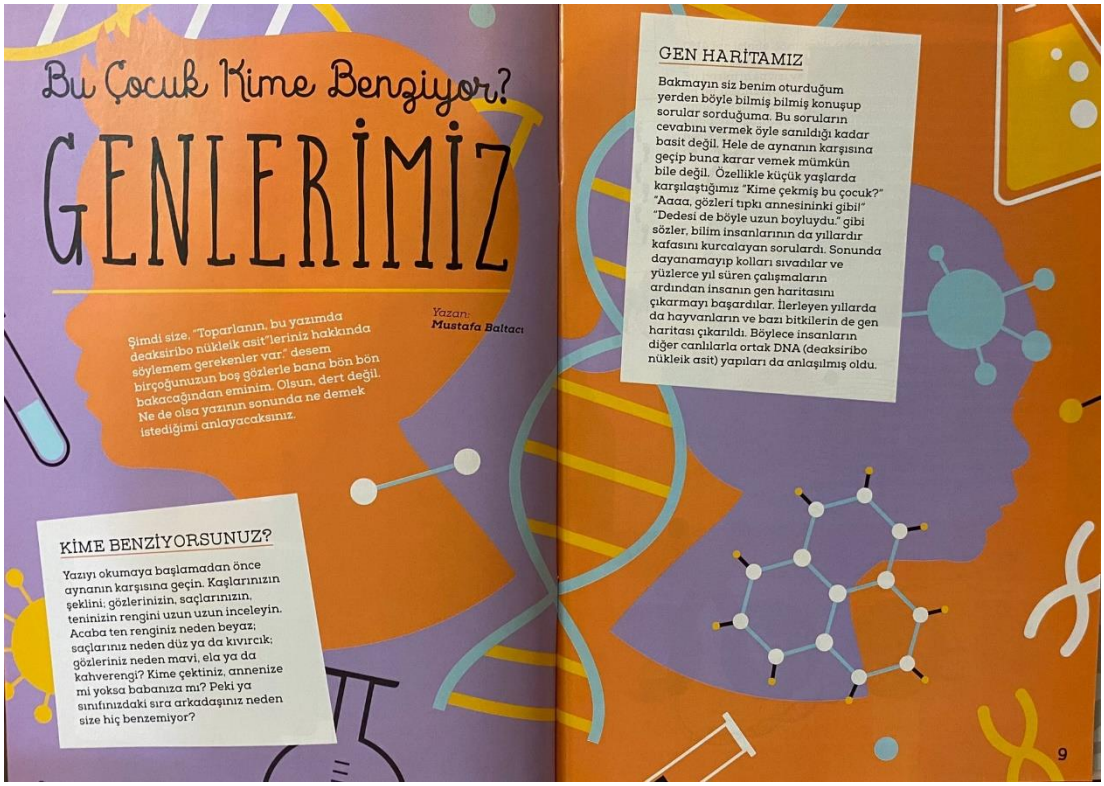

Şekil 4.10: Mavi Kırlangıç Dergisi, Eylül - 2020

National Geographic Kids dergisinde (Şekil 4.11) "Bu nasıl virüs?" konu başlığı altında kullanılan görsel bir küçük yarasa ve iki tam sayfayı kaplayacak büyüklükte virüs görselinden oluştuğu görülmektedir. Bilge Çocuk dergisinde (Şekil 4.12) "Bu çocuk kime benziyor? Genlerimiz" konu başlığı altında kullanılan görsellerin sadece DNA çizimlerinden oluştuğu görülmektedir. Bu iki örneğe benzer nitelikteki dergilerde ilgi çekici görsellerin kullanılmadığı görülmektedir.

Şekil 4.11: National Geographic Kids, Nisan - 2020

Şekil 4.12: Bilge Çocuk Dergisi, Kasım – 2020

Kafa Çocuk ve Bilim dergisinde ise (Şekil 4.13) "Bunu bilmek çok önemli! Su her organa gerekli!" konu başlığı altında, çizim olarak resmedilmiş vücudun içinde görülen organların konuşma balonları içine suyun kendisi için önemi anlattırılmıştır. Ayrıca anne- baba ve bebek çizimlerinde suyun vücutlarında hangi oranda bulunduğu ilgi çekici görsellerle yansıtıldığı görülmektedir.

Şekil 4.13: Kafa Çocuk ve Bilim, Temmuz - 2020

4.4. Çocuk Dergilerinin Sağlık Temasını Üslup Yönüyle Ele Almaları Yönünden Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin sağlık konusunu üslup yönüyle ele almaları yönünden 3 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar; didaktik, sanatsal, eğlenceli dildir.

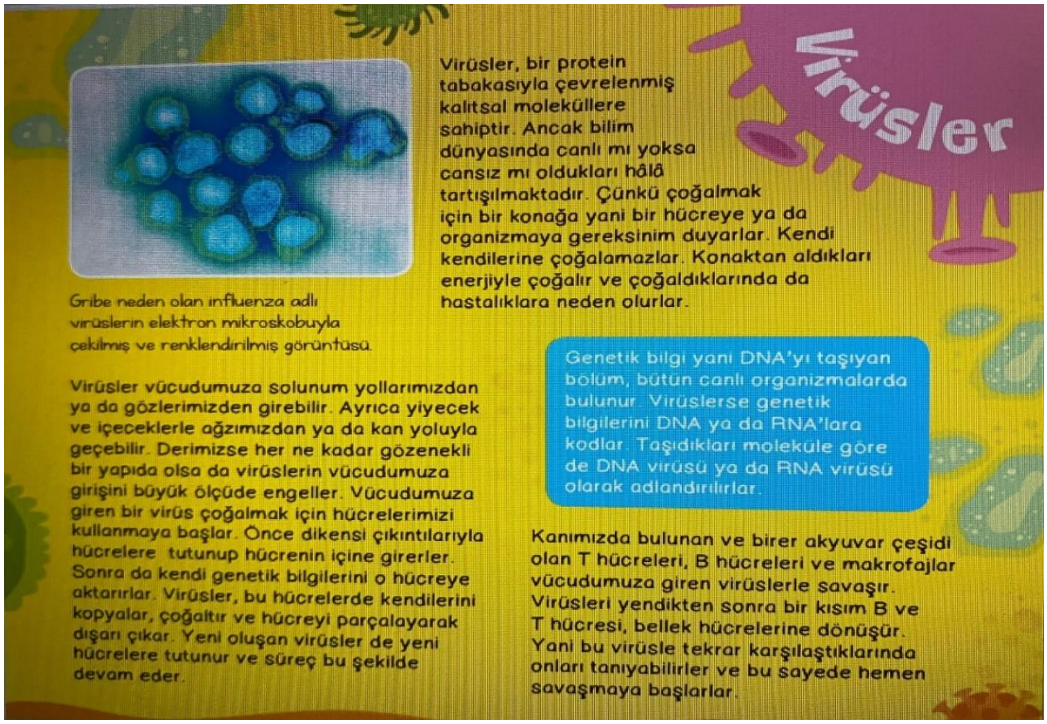
Çizelge 4.4.1: Çocuk dergilerinin sağlık temasını üslup yönüyle ele almaları yönünden dağılımı

Üslup Uygunluk	Dergi Sayısı	Yüzde (%)
Didaktik	94	66
Sanatsal	11	8
Eğlenceli	37	26
Toplam	142	100

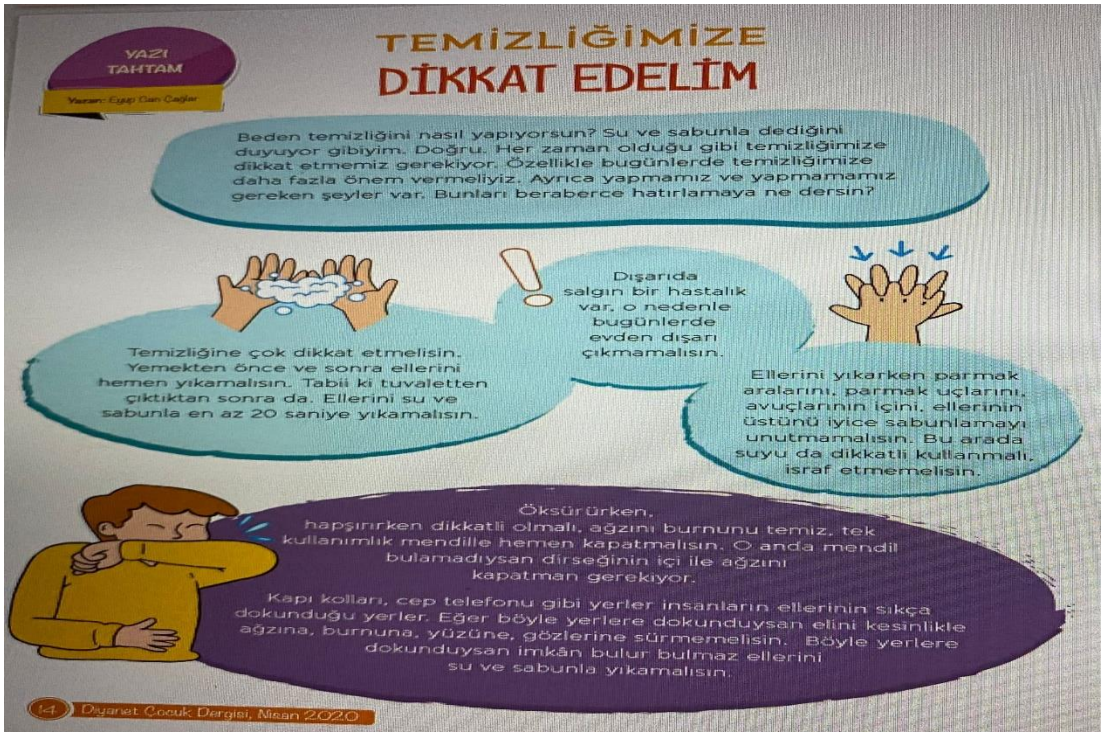
Çizelge 4.4.1.'de görüldüğü gibi çocuk dergilerinin sağlık temasını üslup yönüyle didaktik ele alan dergilerin % 66 (94 adet), sanatsal olarak ele

alan dergilerin % 8 (11 adet), eğlenceli dil kullanarak ele alan dergilerin % 26 (37 adet) olduğu tespit edilmiştir.

Bilim Çocuk dergisinde (Şekil 4.14) "Virüs" teması didaktik bir anlatımla yapıldığı görülmektedir. "…*Virüsler vücudumuza solunum yollarımızdan ya da gözlerimizden girebilir. Ayrıca yiyecek ve içeceklerle ağzımızdan ya da kan yoluyla geçebilir. Derimizse her ne kadar gözenekli bir yapıda olsa da virüslerin vücudumuza girişini büyük ölçüde engeller. Vücudumuza giren bir virüs çoğalmak için hücrelerimizi kullanmaya başlar. Önce dikensi çıkıntılarıyla hücrelere tutunup hücrenin içine girerler. Sonra da kendi genetik bilgilerini o hücreye aktarırlar. Virüsler, bu hücrelerde kendilerini kopyalar, çoğaltır ve hücreyi parçalayarak dışarı çıkar. Yeni oluşan virüsler de yeni hücrelere tutunur ve süreç bu şekilde devam eder.*" Diyanet Çocuk dergisinde (Şekil 4.15) "Temizliğimize dikkat edelim" tema başlığının aktarımında didaktik bir anlatım kullanıldığı tespit edilmiştir. " ... *Ellerini yıkarken parmak aralarını, parmak uçlarını, avuçlarının içini, ellerinin üstünü iyice sabunlamayı unutmamalısın. Bu arada suyu da dikkatli kullanmalı, israf etmemelisin."*

Şekil 4.14: Bilim Çocuk Dergisi, Nisan - 2020

Şekil 4.15: Diyanet Çocuk Dergisi, Nisan - 2020

TRT Çocuk dergisinde (Şekil 4.16) "Her çeşit başka dünya: Peynir" tema başlığında, kemik dostu olduğu vurgulanmak için iki kemiğin çizim aracılığıyla konuşturulduğu görülmektedir. Çizim de birinci kemik "*Merhaba arkadaşım, ne yapıyorsun burada?"* derken ikinci kemik "*Kalsiyumum azaldı. Kahvaltı sofrasının hazırlandığını duydum. Vücuda peynir girmesini bekliyorum."* diye cevap vermektedir. Diyanet Çocuk dergisinde (Şekil 4.17) incir meyvesi ve faydalarından bahsedilen "Meyvelerin kralı incir" konusu bir şiir ile başlamaktadır. "*Yazın güzün meyvesiyim, Birçok hastalığa iyi gelirim. Merak ettiniz değil mi ben kimim? İçinden bal akan, enerji dolu nefis İncir'im*."

Şekil 4.16: TRT Çocuk Dergisi, Mart - 2020

Şekil 4.17: Diyanet Çocuk, Eylül - 2020

Bilge Çocuk dergisinde (Şekil 4.18) ayva meyvesinin faydaları "İşte şimdi ayvayı yedik" başlığı altında ele alınmaktadır. Tema başlığının anlatımında bir cümle şöyle ifade edilmiştir. " *...yani, ayva anne yarısıdır. Tamam, anne yarısı diye teyzelere dendiğini biliyorum ama baksanıza şu yararlarına! Ayva sizi bir anne şefkatiyle koruyup kollamıyor mu? Bunun bir üst seviyesi sizi öperek uyandırıp, giydirip, doyurup okula uğurlamak zaten.*" Bilge Minik dergisinde ise (Şekil 4.19) muşmula meyvesinin faydaları " Güler yüzlü muşmula" başlığı altında ele alınmaktadır. " *Merhaba, ben muşmula. Biraz komik bir ismim var. Belki daha önce de duymuşsunuzdur. Asık yüzlü insanlara da diyorlar "muşmula suratlı" diye. İlk koparıldığımda buruk bir tat bırakırım ağızda. Yiyenin yüzü azıcık buruşabilir. Belki de o sebeple böyle söylüyorlardır."*

Şekil 4.18: Bilge Çocuk Dergisi, Ocak - 2020

Şekil 4.19: Bilge Minik Dergisi, Aralık – 2020

4.5. Çocuk Dergilerinin Sağlık Terminolojisine İlişkin Kullanılan Sözcükler Yönünden Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin sağlık terminolojisine ilişkin kullanılan sözcükler yönünden değerlendirilmesine ilişkin bulgular Çizelge 4.5.1.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.5.1: Çocuk dergilerinin sağlık terminolojisine ilişkin kullanılan sözcüklere göre dağılımı

Sağlık Terminolojisi	Sağlık Terminolojisi Alt Başlıkları	Dergi Sayısı
Salgın	Mikrop, Koronavirüs, Mikroorganizma, Bakteri, Virüs, Salgın, Sosyal mesafe, Maske, Pandemi, Karantina	20
Sağlık	Diş sağlığı, El sağlığı, Saç sağlığı, Uyku sağlığı, Ev kazaları, Ağız sağlığı, Spor, Sağlıklı yaşam, İlk yardım, Sigara, Vitaminler, Mineraller, Mevsimsel giyinme, Boy uzaması Vücudumuz, Metabolizma, Ayaklar, İskelet	24
Beslenme	Sağlıklı besin, besin piramidi, Mevsimsel beslenme, Fast-food, İştahsızlık, Balık yağı,	23

	Sağlıklı içecekler, Okul dönemi beslenme, Sağlıklı beslenme

Çizelge 4.5.1.'de, erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinde sağlık terminolojisine ilişkin kullanılan sözcükler tespit edilmiş ve listeme yapılmıştır. Listeleme sonucunda sağlık terminolojisine ilişkin sık kullanılan sözcükler başlıklar halinde incelenmiştir. Sözcükler salgın, sağlık ve beslenme ana başlıkları altında toplanmıştır. Salgın ana başlığı altında mikrop, koronavirüs, mikroorganizma, bakteri, virüs, salgın, sosyal mesafe, maske, pandemi ve karantina olduğu oldukları tespit edilmiştir. Sağlık ana başlığı altında diş, el, saç, uyku, ağız sağlığı, ev kazaları, spor, sağlıklı yaşam, ilk yardım, sigara, vitaminler, mineraller, mevsimsel giyinme, boy uzaması, vücudumuz, metabolizma, ayaklar ve iskelet alt başlıkları olduğu görülmüştür. Beslenme ana başlığı altında ise sağlıklı besin, besin piramidi, mevsimsel beslenme, fast food, iştahsızlık, balık yağı, sağlıklı içecekler, okul dönemi beslenme ve sağlıklı beslenme alt başlıklarının olduğu tespit edilmiştir.

4.6. Çocuk Dergilerinde Yer Verilen İçerikler, Çocukların Sağlıkla İlgili Bilimsel Bilgi İhtiyacını Giderecek Nitelikte Ele Almaları Yönünden Dağılımı

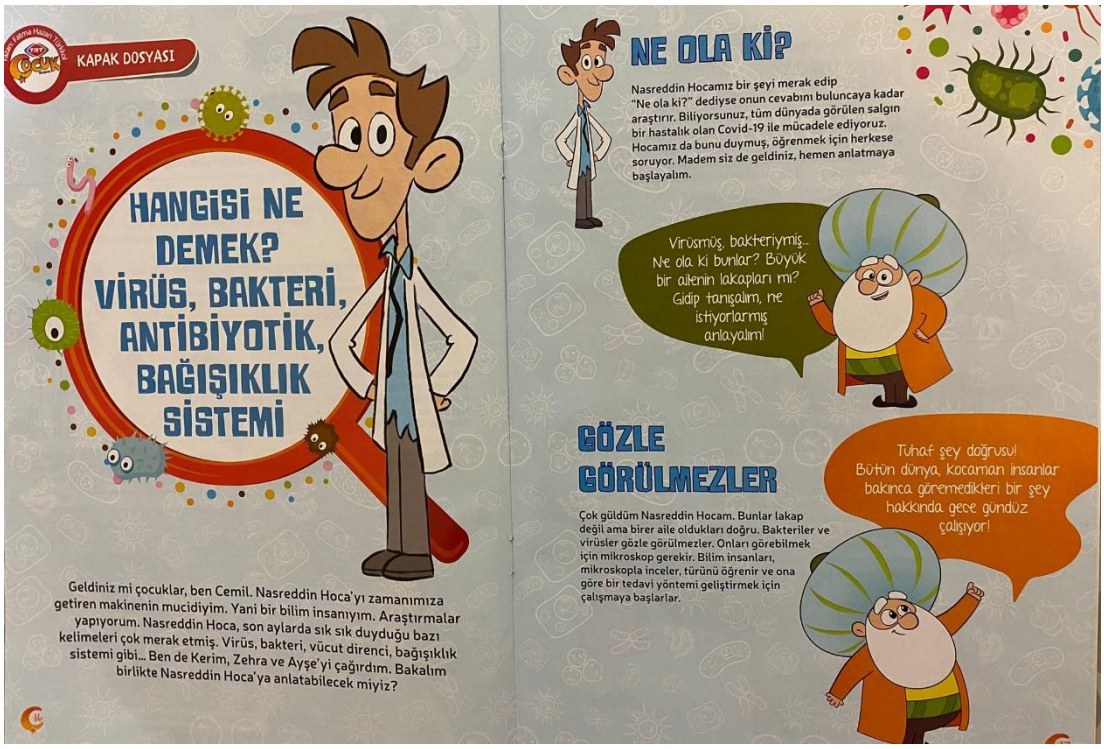
Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinde yer verilen içeriklerin, sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacını giderecek nitelikte olması yönüyle alınmasına ilişkin bulgular Çizelge 4.6.1.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.6.1: Çocuk dergilerinde yer verilen içeriklerin, sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacını giderecek nitelikte ele alınmasına göre dağılımı

Bilimsel Bilgi	Dergi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	104	68
Hayır	49	32
Toplam	153	100

Çizelge 4.6.1.' de görüldüğü gibi erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinin % 68' inin verilen içeriklerin, sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacı giderecek nitelikte ele alındığı, % 32' sinin ise verilen içeriklerin, sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacı giderecek nitelikte ele alınmadığı tespit edilmiştir. Çizelge incelendiğinde verilen içeriklerin, sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacı giderecek nitelikte ele alan dergilerin (104 adet), ele almayan dergilere (49 adet) göre daha fazla oldukları görülmüştür.

TRT Çocuk dergisinin (Şekil 4.20) kapak dosyası olarak ele aldığı “Hangisi ne demek? Virüs, bakteri, antibiyotik, bağışıklık sistemi” konu, TRT Çocuk kanalının Nasrettin Hoca zaman yolcusu çizgi filmi kahramanları aracılığıyla aktarılmaktadır. Zaman yolcusu olan Nasrettin Hoca’nın merak ettiği kavramlar, çizgi filmin bir diğer kahramanı mucit ile açıklanmaktadır. Nasrettin Hoca’nın “ Virüsmüş, bakteriymiş… ne ola ki bunlar? Büyük bir ailenin lakapları mı? Gidip tanışalım, ne istiyorlarmış anlayalım!” sorusuna mucidin cevabı ile devam edilmektedir. “Çok güldüm Nasrettin Hocam. Bunlar lakap değil ama birer aile oldukları doğru. Bakteriler ve virüsler gözle görülmezler. Onları görebilmek için mikroskop gerekir…”şeklinde devam eden açıklamaları ile konuya açıklık getirilmektedir.

Şekil 4.20: TRT Çocuk Dergisi, Eylül – 2020

Minika Çocuk dergisinde (Şekil 4.21) sağlık ile ilgili herhangi bir bilimsel aktarım yapılmadığı tespit edilmiştir. Dergi her ay bir besini seçerek, onunla çeşitli mutfak etkinliği örnekleri sunmaktadır.

Şekil 4.21: Minika Çocuk Dergisi, Nisan - 2020

4.7. Çocuk Dergilerinin Sağlıkla İlgili Reklamlara Yer Verme Konusunu Ele Almaları Yönünden Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin sağlıkla ilgili reklamlara yer verme konusunu ele almasına ilişkin bulgular Çizelge 4.7.1.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.7.1: Çocuk dergilerinin sağlıkla ilgili reklamlara yer verme durumuna göre dağılımı

Reklamlar	Dergi Sayısı	Yüzde (%)
Var	22	14
Yok	131	86
Toplam	153	100

Çizelge 4.7.1.'de görüldüğü gibi erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinin % 14' ünün sağlıkla ilgili reklamlara yer verme konusunu ele aldığı, % 86' sının ise sağlıkla ilgili reklamlara yer verme konusunu ele almadığı tespit edilmiştir. Çizelge incelendiğinde sağlıkla ilgili reklamlara yer verme konusunu ele alan dergilerin (22 adet), sağlıkla ilgili reklamlara yer verme konusunu ele almayan dergilere (131 adet) göre daha az oldukları görülmüştür.

İncelemeye alınan çocuk dergilerinde sağlıkla ilgili reklamlara ağırlık verilmediği, dergilerde yer alan ve az sayıda tespit edilen reklamların da kitap, yayınevi, özel okul, bebek bezi, eğlence merkezi, banka, GSM operatörleri, mobilya, kıyafet, market, televizyon kanalı, oyun bilgisayarı, hastane, tiyatro, kurs, vakıf ya da belediyelere ait reklamlar olduğu tespit edilmiştir.

Dergilere verilen reklamların içerisinde sağlıkla ilgili olarak, Mavi Fidan dergisinde besinlerin satışını yapan firmalardan örnekler gözlenmektedir. Kaşar, hurma, tulum peyniri, çörek otu yağı, isot, defneli ve zeytinyağlı sabun, günlük süt, bal, sucuk, zeytinyağı Mavi Fidan dergisinde yer alan besin reklamlarıdır.

4.8. Çocuk Dergilerinin Yanında Verilen Promosyonların Sağlık ile İlgisinin Ele Alınması Yönünden Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin yanında verilen promosyonların sağlık ile ilgisinin ele alınıp alınmamasına ilişkin bulgular Çizelge 4.8.1.'de gösterilmiştir.

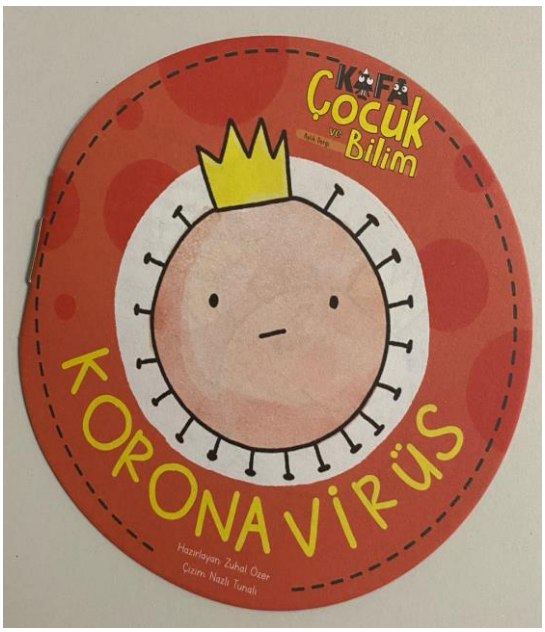
Çizelge 4.8.1: Çocuk dergilerinin yanında verilen promosyonların sağlık ile ilgisinin ele alınmasına göre dağılımı

Promosyonlar	Dergi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	14	9
Hayır	139	91
Toplam	153	100

Çizelge 4.8.1.' de görüldüğü gibi erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinin % 9' unun yanında verilen promosyonların sağlık ile ilgisinin olduğu, % 91'inin ise yanında verilen promosyonların sağlık ile ilgisinin olmadığı tespit edilmiştir. Çizelge incelendiğinde verilen promosyonların sağlık ile ilgisinin olduğu dergilerin (14 adet), verilen promosyonların sağlık ile ilgisinin olmadığı dergilere (139 adet) göre daha az oldukları görülmüştür.

Çocuk dergilerinin yanında; Minika Çocuk dergisinde meyve avcıları oyunu, Kafa Çocuk ve Bilim dergisinde (Şekil 4.22) Koronavirüs mini kitapçığı, sağlıklı denizler, sağlıklı insanlar için birlikte çalışalım kitapçığı, boy cetveli boyun kaç?, Bilge Minik dergisinde (Şekil 4.23) öz bakım becerileri oyunu, MinikaGO dergisinde (Şekil 4.24) Koronavirüs bilgilendirici poster, mini kitap burası çöplük değil!, Çocuk

hakları kartları, Mavi Fidan dergisinde (Şekil 4.25) okul öncesi doktorları tanıyalım eki, Bilim Çocuk dergisinde kendine iyi bak poster ve çıkartmaları, olağanüstü vücudumuz posteri, ülkemizde yetişen orman meyveleri kartları ve Meraklı Minik dergisinde işitme, koklama, dokunma kartları, kaslar iş başında oyunun, iskelet mobili, duygu treni oyunu, duygu kartları, duygu çarkı, kuşburnundan neler yapılır? Kartları, eğlenceli meyveler dominosu, sonbahar meyveleriyle etkinlikler kitapçığı sağlık ile ilgili verilen promosyonlar olarak tespit edilmiştir.

Şekil 4.22: Kafa Çocuk ve Bilim Dergisi, Nisan - 2020

Şekil 4.23: Bilge Minik Dergisi, Ocak - 2020

Şekil 4.24: MinikaGO Dergisi, Nisan - 2020

Şekil 4.25: Mavi Fidan Dergisi, Haziran - 2020

4.9. Çocuk Dergilerinde Sağlık ile İlgili Etkinliklerin, Çocuğun Günlük Yaşantısında Kolay Uygulama Yönüyle Ele Almalarının Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin sağlık ile ilgili etkinliklerinin günlük yaşantısında kolay uygulama yönüyle ele alınıp alınmamasına ilişkin bulgular Çizelge 4.9.1.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.9.1: Çocuk dergilerinin sağlık ile ilgili etkinliklerinin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele alınmasına göre dağılımı

Günlük Yaşantı	Dergi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	117	76
Hayır	36	24
Toplam	153	100

Çizelge 4.9.1.' de görüldüğü gibi erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinin % 76' sının sağlık ile ilgili etkinliklerinin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele alındığı, % 24' ünün ise sağlık ile ilgili etkinliklerinin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele alınmadığı tespit edilmiştir. Çizelge incelendiğinde sağlık ile ilgili etkinliklerin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele alan dergilerin (117 adet), sağlık ile ilgili etkinliklerin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele almayan dergilere (36 adet) göre daha fazla oldukları görülmüştür.

Çamlıca Çocuk dergisinde (Şekil 4.26)sabunun temizlik üzerindeki etkisini gösterebilmek için evde de uygulanabilecek "kaçışan boyalar" deneyi yapıldığı gözlenmektedir. Deneyde; plastik tabağa bir miktar süt dökülerek içerisine 4 farklı renk gıda boyası damlatılmaktadır. Pamuklu çubuk sıvı sabuna batırılıp bir süre bekletilmekte ve plastik tabak içindeki süte değdirildiğinde, tüm gıda boyalarının sıvı sabunlu çubuktan uzaklaştığı görülmektedir.

Şekil 4.26: Çamlıca Çocuk Dergisi, Nisan - 2020

Kafa Çocuk ve Bilim dergisinde (Şekil 4.27), "yumurtalı sorular" başlığı altında yumurtanın taze mi bayat mı olduğunu anlayabilmek için bir uygulama yapıldığı görülmektedir. İçi su dolu bir bardağa yumurta bırakıldığında taze ise dibe çökeceği, bayatsa suda yüzeceği anlatılmaktadır. Bunun sebebi olarak yumurtanın daha yuvarlak olan tarafında kabuğu ile beyazı arasında küçük bir boşluk olduğu, bu hava boşluğunun taze yumurtada küçük olduğu, zamanla yumurta içindeki suyun gözeneklerden çıkarak buhar olduğu ve buharlaşan boşluk içerisine hava dolması sebebiyle bayat yumurtaların suyun üzerine çıktığı açıklaması bulunmakta, resimle de desteklendiği görülmektedir.

Şekil 4.27: Kafa Çocuk ve Bilim Dergisi, Mayıs - 2020

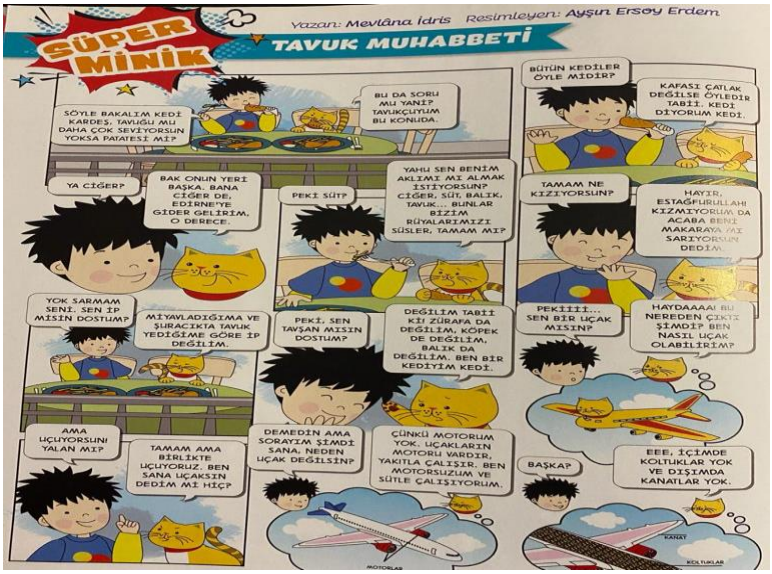
4.10. Çocuk Dergilerinin Ne Tür Kahramanlara Yer Verildiğinin Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin ne tür kahramanlara yer verildiğinin değerlendirilmesine ilişkin bulgular Tablo 4.10.1.'de gösterilmiştir.

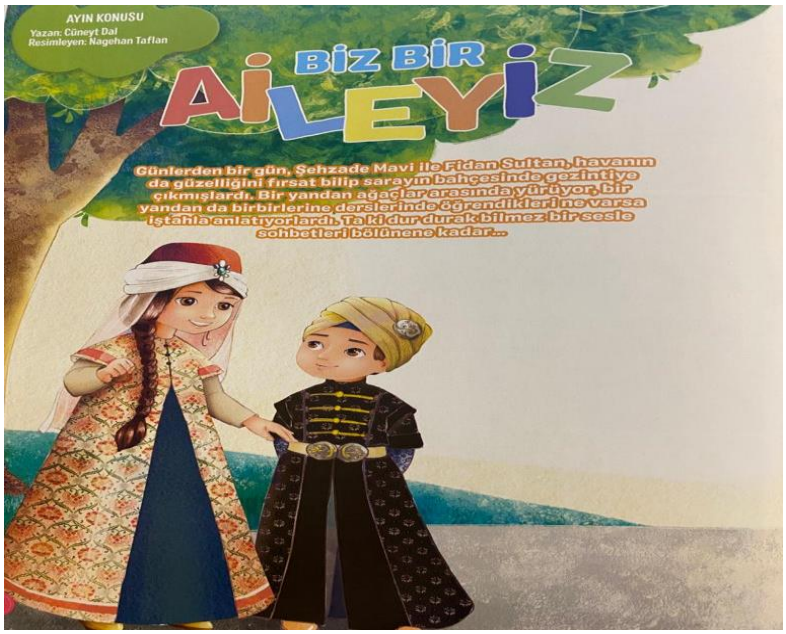
Çizelge 4.10.1: Çocuk dergilerinin ne tür kahramanlara yer verildiğinin dağılımı

Kahramanlar	n	Yüzde (%)
Var	128	84
Yok	25	16
Toplam	153	100

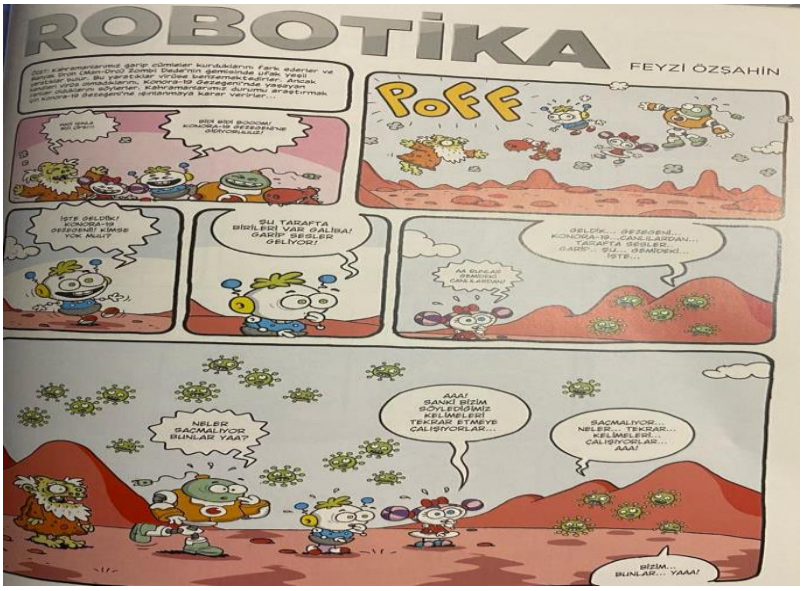
İncelenen dergilerde, dergi içerisinde verilmek istenen konu ya da temaların tablo 4.10.1.' de bulunan hayali ve / veya çizgi çocuklar tarafından aktarım yapıldıkları tespit edilmiştir. İncelenen dergiler içerisinde Meraklı Minik, National Geographic Kids ve Bilge Minik dergilerinde hiçbir karakter veya kahramana yer verilmeden konu veya temaların aktarımlarının yapıldığı gözlenmiştir.

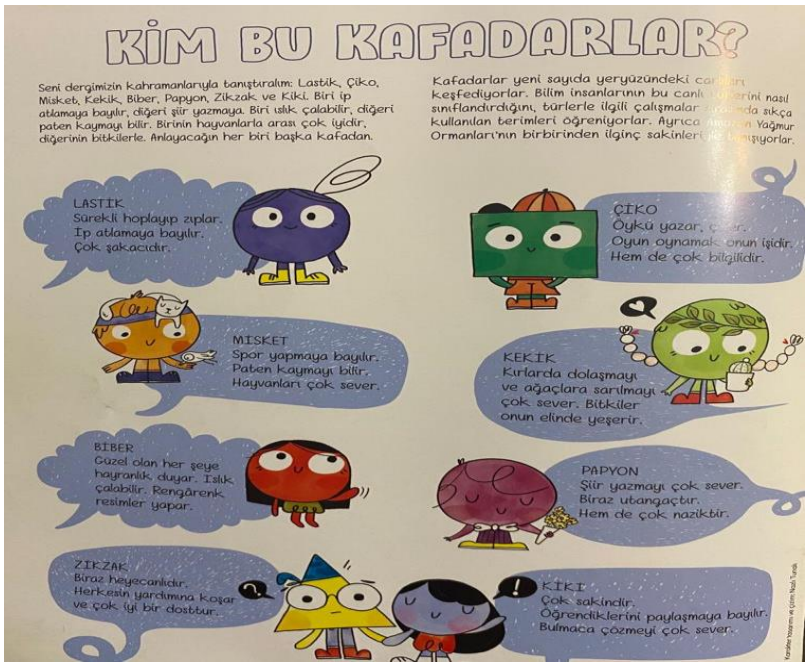
Şekil 4.28: Minika Çocuk Dergisi, Nisan - 2020

Şekil 4.29: Mavi Fidan Dergisi, Ocak - 2020

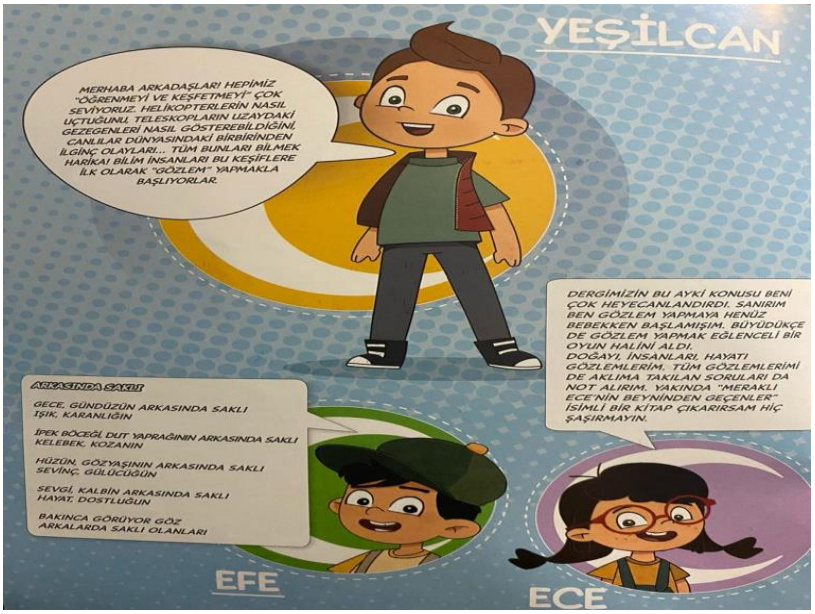
Şekil 4.30: Süper Penguen Dergisi, Haziran - 2020

Şekil 4.31: Kafa Çocuk ve Bilim Dergisi, Nisan - 2020

Şekil 4.32: Diyanet Çocuk Dergisi, Aralık - 2020

Şekil 4.33: Mavi kırlangıç Dergisi, Nisan - 2020

4.11. Çocuk Dergilerinin Tiraj Verilerinin Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin tiraj verilerine ilişkin bulgular Çizelge 4.11.1'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.11.1: Çocuk dergilerinin tiraj verilerine ilişkin dağılımı

Tirajlar	n	Yüzde (%)
Bilgi Alınan Dergiler	5	33
Bilgi Alınamayan Dergiler	7	47
Kurumsal İlkeler Gereği Bilgi Verilmeyen Dergiler	3	20
Toplam	153	100

Bilgi alınan dergilerin tiraj verilerine bakıldığında; National Geographic Kids 2.147.366 Adet (Dijital satış ile beraber), Diyanet Çocuk 926.500 adet, Mavi Fidan 420.600 adet, Mavi Kırlangıç 144.000 adet ve Türkiye Çocuk 122.655 adet olduğu görülmüştür.

E-posta aracılığı ile TÜİK' e ulaşılmıştır. Gelen cevap ile gönderilen ve 27.07.2021 tarihinde yayınlanan TÜİK verilerinde çocuk dergileri için ayrı bir kategori oluşturulmadığı, oluşturulan genel çizelge üzerinde çocuk dergilerinin diğer kategorisi içerisinde yayınlandığı tespit edilmiştir. Diğer kategorisi içerisinde; ekonomi/ticaret/finans,magazin/moda/alışveriş,kadın/gençlik/çocuk,bilim/bilişim/tek -nik, fikir/sanat, yaşam/çevre vb. içerik türlerini kapsamaktadır. Diğer kategorisinin, 2020 yılı tiraj verilerinin %29,6 olduğu görülmektedir.

4.12. Çocuk Dergilerinin Özel Gereksinimli Çocukların Sağlık ile İlgili İhtiyaçlarına Değinme Konusunu Ele Almaları Yönünden Dağılımı

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değinme konusunun ele alınıp alınmamasına ilişkin bulgular Çizelge 4.12.1.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.12.1: Çocuk dergilerinin özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değinme durumuna göre dağılımı

Özel Gereksinim	Dergi Sayısı	Yüzde (%)
Evet	10	7
Hayır	143	93
Toplam	153	100

Çizelge 4.12.1.' de görüldüğü gibi erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinin % 7' sinin özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değindiği, % 93'ünün ise özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değinmedikleri tespit edilmiştir. Çizelge incelendiğinde özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değinen dergilerin (10 adet), değinmeyen dergilere (143 adet) göre daha az oldukları görülmüştür.

Süper Penguen dergisinde (Şekil 4.34), görme engelliler için "robot köpek" projesini geliştiren Selin Alara Örnek ile yapılan röportaja yer verildiği görülmektedir. Mavi Fidan dergisinde "Çolak Güreşçi" (Şekil 4.35), "Saklama" (Şekil 4.36) ve "Bugün Güzel Bir Gün" (Şekil 4.37) hikâyeleri engelli bireyler ile ilgili konuları içerdiği tespit edilmiştir. MinikaGO dergisinde "Merhamet Özgürlüktür" (Şekil 4.38) sesli çizgi çalışması yayınlanmıştır. Mavi Kırlangıç dergisinde " Beyaz Baston Görme Engelliler Haftası" (Şekil 4.39) başlığı altında bilgilendirme yazısı ve "Benim Arkadaşım" (Şekil 4.40) başlığı altında engelli bir arkadaşa sahip çocuğun gözünden arkadaşını anlatımı görülmektedir. Diyanet Çocuk dergisinde "Fark Edelim, Otizm" (Şekil 4.41) konusu ele alınmış ve "Sınıftaki Yeni Arkadaş" (Şekil 4.42), "Başarı Engel Tanımaz Yeter Ki Engelleri Kaldıralım" (Şekil 4.43) ve "Kalkınca Engeller, Hayat Daha Güzel" (Şekil 4.44) çizgi anlatımların kullanıldıkları tespit edilmiştir. Meraklı Minik dergisinde, " Duymayan Biri Konuşmaları Nasıl Anlar?" (Şekil 4.45), ve " Görmeyen Biri Nasıl Kitap Okuyabilir?" (Şekil 4.46), sorularının açıklamaları görülmektedir.

SELİN ALARA ÖRNEK'TEN
GÖRME ENGELLİLER İÇİN
ROBOT KÖPEK

Görme engelliler için geliştirdiği robot rehber köpek ile İrlanda'da düzenlenen Coolest Projects yarışmasının donanım kategorisinde birinci olan SELİN ALARA ÖRNEK, projesinin hikâyesini Süper Penguen'e anlattı.

ROBOT KÖPEK PROJESİ NASIL DOĞDU, NEREDEN İLHAM ALDIN?

Her şey 2014 yılında ailemizin köpeği Korsan'ı kaybetmemize başladı. 8 yaşındaydım, en iyi arkadaşımı kaybettiğim için çok üzülmüştüm. Birkaç yıl sonra ailemle yurt dışında yaptığımız tatilde bir görme engelliye eşlik eden bir rehber köpek gördüm. Çok hoşuma gitti ama hep aklımda Korsan'ı kaybettiğimde ne kadar üzüldüğüm vardı. Görme engelli kişi rehber köpeğini kaybetse hem en iyi dostunu hem de gözlerini kaybetmiş olacaktı. Ve ben de rehber robot köpek yapmaya karar verdim.

PROJE İÇİN İŞE NEREDEN BAŞLADIN?

Robotu yapmaya başlamadan önce; bir rehber köpek ne yapar, nasıl davranır, görme engelli kişiyi nasıl dinler, nasıl eğitilir, kim eğitir, yolunu nasıl bulur, hangi komutları dinler gibi sorulara yanıt bulmam gerekiyordu. Annemle birlikte öncelikle Türkiye'de bir araştırma yaptık. Türkiye'de sadece iki tane eğitimini tamamlanmış ve görme engellilere destek olan rehber köpek olduğunu öğrendik ama maalesef görüşemedik. Bunun üzerine İngiltere Rehber Köpek Derneği ve Amerika Görme Engelliler için Rehber Köpek Derneği'ne mail aracılığıyla sorularını gönderdim. Sorularıma hızla cevap verdiler.

PEKİ PROJENİ NASIL GELİŞTİRDİN?

Robot köpeğimin her şeyden önce görme engelli insanları duyabilmesi gerekiyordu ki, komutları alıp hareket gecebilsin. Görme engellilerin cep telefonlarını nasıl kullandıklarını araştırarak öğrendim. Android telefonlarda Google TalkBack ve iOS telefonlarda kullanılan VoiceOver servisini öğrendim. Robotum IC4U için bir uygulama yapmayı planlamıştım ve bu uygulamaya TalkBack servisini ekleyebilmek için araştırma yaparken; görme engellilerin sıkça ve rahatlıkla kullandıkları cep telefonlarını robota komut verebilmek için kullanabileceklerini keşfettim ve çok sevindim. Cep telefonu ile robotu Bluetooth modülü ile bağlantıyı çift yönlü olarak sağlayarak komut verme bölümünü çözebilecektim. Cep telefonu söz konusu olduğunda bildiğiniz gibi şarjın yetmesi problemi oluyor, görme engelli bir insanın yoldayken şarjının bitmesi riskine karşı, rehber köpeklerin özel tasmasına benzeyen bir tasma/tutma yeri yapmayı ve üstüne üç tane manuel düğme takmaya karar verdim. "İleri", "Yavaş" ve "Dur" düğmeleri...

BU PROJE SÜRECİ SANA NE ÖĞRETTİ?

İlk önce sabırlı olmayı ve her zaman aksilikler çıkabileceğini öğretti. Çalışan robotun veya kodun 10 dakika sonra bazen çalışmadığını ve bunun için sinirlenip üzüleceğime sabırla çözüm bulmam gerektiğini öğretti. İlk önce Coolest Projects 2018 hardware kategorisinde birincilik alan IC4U Arduino ile yapmıştım. Daha sonra robot köpeğimi geliştirmek ve Python dilini öğrenmek istediğim için ikinci versiyonu olan IC4U2 Raspberry Pi ile yaptım. Artık robot köpeğim hem sesle kontrol edilebiliyor hem de obje tanıma yapabiliyor.

ZORLANDIĞIN BİR DÖNEM OLDU MU?

Projemin beni en çok zorlayan kısmı elektrik beslemeleri oldu. Yangın çıkartmadım ama proje boyunca 4 board, 1 sensor ve 3 shield yaktım. Yanlış yaptığım zaman veya zorlandığımda bana yardımcı olan mentorlarım var. Bana buradan bakıp çözebilirsin veya bu parçayı kullanırsan daha iyi olur diye fikir veriyorlar. Buradan Tolga Özuygur, Suat Batuhan Esirger ve Orhan Kavrakoğlu abilerime tüm yardımları için çok teşekkür ederim.

AİLEN NASIL YAKLAŞTI SENİN BU PROJE HAYALİNE?

Benim muhteşem bir ailem var, bütün ailem bana çok inanıyor, güveniyor ve sonsuz destekliyorlar. En büyük destekçilerim annem ve babam, onlar "Team Selinoid"in bir parçası. Annem satın almadan ve bütçeden sorumlu; Kadıköy, Karaköy ve hatta yurt dışından robotik parçaların bulunması konusunda çalışıyor. Babam robotları taşıma, delme, kesme ve elektrik gibi tehlikeli işlerde destek oluyor. Tabii bir de köpeğim Bailey'i unutmamak gerekiyor ben çalışırken hep yanımda hatta IC4U2'nin kafası Bailey'nin kafasından ölçü alarak yapıldı.

İRLANDA'DA BİRİNCİ OLDUĞUN YARIŞMADA NELER YAŞADIN?

Yarışma günü çok heyecanlıydı. 5000'e yakın ziyaretçi, 800 proje sahibi ve standınıza 2-3 defa gelen jüri üyelerine sürekli olarak projenizi anlatıyorsunuz. Jürinin soruları dahil olmak üzere en çok sorulan soru ve yorumlar; "Harika bir Robot", "Ne Numaralar Yapıyor?", "Nasıl Yaptın?", "Yaparken Eğlendin mi?" ve "Neler Öğrendin?" oluyor. Ama insanların ve özellikle çocukların gelip IC4U'nun kafasını sevmeleri benim için en unutulmaz anlardan bir tanesiydi. Büyükler, çocuklar standıma gelip IC4U ile resim çektirmek istediler, sosyal medyada paylaştılar. Hafta sonlarım dahil IC4U üzerinde tam 6 ay çalıştım ama değdi. Sonuçlar açıklandığı sırada bu düşünceler içerisinde IC4U'da geliştirmem gereken yerleri, nasıl yapacağımı, aklımdaki diğer robot projelerini düşünürken adımın anons edildiğini bile zor duydum. Hâlâ inanamıyorum.

GELECEK İÇİN PLANLARIN NELER?

En büyük hayalim Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde (MIT) okumak ve humanoid yapmak. Şu anda üzerinde çalıştığım projelerim var. IC4U2'ye Google Maps entegre etmek için çalışıyorum bir de IC4U2'ye sesle komut verirken OK Google diyorum onun yerine OK IC4U demek için çalışacağım. Bu sene LGS senesi olduğu için vaktimin çoğu ders çalışarak geçiyor bu yüzden çalışmalarıma yaza kadar ara vermek zorunda kalacağım. Bir de yaz tatilinde davetli olarak Stanford Üniversitesi'nde Robotik ve Mühendislik yaz okuluna katıldım. Önümüzdeki yıl MIT'de düzenlenen 'Artificial Intelligence' eğitimine katılmayı çok istiyorum.

SÜPER PENGUEN OKURLARINA NELER SÖYLEMEK İSTERSİN?

Ben robotik ve kodlamayı çok seviyorum, severek yapıyorum. Sizler de mutlaka hayallerinizin peşinden gidin, robotik olmak zorunda değil herkes farklı alanlara ilgi duyabilir. Yapmak istediğiniz ne varsa araştırın, okuyun birileriyle konuşun kimsenin size yapamazsın, yaşın küçük demesine izin vermeyin. Özellikle kız arkadaşlarıma mesajım şu: Kendinize inanın, güvenin, hayallerinizi sadece siz gerçekleştirebilirsiniz. Kimsenin size ne yapabileceğinizi veya yapamayacağınızı söylemesine izin vermeyin!

Şekil 4.34: Süper Penguen Dergisi, Ocak - 2020

Yazan: Ciihan Öktem Resimleyen: Beyzanur Yıldız

ÇOLAK GÜREŞÇİ

BENİM HİKÂYEM, BANA GÜREŞ TUTMAYI ÖĞRETECEK BİR USTA ARARKEN BAŞLADI.

Ustamla, yeni doğmuş sarı bir buzağıyı severken tanıştım. Bana, "Sen kimsin çocuk?" diye sordu. Adımı söyledim. "Niye geldin?" dedi. "Güreş öğrenmeye," dedim. Şöyle tepeden tırnağa beni süzdükten sonra, "O zaman şu buzağıyı kaldır da görelim," dedi. Omuzladığım gibi kaldırdım. "Otuz kere daha kaldır sonra da evine git, sabah erken gel," dedi.

O günün üzerinden iki yıl geçti. Ben o buzağıyı her gün otuz kere kaldırdım. İlk kaldırmaya başladığımda kırk kilo olan sarı buzağı, iki yıl sonra iki yüz kırk kiloydu. Ben artık bu ineği kaldırırken altında kalıp gideceğim diye düşünürken ustam geldi.

"Hâlâ güreşçi olmak istiyor musun?" diye sordu. "Evet," dedim. "O zaman sana bir tek hareket öğreteceğim. Sen de o öğrettiğim hareketi iki yıl boyunca çalışacaksın," dedi. "Tamam," dedim ve dediğini yaptım.

Ustamın yanına geleli dört yıl olmuştu. Bir gün yine sabah erkenden kalkıp ustamın yanına giderken, ertesi gün güreş festivalinin başlayacağını öğrendim.

"Benim neyime güreş festivaline katılmak," diye düşündüm. Ustamın yanına vardım. Sarı ineği sırtladım. Ustam, "Sen de festivale katıl, artık zamanı geldi," dedi. Ben yine, "Tamam," dedim ve festivale katıldım.

Hepsi birbirinden cengâver olan güreşçileri sırasıyla yendim ve başpehlivan oldum.

Bana, bunu nasıl başardığımı soruyorlar. Aramızda kalsın, size taktiğimi anlatayım: Ustamın öğrettiği hareketi rakibime yaptığımda, rakibimin karşı hamle olarak benim diğer kolumu tutması lazım. Biliyor musunuz, benim diğer kolum yok.

Kısa Bir Hikâye

Bir gün birisi bir dostuna, "Bana bir şey söyle ki ferahlayayım," dedi. Dostu ona döndü ve dedi ki: "Sendeki derdi nimet sayanlar var. O yüzden derdini kendine yük etme, derdini kendine nimet et!"

Şekil 4.35: Mavi Fidan Dergisi, Ekim - 2020

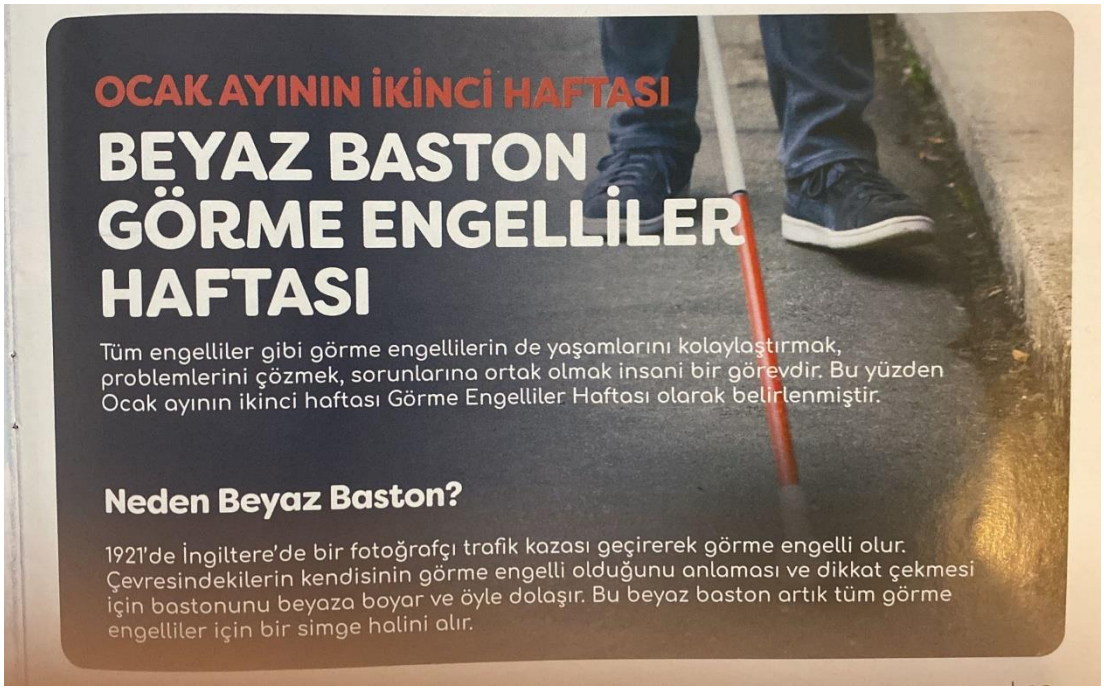
Şekil 4.36: Mavi Fidan Dergisi, Kasım - 2020

Şekil 4.37: Mavi Fidan Dergisi, Aralık - 2020

Şekil 4.38: MinikaGO Dergisi, Aralık - 2020

Şekil 4.39: Mavi Kırlangıç Dergisi, Ocak - 2020

Şekil 4.40: Mavi Kırlangıç Dergisi, Aralık - 2020

Şekil 4.41: Diyanet Çocuk Dergisi, Nisan - 2020

Şekil 4.42: Diyanet Çocuk Dergisi, Aralık - 2020

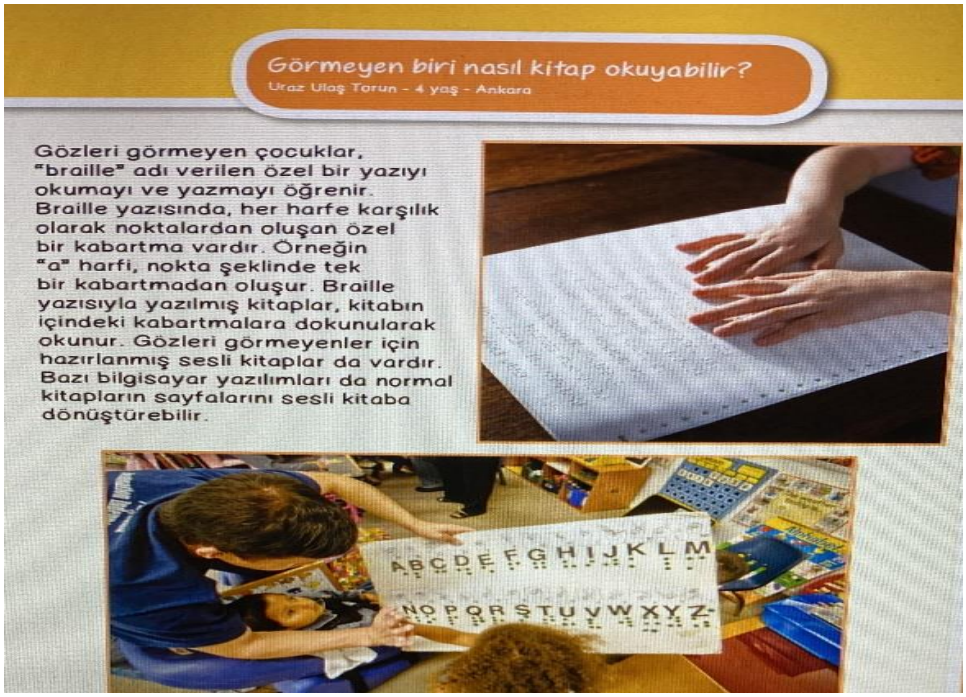
Şekil 4.43: Diyanet Çocuk Dergisi, Aralık - 2020

Şekil 4.44: Diyanet Çocuk Dergisi, Aralık - 2020

Şekil 4.45: Meraklı Minik Dergisi, Şubat - 2020

Şekil 4.46. Meraklı Minik Dergisi, Şubat - 2020

5. TARTIŞMA

Bulgularda görüldüğü gibi erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinin % 76'sının sağlık temasını ele aldığı, % 24'ünün ise sağlık temasını ele almadığı tespit edilmiştir. İnceleme sonunda sağlık temasını ele alan dergilerin (117 adet), ele almayan dergilere (36 adet) göre daha fazla oldukları görülmüştür. Ele alınan sağlık temasına ilişkin alt konu başlıkları genelleme yapılarak verilmiştir. 153 çocuk dergisinde sağlık teması ile ilgili toplam 126 alt konu başlığının olduğu tespit edilmiştir. Sağlık teması alt başlıklarının, bir dergide birden fazla sağlık konu başlığı altında alındığı gibi, tek başlık altında tek temanın alındığı da tespit edilmiştir.

Çocuk dergilerinde, sahip olması gereken içerikler hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Eğlencenin yanında, ilgi çekici konu ve eğitici fotoğraflar, fıkralar, bilmeceler, bulmacalar genel olarak uzlaşılan başlıklardır. İçerikler genelde çocukların ihtiyaç ve ilgileri düşünülerek hazırlanmalı, önemli bir başlık olarak da güncel olan konulara yer vermelidir. Dergilerin her bölümünde farklı tema alınarak ilgi uyandırması sağlanmalıdır. Dergiler çocuklar için ilgi çekici konulardan oluştuğunda, okuma sırasında bilgi edinme süreci büyük keyif verici olmaktadır. Dergiyi okuyan çocuk keyif almanın yanında okuma alışkanlığını da güçlendirecektir (Emin, 2020).

Ağan (2019), "Meraklı Minik" adlı çocuk dergisinin yapısal özellikler açısından değerlendirilmesi isimli araştırmasında, Meraklı Minik dergisinde seçilen konuların çocukların değişmekte olan ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verebildiği, konu ve tema uyumunun sağlandığı ayrıca seçilen konuların çocuğun yaşamıyla alakalı olma durumunun yeterli seviyede olduğu bulgusuna ulaştığı tespit edilmiştir. Seçilen konuların net olarak anlaşılır biçimde sunulması hususuna birkaç konuda yeterince dikkat edilmediği ve bazı konuların seçiminde çocuğun yaşamından uzaklaşıldığı tespit edilerek kısmen yeterli bulunmasına sebebiyet verdiği sonucuna ulaştığı görülmüştür.

Yapılan bu araştırmaya dâhil edilen 153 çocuk dergisinde, Ağan'ın araştırması ile birbirini destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. İncelemeye alınan çocuk dergilerinde

sağlık konusu ve başlıklarının hem çocukların ilgilerini çekecek hem de yaş düzeylerine uygun oldukları tespit edilmiştir. Her ay farklı bir tema üzerine yayınlanan dergilerde, bilmece, bulmaca ya da etkinliklerle konular desteklenmektedir. Tespit edilen bir diğer başlık ise çocuklarda merak uyandıran güncel konuların nadir olarak dergilerde yer bulmasıdır. 2020 yılının ele alındığı bu araştırma pandemi sürecine denk gelmektedir. Bazı dergilerin pandemi konusuna hiç değinmemesi ya da sürecin ülkemizde yoğun olarak hissedildiği Nisan ve Mayıs ayında ele alınması güncel konuların yayınlanmasındaki eksikliklere bir örnek olduğu düşünülmektedir.

Çocuk dergilerinde kullanılan dilin, çocukların gelişim özelliklerine uygunluğu incelenmiştir. İnceleme sonrasında bulgularda görüldüğü gibi 153 adet derginin 131'inin dergilerin hitap ettiği yaş grubu çocukların gelişimlerine uygun bir dil kullandıkları gözlenirken, 22 adet derginin çocukların gelişimlerine uygun bir dil kullanmadıkları tespit edilmiştir.

Çocuk kitaplarında dil ve anlatım bakımından bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Çocuklar özellikle sade ve duru anlatımdan hoşlanmaktadırlar. Günlük yaşamında karşılaşmadıkları kelime ve deyimleri anlamakta güçlük çekmektedirler. Uzun, karmaşık anlatımlı cümleleri zor anlamakta ve kavrayamamaktadırlar. Yerinde olmayan benzetmeler, tasvirler can sıkıntısına sebep olmaktadır. Çoğu kez bu tarz anlatımlı sayfaları geçme eğilimindedirler. Çocuk kitabı yazarlarının bu durumdaki anlatımlardan uzak durması, Türkçemizin anlatım gücünü ortaya çıkaracak örneklere başvurması gerekmektedir. İyi bir çocuk kitabının içerik olarak üstünlüğünü ortaya çıkaran etmenlerin başında dil ve anlatıma gösterilen özen gelmektedir (Şirin, 2000).

Demiryürek (2009), Türkiye Çocuk, Diyanet Çocuk ve Ebe Sobe çocuk dergilerinin yapısal özellikler bakımından değerlendirilmesi isimli araştırmasında, dil ve anlatım özellikleri bakımından üç dergide yazım ve anlatıma özen gösterildiği fakat deyim, atasözü, ikileme, benzetme gibi anlatımları çocuklara benimsetme hususunda başarılı olamadıklarını tespit etmiştir. Benimsetme konusunda başarılı olamadıkları için de dil sevgisi, bilinci aşılayamadığı ve kelime hazinelerini geliştirmekte dergilerin yeterli olamadığı sonucuna ulaştığı görülmektedir.

Yapılan bu araştırmaya dâhil edilen 153 çocuk dergisinde, Demiryürek'in araştırması ile birbirini destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. İncelemeye alınan dergilerde sade ve anlaşılır bir dil kullanıldığı gözlenmektedir. Bu dergiler arasında sağlık ile ilgili anlatımlar incelendiğinde yalnızca iki derginin dilinin çocuklara uygun

olmadığı tespit edilmiştir. Minika Çocuk dergisinde aktarımı yapılan "haklarım var" konu başlığı altında çocuk hakları ile ilgili bilgilendirme yazıları bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye Çocuk dergisinde "sağlık" ana başlığı altında her ay farklı bir konu incelenmektedir. Bu iki dergide yapılan konu aktarımlarının ve verilen örneklerin, ebeveynlere yönelik dil yapısında oldukları görülmüştür. Çocuğun ilgisini çekecek, merak uyandıracak dilin kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinde sağlıkla ilgili kullanılan görsellerin betimlenmesini ele almaları yönünden 3 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar; gelişimsel uygunluk, metinle bağlantılı olma ve görsellerin ilgi çekici olmasıdır. Bulgularda görüldüğü gibi çocuk dergilerinde kullanılan görsellerin gelişimsel olarak uygunluğunun var olduğu dergilerin % 32 (94 adet), görsellerin metinle bağlantılı olduğu dergilerin %39 (117 adet), görsellerin ilgi çekici özellikte olduğu dergilerin %29 (85 adet) olduğu görülmüştür.

Kitap resimlemesinde çocuğun, kitabın resimlerinde kendi yakın çevresinden ögeleri görmek isteyeceği göz önünde bulundurulmalı, aynı zamanda hayal gücünü artırmak için de çocuğun sınırlarını hafifçe zorlamak gerekmektedir. Kitap tasarımı yapılırken, okunacak metin ile resim inceleme bütünlüğünü bozacak grafik düzenlemelerden kaçınmak gerekmektedir. Resim ve metinler arasında kopukluk olmamalı, renk seçiminde parlak ve canlı renkler ile çocuğun ilgisini çekmek gerekmektedir (Şirin, 2000).

Gönen, Karakuş, Uysal, Kehci, Ulutaş ve Kahve (2016), resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi isimli araştırmalarında, incelenen kitapların daha çok renkli, resimlerin çerçevelerle metinlerden ayrılmamış ve yalın resimlerin tercih edildiklerini belirlemişlerdir. Elde edilen bulgular ile çocukların estetik değerleri kazanmaları açısından bir engel olamadığını tespit etmişlerdir.

Araştırmaya alınan 153 çocuk dergisinde sağlık ile ilgili görseller incelendiğinde genel anlamda çocukların gelişimlerine uygun, metin ile görsellerin uyumlu olduğu ve renkli, canlı, çocukların ilgisini çekecek özellikte olduğu görülmektedir. Çocuklara göreliğin var olduğu tespit edilen görsellerin betimlenmesinde, bazı temalarda yetersizlikler ya da eksiklikler tespit edilmiştir. Bu eksiklik ve yetersizliklerin tamamlanması ile birlikte bütünlük sağlanabilecektir.

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin sağlık konusunu üslup yönüyle ele almaları yönünden 3 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar; didaktik, sanatsal, eğlenceli dildir. Bulgularda görüldüğü gibi çocuk dergilerinin sağlık temasını üslup yönüyle didaktik ele alan dergilerin % 66 (94 adet), sanatsal olarak ele alan dergilerin % 8 (11 adet), eğlenceli dil kullanarak ele alan dergilerin % 26 (37 adet) olduğu tespit edilmiştir.

Çocuk yazını denildiğinde ilk olarak nasihat veren, toplumun gelenek, görenek ve kurallarını aşılaması beklenen bir ifade akıllara gelmektedir. Çocuk kitap ile tanıştığında, hayatı ve kendisi için yol gösterici kılavuz olarak algılamaktadır. Şiir, öykü, roman ve ders kitaplarında ders verme özelliği çocuk tarafından aranır olmaktadır. Bu yaklaşım, çocuğun estetik özelliğini arka plana itme, tek tip karakterin yetişmesine ortam hazırlamaktadır. Demokratik yapıda toplumun oluşabilmesi için farklı, özgür düşünebilen ve eleştirel bakabilen bir ortam gerekmektedir (Aydın, 2006).

İncelemeye alınan 153 çocuk dergisinde sağlık konusu işlenirken aktarımların çoğunlukla didaktik bir yöntemle yapıldığı, sanatsal olarak ve eğlenceli bir üslubun çok nadir kullanıldığı görülmektedir. Çocukları cezbedecek, konu üzerinde daha fazla ilgi ve istek uyandıracak, farklı bakış açıları yakalayabilecekleri özellikle mizahi çizgilerin çocuk dergilerinde yer almadığı anlaşılmaktadır. Dergilerde inceleme yapılırken özellikle sağlık ile ilgili bir konunun ders niteliğinde aktarımlarla çocuğa verilmesi, konu üzerinde oluşması beklenilen ilgi ve merakın kaybolmasına sebebiyet verecek niteliktedir.

Çocuk dergilerinde sağlık terminolojisine ilişkin kullanılan sözcükler incelenmiş ve tespit edilmiştir. Bulgularda tespit edilen sözcükler listelenmiştir. Listeleme sonucunda sağlık terminolojisine ilişkin sık kullanılan sözcükler başlıklar halinde incelenmiştir. Sözcükler salgın, sağlık ve beslenme ana başlıkları altında toplanmıştır. Salgın ana başlığı altında mikrop, koronavirüs, mikroorganizma, bakteri, virüs, salgın, sosyal mesafe, maske, pandemi ve karantina oldukları tespit edilmiştir. Sağlık ana başlığı altında diş, el, saç, uyku, ağız sağlığı, ev kazaları, spor, sağlıklı yaşam, ilk yardım, sigara, vitaminler, mineraller, mevsimsel giyinme, boy uzaması, vücudumuz, metabolizma, ayaklar ve iskelet alt başlıkları olduğu görülmüştür. Beslenme ana başlığı altında ise sağlıklı besin, besin piramidi, mevsimsel beslenme,

fast food, iştahsızlık, balık yağı, sağlıklı içecekler, okul dönemi beslenme ve sağlıklı beslenme alt başlıklarının olduğu tespit edilmiştir.

Szeremy (2018), sağlık temasını içeren Türkçe ve yabancı dillerdeki çocuk kitaplarının incelenmesi isimli araştırmasında, sağlık ile ilgili konuları işleyen, tema ya da özel amaçla yazılmış kitaplarda artış olduğunu saptamış fakat yeterli seviyede olmadığını belirtmektedir. Örneğin, ağız-diş sağlığı ile ilgili kitaplara rahatlıkla ulaşılabilirken, ameliyat, kaza ya da yaralanma gibi konularda çok az kitap olduğuna dair bilgi paylaşmaktadır. Ayrıca incelenen kitaplarda sırasıyla, beslenme, ağız-diş sağlığı, el-vücut temizliği, fiziksel aktiviteler konu başlıkları olarak geçmektedir. İncelenen kitaplarda en az değinilen konular ise çölyak, diyabet ve astım olarak geçmektedir.

Obezite, besinler aracılığıyla alınan enerjinin bir diğer adıyla kalorinin, harcanan enerjiden daha fazla olmasına ve fazla oranda alınan kalorinin vücutta yağ olarak %20 den fazla olarak depo edilmesi sonucunda ortaya çıkan, yaşam süresi ve yaşam kalitesinin olumsuz etkilenmesi ile oluşan hastalık olarak tanımlanmaktadır (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2017). Sağlık Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü ve Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin birlikte yürüttüğü "Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması-2010" çalışma raporlarına göre Türkiye'de ulaşılan veriler şu şekilde verilmiştir:

- 0-5 yaşta obezite sıklığı % 8,5 (erkek %10,1, kız %6,8)
- 6-18 yaşta obezite sıklığı % 8,2 (erkek %9,1, kız %7,3)

Ayrıca, 0-5 yaşta fazla kilolu olarak %17,9, fazla kilolu ve şişman olarak %26,4 oranları bulunmuştur.

6-18 yaşta fazla kilolu olarak %14,3, fazla kilolu ve şişman olarak %22,5 oranları bulunmuştur.

Yapılan bu araştırmada Szeremy'nin araştırması ile yakın ve destekler bir sonuca ulaşılmıştır. Ayrıca Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün raporunda yayınlanan ve çocuklarda görülen Obezite oranlarına bakıldığında, yapılan araştırma verilerinde TRT Çocuk Dergisi dışında Obezite konu başlığını hiçbir çocuk dergisinde yer almadığı tespit edilmiştir. Dünya' da ve Türkiye'de mücadelenin sürdürüldüğü ve sağlık sorunu olarak büyük bir önem kazanan obezitenin sağlık konu

başlıkları arasında yer almaması güncelliğini koruması gereken çocuk dergileri için büyük bir eksiklik olarak görülmelidir.

Çocuk dergilerinde yer verilen içeriklerin, çocukların sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacını giderebilecek nitelikte olması incelenmiştir. İnceleme sonucunda bulgularda görüldüğü gibi toplam 153 dergiden 104 sayının bilimsel bilgi ihtiyacını giderecek nitelikte olduğu, 49 sayının ise ihtiyacı karşılayamayacak nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

Bilim eğitimi, çeşitli uyaranlarla donanım sağlanmış, araştırma, gözlem, inceleme yapabilme ortamı oluşturulmuş öğrenme ortamları ile çocuklarda bilim süreci becerilerinde gelişme, çeşitli yöntemlerle çocukların deneyimleme, deneyimlerini düşünme ve yapılandırmalarına imkân tanımaktadır. Sürecin becerilerini kazanabilmesi için de çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun strateji, teknik ve yöntemlerin etkili olacak şekilde kullanılabilmesi çok önem taşımaktadır. Bu sebeplerle bilim eğitim süreci sırasında tüm eğitimcilerin, öğrenme ortamlarını çocuk ilgi, ihtiyaç ve merakları doğrultusunda zenginleştirmeleri, bilim ile ilgili farklı kavram ve konuları, farklı planlamalar ve uygulamalarla yöntem geliştirebilmelidir. Eğitimcilerin sahip oldukları bilgi birikimleri çocukların öğrenme süreçlerinde yönlendirmelerde destek sağlayacaktır (Ayvacı ve Yurt, 2016).

Çocuk dergilerinde yer verilen içeriklerin, çocuklar için hazırlanması beklenen öğrenme ortamları gibi donanımlı, ilgi uyandıracak nitelikte olması beklenmektedir. Sürecin doğru ilerleyebilmesi, çocuğun bilimsel bilgiye ihtiyaç ve merak duyması için dergide yayınlanan her aktarımın çocuğa görelik açısından ince düşünülmesi beklenmektedir. İncelemeye aldığımız çocuk dergilerinin çoğunluğunda merak duygusunu uyandıracak şekilde aktarımlar yapıldığı görülmektedir.

Çocuk dergilerinde sağlıkla ilgili reklamlara yer verilmesi incelenmiştir. İnceleme sonucunda bulgularda görüldüğü gibi toplam 153 dergiden 22 sayısında sağlık ile ilgili reklamlara yer verildiği, 131 sayıda ise sağlık ile ilgili reklamlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Dergilerde yayınlanan reklamlar satın alma ihtiyacını artıran önemli araçlar olarak görülmektedir. Dergilerdeki reklamlar, farklı yapılardaki demografik gruplara, ilgilere ve yaşam tarzlarına ulaşabilmeyi sağlamaktadır. Dergi reklamları, düzenli dergi takipçilerine ulaşarak dergi okuyucusu olmayan kitlelere de ulaşılabilirliğini artırabileceği kanısını taşımaktadır. Tüketicilerin dergilerde yayınlanan reklamlara

daha fazla inandığı düşünülmektedir. Okuyucu dergi aracılığı ile güvendiği ve bu güvenilirlik algısıyla reklamda verilen bilgilerin doğruluğuna inanarak satın alma yoluna gitmektedir (Çekiç, 2011).

Kuyucu (2016), çocuk dergileri ve reklam: Türkiye 'de yayınlanan çocuk dergilerinde kullanılan reklamlara yönelik bir inceleme isimli araştırmasında National Geographic Kids, Atlas Çocuk, Pepee, TRT Çocuk ve Bilim Çocuk dergisinin bir yıllık sayılarını incelemeye almıştır. Araştırma sonucunda kamu yararına yayın yapan işletmelere bağlı dergilerde reklam verilmediğini, özel işletmelere bağlı dergilerdeyse çeşitli markalara ait reklamlara yer verildiğini tespit ettiği görülmektedir. Dergilerde yayınlanan reklamların türüne bakıldığında giyim, eğlence, gıda, etkinlik, kitap, kırtasiye gibi çocukların ilgilenebileceği reklamların olduğu, aileler için ise mobilya, sağlık, havacılık ve bankacılık gibi çeşitli sektörlere ait reklamların varlığından bahsedilmektedir.

Jones ve Kervin (2010), dergi reklamlarına maruz kalmanın çocukların yemek seçimleri üzerindeki etkileri üzerine deneysel bir çalışma isimli araştırmalarında çıkan sonuçlarda, dergi reklamlarına maruz kalmanın yiyecek seçimlerini etkilediği, yiyecek reklamları içeren dergilere maruz kalanların reklamı yapılan yiyecekleri seçme olasılığının yiyecek reklamı olmayan dergileri okuyanlara göre daha fazla olduğu bulunmuştur.

Yapılan bu araştırmada incelemeye alınan çocuk dergilerinde sağlıkla ilgili reklamlara ağırlık verilmediği tespit edilmiştir. Dergilerde yer alan ve az sayıda tespit edilen reklamların da kitap, yayınevi, özel okul, bebek bezi, eğlence merkezi, banka, cep telefonu operatörleri, mobilya, kıyafet, market, televizyon kanalı, oyun bilgisayarı, hastane, tiyatro, kurs, vakıf ya da belediyelere ait reklamlar olduğu tespit edilmiştir. Yaptığımız bu araştırmaya dâhil edilen 153 çocuk dergisine ait verilerin, Kuyucu'nun yaptığı araştırmada çıkan veriler ile birbirini destekleyen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Çocuk dergilerinin yanında verilen promosyonların sağlık ile ilgili olmaları incelenmiştir. İnceleme sonucunda bulgularda görüldüğü gibi dergilerin yanında verilen promosyonlardan 14 ünün sağlık ile ilgili olduğu, 139 unun ise sağlık ile ilgili olmadığı tespit edilmiştir.

Üretici ile tüketici arasında bağ kurularak sürdürülmesi medyanın ana işlevlerinden biri olarak görülmektedir. Bu işlevi gerçekleştirmek isteyen medya

hediyeleşme geleneğinden de yararlanmaktadır. Yazılı medyanın hediye verme uygulamaları yanında, çeşitli sektörlerden yazılı medya üzerinde benzeyen faaliyetleri de dikkate alınmaktadır. Reklamı yayınlanan bir üründen numuneler gazete veya dergiyle birlikte dağıtımı gerçekleşebilmektedir. Özellikle kadın ve çocuklara özel basımı yapılan dergilerle birlikte verilen hediyeler (şampuan, krem, sabun vb.) dergilerde reklamı yayınlanan ürünler olarak sayılabilmektedir. Değerleri ölçülemeyecek derecede hediye olan çocuklar, profesyoneller eliyle hedef kitleye dönüştürülmektedirler (Özdemir, 2008).

Yapılan bu araştırmada incelemeye alınan çocuk dergilerinin yanında çeşitli promosyonlar verildiği tespit edilmiştir. Dergileri cazip hale getiren, çocuklara daha albenili gösteren ögelerden biri belki de en önemlisi promosyonlardır. Verilen promosyonlar çocuğa sadece görsel olarak hitap etmemeli, ayrıca gelişimini de destekler nitelikte olmalıdır. Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinde sağlık konusunun araştırıldığı bu araştırmada promosyonların sağlık konusuna çok yer vermediği ama aynı zamanda da abur cubur diye nitelendirilen sağlıksız gıdaları özendirecek nitelikte olmadığı da görülmektedir.

Çocuk dergilerinde sağlık ile ilgili etkinliklerin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulama yönüyle ele alınıp alınmaması incelenmiştir. Bulgularda, erişilebilen toplam 153 çocuk dergisinin % 76' sının sağlık ile ilgili etkinliklerinin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele alındığı, % 24' ünün ise sağlık ile ilgili etkinliklerinin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele alınmadığı tespit edilmiştir. Sağlık ile ilgili etkinliklerin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele alan dergilerin (117 adet), sağlık ile ilgili etkinliklerin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulayabileceği yönüyle ele almayan dergilere (36 adet) göre daha fazla oldukları görülmüştür.

Okul dışında kalan zamanlarda ev ortamında gerçekleşen öğrenmeler bilgiye ulaşım ve bilgiyi özümseme anlamında önemli etken olarak görülmektedir. İnformal olarak görülen bu öğrenmeler kolay erişimli ve düşük maliyetli ayrıca eğlenceli öğrenmeyi sağlayan çocuk dergileri ile sağlanabilmektedir. Araştırmada ele alınan Bilim Çocuk dergisi içerisinde evde uygulanabilecek çeşitli etkinlik örneklerinin olmasının yanında oyun kartları, maskeler ve posterler gibi eğlenceli deneyim sunabilecek materyallerde bulunmaktadır. İçindeki etkinlikler ve dergi yanındaki materyaller çocuklara araştırma, merak etme, sorgulama gibi becerileri erken yaşta

kazanma becerileri de kazandırmaktadır. Dergi içerisinde bulunan evde bilim köşesi ile fen bilimlerine merak uyandırabilecek deneyleri evde kolayca temin edebileceği malzemelerle yapabilmektedir. Araştırmada bazı becerilere sıklıkla yer verildiği fakat düşünme, tasarım ve mühendislik becerileri etkinliklerine az yer verildiği belirlenmiştir (Ecevit, Sarıoğlu ve Bunsuz, 2021).

Yapılan bu araştırmada çocuk dergilerinin sağlık ile ilgili etkinliklerinin çocuğun günlük yaşantısında kolay uygulama yönüyle incelenmiştir. İncelenen çocuk dergilerinde çocuk tarafından günlük yaşantısı içerisinde çevresinde olan materyallerle uygulayabileceği etkinliklere çoğunlukla yer verdikleri tespit edilmiştir. Çocuk çevresindeki materyallerle yapabilme, başarabilme duygusunu tattıkça öz güven kazanma yetisi güçlenecektir. Öz güven kazanan çocuk başarmanın hazzı ile daha fazla merak duyacak ve çevresinde olanları anlamlandırmak için daha fazla araştırma, daha fazla inceleme, daha fazla soru sorma isteği duyacaktır. Çocuk dergilerinde günlük yaşantıda uygulanabilecek etkinliklerin varlığının yanında, sağlık alanında daha da güncellenerek ve güncel olayları takip ederek çoğaltılmasının gerekliliği araştırma ile birlikte tespit edilmiştir.

İncelenen çocuk dergilerinde, dergi içerisinde verilmek istenen konu ya da temalarda hayali ve / veya çizgi çocuklar tarafından aktarım yapıldıkları tespit edilmiştir. İncelenen dergiler içerisinde Meraklı Minik, National Geographic Kids ve Bilge Minik dergilerinde hiçbir karakter veya kahramana yer verilmeden konu veya temaların aktarımlarının yapıldığı gözlenmiştir.

Çocukların gelişim dönemleri göz önünde bulunarak oluşturulması gereken kahramanlar, çocuk kitaplarında bazen hayvanlar, bazen çocuğun bildiği cansız nesneler, bazen de çocuğun yaş grubuna hitap eden çocuk kahramanlardan oluşmaktadır. Çocuğun kahraman olarak seçildiği kitaplarda yetişkin rolündeki kahramanlar anne, baba ya da yakın çevresinden teyze, amca, dede, nine gibi ailenin üyelerinden veya öğretmeni, komşusu olabilmektedir. Seçilen kahramanlardan özellikle yetişkin rolündekiler yaşadığı topluma ait kural ve ilkeler doğrultusunda olmaktadır. Bu sebeple her kültüre ait edebiyat eserinde karakter, kahraman farklılıkları ile karşılaşılabilmektedir (Erdem, 2011).

Yapılan bu araştırmada çocuk dergilerinde bulunan kahramanlar incelenmiş ve Erdem ile yakın bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Dergilerde sıkça yer alan kahraman ya da karakterlerin, çocuğa ulaştırılması istenen mesajı iletebilecek

niteliklere sahip olması beklenmektedir. Çocuk içselleştirerek takip edeceği kahramandan bilgiyi okurken keyif almalıdır. Yaptığımız araştırmada incelenen dergilerdeki kahramanlar süreklilik yani genelde her sayıda yer almaları ve çocuklara hitap edecek görsellerle yer almaktadır. Ayrıca Meraklı Minik, National Geographic Kids ve Bilge Minik dergilerinde hiçbir karakter veya kahramana yer verilmeden konu veya temaların aktarımlarının yapıldığı gözlenmiştir.

Çocuk dergilerinde tiraj verileri incelenmiştir. Elde edilen veriler çizelgede üç başlık altında toplanmıştır. Tiraj verileri hakkında bilgi alınan dergiler 5 adet, bilgi alınamayan dergiler 7 adet ve kurumsal ilkeler gereği bilgi verilmeyen dergiler ise 3 adet olarak tespit edilmiştir.

Tiraj, gazetelerin satışlarına denilmektedir. Gazetenin tiraj rakamının fazla olması, reklam sayısını ve reklam fiyatlarının yüksek olmasını belirlemektedir. Tirajların sonuçları kurum veya kuruluşlarca takip altına alınmaktadır. Tiraj raporları ise, gazetelerin dağıtım şirketlerinden alınan verilerden oluşmaktadır. Basın dağıtım şirketleri dağıtım sonrası iadeleri de toplamaktadır. İadelerin sayıları toplam dağıtılan sayıdan çıkarılarak gazetelerin net olarak satış rakamları olan tirajları belirlenmektedir. Belirlemeler sonrası ortaya çıkan verilere tiraj raporları denilmektedir (Dereli, 2006).

Yapılan bu araştırmada çocuk dergilerinin tirajlarını öğrenmek için, araştırmada yer alan tüm çocuk dergilerine e- posta aracılığı ile ulaşılmaya çalışılarak veriler toplanmak istenmiştir. Bazı dergilerden hiç cevap gelmezken, bazı dergilerden ise dergi yönetimi kararı gereği paylaşım yapamayacaklarına dair bilgilendirme cevapları gelmiştir. Ayrıca E-posta aracılığı ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)' e ulaşılmıştır. TÜİK' den gelen cevap ile gönderilen ve 27.07.2021 tarihinde yayınlanan TÜİK verilerinde çocuk dergileri için ayrı bir kategori oluşturulmadığı, oluşturulan diğer kategorisi içerisinde yayınlandığı tespit edilmiştir. Diğer kategorisi; ekonomi/ ticaret/ finans, magazin/ moda/ alışveriş, kadın/ gençlik/ çocuk, bilim/ bilişim/ teknik, fikir/ sanat, yaşam/ çevre vb. içerik türlerini kapsamaktadır. Gelen çizelge üzerinde diğer kategorisinin 2020 yılı tiraj verilerinin %29,6 olduğu görülmektedir.

Örneklem grubunu oluşturan 153 çocuk dergisinin özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değinme konusunun ele alınıp alınmamasına bakılmıştır. İnceleme sonucunda özel gereksinimli çocukların sağlık ile ilgili

ihtiyaçlarına değinen dergilerin (10 adet), değinmeyen dergilere (143 adet) göre daha az oldukları görülmüştür.

Ekici ve Ertem (2019), çocuk kitaplarında engelliler ve sorunlarının incelenmesi isimli araştırmalarında araştırma sorusunda çocuk kitaplarında hangi tür engellerin ele alındığına dair cevap aramışlardır. İncelenen çocuk kitaplarında tek engel türünü ele alan kitaplar olduğu gibi, birden fazla engele yer veren kitapların varlığını da tespit etmektedir. Tespit edilen engel türleri olarak, duygusal ve davranışsal bozukluklar, ortopedik ve zihinsel yetersizlikler, süreğen hastalıklar, otizm, görme, işitme, dil ve konuşma yetersizlik türlerinin tespit edildiği görülmektedir. Serabral palsi, özel öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite engel türlerine rastlanılmadığı görülmektedir.

Yapılan araştırmada özel gereksinimli çocuklarla ilgili ele alınan başlıklarla, Ekici ve Ertem'in yaptıkları araştırmanın arasında yakın bulguların oldukları tespit edilmiştir. Araştırmamızda görme, işitme ve bedensel engelliler, otizm ve ayrıca tüm engelleri içeren aktarımların yapıldığı görülmüştür. Özel gereksinimli çocuklarla ilgili aktarımlar, hikâyeler ve çizgi anlatımlarla yapılmıştır. Ayrıca engeller ile ilgili haftanın, derginin sayısına denk gelmesi sebebiyle açıklayıcı bilgilerin olduğu anlatım yazıları da kullanılmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Türkiye'de yayınlanan çocuk dergilerinde sağlık temasının incelenmesi amacıyla 15 çocuk dergisinin 12 ay boyunca yayınlanan sayılarının incelenmesi ile yapılmıştır.

Araştırmada ilk olarak 15 çocuk dergisinin 2020 yılında yayınlanan sayılarına ulaşılmaya çalışılmış ve 153 dergiye ulaşılmıştır. Çocuk dergilerinin sağlık ile ilgili temaları incelenebilmek için 12 soru hazırlanmış ve bu soruların cevaplarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda ulaşılmak istenen, çocuk dergilerinde sağlık temasına nasıl yer verildiğine yönelik bilgilerdir. Bu bağlamda, dergilerin künye bilgileri ile birlikte konu, gelişimsel uygunluk, görsellik, betimleme, üslup, sağlık terminolojisi, bilgi ihtiyacı, reklamlar, promosyonlar, kahramanlar, tiraj ve özel gereksinimli çocuklara göreliğe yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Yapılan araştırmanın bulgular bölümünde, ilk olarak sağlık konusuna yer verilme durumu incelenmiştir. İnceleme sonucunda 153 derginin 117 sayısında yer verildiği, 36 sayısında sağlık konusuna hiç yer verilmediği görülmüştür.

Çocuk dergilerinde kullanılan dilin çocukların gelişimsel özelliğine uygunluğuna baktığımızda, 131 sayıda uygunluk, 22 sayısında ise uygun olmayan dil anlatımı görülmektedir. Sağlık konu başlığının incelendiği araştırmamızda uygun olmayan dil anlatım verilerinde anlatımların tamamen ebeveynlere yönelik bir dil kullandıkları görülmektedir.

Dergilerde kullanılan görsellerin betimlemelerine üç alt başlık olarak bakıldığında görsellerin gelişimsel uygunluğu 94 sayıda var olduğu, metinle görselin bağlantılı olma durumunda 117 sayıda var olduğu ve görsellerde ilgi çekicilik unsurlarında ise 85 sayıda özelliklerin var olduğu görülmüştür.

İncelemeye alınan çocuk dergilerinde sağlık konusunun işlenişindeki üslup didaktik, sanatsal, eğlenceli dil olarak üç alt başlık olarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda 94 sayıda didaktik, 11 sayıda sanatsal ve 37 sayıda eğlenceli dile sahip çocuk dergisinin olduğu görülmüştür.

Sağlık terminolojisine ilişkin sözcükler 3 ana başlık altında incelenmiştir. İnceleme sonucunda salgın, sağlık ve beslenme ana başlıklarına ulaşılmıştır. Salgın ana başlık altında, mikrop, koronavirüs, mikroorganizma, bakteri, virüs, salgın, sosyal mesafe, maske, pandemi ve karantina alt başlıklarına ulaşılmıştır. Sağlık ana başlığı altında diş sağlığı, el sağlığı, saç sağlığı, uyku sağlığı, ev kazaları, ağız sağlığı, spor, sağlıklı yaşam, ilk yardım, sigara, vitaminler, mineraller, mevsimsel giyinme, boy uzaması vücudumuz, metabolizma, ayaklar, iskelet alt başlıklarına ulaşılmıştır. Beslenme ana başlığının altında ise sağlıklı besin, besin piramidi, mevsimsel beslenme, fast-food, iştahsızlık, balık yağı, sağlıklı içecekler, okul dönemi beslenme, sağlıklı beslenme alt başlıkları tespit edilmiştir.

Çocuk dergilerinde yer verilen içeriklerin, çocukların sağlıkla ilgili bilimsel bilgi ihtiyacı incelenmiştir. İnceleme sonucunda 104 sayıda bilimsel bilgi ihtiyacını giderecek aktarımlar olduğu gözlenirken, 49 sayıda bu ihtiyacı giderecek aktarımların var olmadığı görülmektedir.

Dergilerde verilen reklamlar incelendiğinde 22 sayıda sağlık ile ilgili reklam var olurken, 131 sayıda var olan reklamların sağlık ile ilgili olmadığı tespit edilmiştir.

Çocuk dergilerinde verilen promosyonlar incelendiğinde 14 dergi promosyonu sağlık ile ilgili, 139 dergi promosyonu farklı alanlara hitap etmektedir.

Dergilerde ele alınan etkinliklerin çocuğun günlük yaşantısına kolay uygulanabilirliği incelendiğinde, 117 sayıda uygulanabilir etkinlikler olduğu, 36 sayıda ise uygulanabilirliği olmayan etkinlikler olduğu bulunmuştur.

Çocuk dergilerinde yer alan kahramanlar incelendiğinde her dergide farklı kahramanlar ile birlikte bilgi aktarımının yapıldığı görülmektedir. Çocuk dergisi içerisinde süreklilik gösteren kahramanlara sahip dergiler 128 adet iken, hiç kahramana sahip olmayan dergi sayısı 25 adet olarak tespit edilmiştir. Meraklı Minik, National Geographic Kids ve Bilge Minik dergilerinde hiçbir kahramanın yer almadığı, konu aktarımlarının ya genel anlatımla ya da her dergide farklı çizimde bir karakterle anlatıldığı görülmektedir.

Çocuk dergilerinde tiraj verileri için tüm dergiler ile e-posta aracılığıyla iletişime geçilmeye çalışılmıştır. Diyanet Çocuk, National Geographic Kids ve Mavi Fidan dergilerinden tiraj verileri gelmiştir. Minika Çocuk, MinikaGO ve Çamlıca Çocuk dergilerinden gelen cevapta ise kurumsal verilen karar doğrultusunda tiraj verilerinin paylaşılamayacağı bilgisi gelmiştir. Diğer dergilere ulaşılmaya çalışılsa da

geri dönüş yapılmamıştır. Bu bağlamda bilgi alınabilen 5 adet dergi, bilgi alınamayan 7 adet dergi ve kurumsal ilkeler gereği bilgi verilmeyen 3 derginin olduğu görülmüştür. TÜİK ile geçilen bağlantı sonucunda verilere ulaşılmıştır. TÜİK tarafından paylaşılan verilerde ise çocuk dergilerine dair ayrı bir kategori olmadığı, Türkiye' de yayınlanan tüm dergilerin içerisinde diğer kategorisi içinde yayınlandığı tespit edilmiştir.

Özel gereksinimli çocuklar için sağlık ile ilgili ihtiyaçlarına değinilmesi ile ilgili verilerde 10 sayıda var olduğu 143 sayıda hiçbir bilginin olmadığı tespit edilmiştir.

Çocuk dergilerinde sağlık temasının araştırıldığı bu araştırmanın bulguları incelendiğinde, sağlık temasının çocuklara aktarımı varlığını göstermekte ama genel anlamda teorik bilgileri içermektedir. Çocuklara görelik unsurları yerleştirilmeye çalışılsa da dikkat çekicilik unsurları az bir oranı kapsamaktadır. Bu bağlamda bakıldığında özellikle bu araştırma sürecinde, tüm dünyayı etkisi altına alan covid-19 virüsü ile tanışılan, pandemi sürecinde yayınlanan çocuk dergilerinin araştırıldığı bir dönemi içermektedir. Var olan pandemi süreci de düşünülerek ulaşılan bulgular ışığında bazı öneriler sunulabilir.

Çocuk dergilerinin biçimsel ve içerik özellikleri standartlara bağlanmalı ve bu özellikler bütün çocuk dergileri için tutarlı bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır.

Çocuklarda okuma alışkanlığının kazandırılmasına yardımcı bir kaynak olarak görülen çocuk dergilerinde günlük yaşamında en çok karşılaşması ve uygulamaya geçirmesi gereken durum sağlık bilgisinin yeterli düzeyde olmasıdır. Bu yeterliliğin sağlanabilmesi için çocuk dergilerinde yapılan aktarımların çocukların yaş ve gelişim özellikleri gözetilerek daha ilgi çekici şekilde hazırlanması sağlanmalıdır. Eğlenirken öğretecek görsel ve etkinliklerin zenginleştirilmesi gerekliliktir.

Çocuk dergilerinin özellikle gündemi takip edecek donanımda hazırlanması önem arz etmektedir. İncelenen çocuk dergilerinde güncel konuların aktarımında eksiklikler ya da çocukların yaş ve gelişimlerine uygun olmayan aktarımlar görülmüş, bu eksikliklerin giderilerek çocuk dergilerinin amacına ulaşması gerekmektedir.

Çocuk dergilerinin, çocuklar üzerindeki etkisi yadsınamaz. Bu sebeple basım-yayın organları içerisinde promosyonlarla cezbedilebilecek ticari bir yayın olarak değil çocuklar için kaynak teşkil ettiği kabul edilmelidir.

Yapılan araştırmalar sonucunda, literatür alanında çocuk dergiciliği ve sağlık temalarının ele alındığı kaynakların yetersizliği görülmüştür. Çocuk edebiyatı içinde önemli bir yeri olması beklenen çocuk dergileri ve sağlık teması ile ilgili araştırmaların artırılmasının alan bazında yararlarının olacağı düşünülmektedir.

Çocuk dergileri araştırılırken "sağlık dedektifleri, sağlık ve çocuk dergisi" isimli bir kereye mahsus basımı yapılmış bir çocuk dergisine ulaşılmıştır. Sağlık ile ilgili etkinliklerle, eğlenceli anlatımlarla, hikâyelerle, bulmaca ve bilmecelerle donatılmış bu dergi çocuğa göreliğe güzel bir örnektir. Süreli yayın olan çocuk dergilerinin içerikleri güncellenirken referans alınabilecek bir örnek olarak görülmektedir. Bu konuda sağlık alanında uzman kişilerle çocuk gelişimi uzmanlarının birlikte hareket etmelerinin gerekliliği görülmektedir.

Çocuk dergi kapaklarında ebeveynleri yönlendirmede katkı sağlaması amacıyla, derginin hitap ettiği yaş aralığı belirtilmelidir.

Çocuk kitaplarının denetiminin bilirkişilerce yapıldığı ve denetim onayı sonrasında dağıtıma çıkabildiği gibi çocuk dergileri için de aynı denetimin uzman kişilerce yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Özel gereksinimli çocuklar için sayfalar artırılmalı, artırılan sayfalarda özel alan ile ilgili bilgilendirme yazılarından ziyade anlamaya, empati kurmaya ve saygı duymaya yönelik etkinlik, hikaye vb. aktarımlar sunulmalıdır.

KAYNAKLAR

Abdulkerim, H.E. (2021). *Çocuk Dergileri Ve Bu Dergilerin Irak Çocuk Edebiyatına Katkıları (Mecelletî Dergisi Örneği)* (Yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Van.

Ağan, S. (2020). *Meraklı minik adlı çocuk dergisinin yapısal özellikler açısından değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Mersin.

Akar, S., Eryılmaz, S., Büyükerdal, Ö. (2020). Anne-Çocuk Sağlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı Ders Kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı.

Akbayrak, K. (2014). *Erken Cumhuriyet Döneminde Sosyalleşme Aracı Olarak Süreli Çocuk Yayınları (Mektepli Gazetesi, Çocuk, Çocuk Sesi Dergileri Örneği).* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Akça, Ö. S., Çankaya,T., Aydın,Z. (2017). 0-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Ev Kazalarına Yönelik Güvenlik Önlemlerini Tanılama Düzeyleri Ve Annelere Verilen Ev Kazalarına Yönelik Eğitimin Etkisi. J Contemp Med 2017; 7(1):50-57 ORIGINAL ARTICLE DOI: 10.16899/gopctd.299084.

Alp, D., Kardaş, C. (2016). Çocuk Edebiyatı ve Medya. Ankara: Eğiten Kitap.

Aslan, K. N. (1994). *Anaokuluna Devam Eden 2,5-6 Yaş Grubundaki Bir Grup Çocuğun Ağız-Diş Sağlığı ve Diş Fırçalanması Konusundaki Bilgi ve Davranışlarının İncelenmesi.* (Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Arbab, M.A.H.W. (2021). Employing the Digital Content of Children's Electronic Magazines in Developing the Educational Values (The Website of the Emirati Majid Magazine- as a Model 2021) DOI: https://doi.org/10.52981/cs.v7i1.2112

Arlı,M. ve diğ. (2003). Anne ve Çocuk Beslenmesi. Ankara:PegemA Yayıncılık.

Aygar, H., Metintaş, S. (2018). Bir Kalkınma Göstergesi Olarak Anne Ölümleri. Estüdam Halk Sağlığı Dergisi, 3(3):63-70.

Ayhan, E. Ve Diğerleri (2015). Eskişehir Kırsalı İlköğretim Öğrencilerinde El Hijyeni Bilgi ve Uygulaması: Müdahale Çalışması. Sted Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, Cilt 24, Sayı 3.

Aydın, İ.S. (2006). Çocuk Yazınında Mizah Kullanımının Bilişsel, Duyuşsal ve Toplumsal Yönden Önemi. II. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı. 04-06 Ekim 2006, 201-210. Ankara.

Aydoğmuş, K. ve Diğ., (2001). Ana-Baba Okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ayvacı, H.Ş., Yurt, Ö. (2016). Çocuk ve Bilim Eğitimi, Çocuk ve Medeniyet 2016/1, sf. 15-28.

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 7, Sayı 1.

Barutçu, T. (2010). *Çocuklara kıraat (1881) ve sevimli mecmua (1925) dergilerindeki çeviri metinler ve dış dünya üzerine bir inceleme.* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Baymur, F. (1993). Genel Psikoloji. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Baş, M. (2001). Çocukluk Döneminde Şişmanlık. Çoluk Çocuk Dergisi sayı: 8.

Başal, H. A. (2004). Gelişim ve Psikoloji " Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim?. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Binbaşıoğlu, C. (1987). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.

Bilir, Ş., Bilir, S. (1993). Çocuk Sağlığı ve Beslenmesi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Cihangiroğlu, Z. ve Deveci S.E. (2011). Fırat Üniversitesi Elazığ Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Etkileyen Faktörler. Fırat Tıp Dergisi 2011; 16(2): 78-83.

Ciravoğlu, Ö. (2000). Çocuk Edebiyatı (4. Baskı). İstanbul: Esin Yayınevi

Chapman, K.J., Fairchild, R.M., Morgan, M.Z. (2014). Food references in UK children's magazines – an oral health perspective, ©British Dental Journal; 217: E20, DOI: 10.1038/sj.bdj.2014.1007.

Çalışkan S. (2018). Salgın Haberleri. Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi.; 3(1),56-64.

Çankırılı, A. ve Aydın, T. (2014). Benim Sağlıklı Bebeğim. İstanbul: Zafer Yayınları.

Çekiç Akyol A. (2011). *Reklam mesajlarında bilgilendirici içerik: dergi reklamları üzerine bir içerik analizi* (Doktora tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, , Konya.

Çiçek, A.M. (2002). İnce Bir Hastalık Verem. Çoluk Çocuk Dergisi sayı: 10.

Çopurlar, K. C., Kartal, M. (2015). Sağlık Okuryazarlığı Nedir? Nasıl Değerlendirilir? Neden Önemli?. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care Arşiv, Cilt 10, Sayı 1

Conk, Z., Kılıç, M. (1986). Çocukluk Çağında Ateş. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2:3.

Çelik, T. (2014). Türkiye'de Çocuk Olmanın Tarihi: Doğan Kardeş Dergisi1.

Çetin, G. (2015). İlkokul Öğrencilerinin Temiz ve Kirli Çevre ile İlgili Görüşleri. Uluslararası Eğitim, Bilim ve Teknoloji Dergisi Cilt 1, Sayı 1, 26-41.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2017). Çevre broşür. Erişim adresi: https://yalova.csb.gov.tr/cevre-nedir-haber-220206

Çınar, S., Ay, A., Boztepe, H. (2017). Çocuk Sağlığı ve Sağlık Okuryazarlığı. Sağlıkta Performans Ve Kalite Dergisi Sayı 14.

Davulcu, E. (2015). 1913-1914 Yıllarında Yayınlanan Çocuk Dünyası Ve Çocuk Duygusu Dergileri Ve Ticaretin Millileşmesi Ve Müslüman Boykotajına İlişkin Bu Dergilerdeki Yazılar Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/14 Fall 2015,p.203-224 DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8699 ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Demiryürek, G. (2009). *Türkiye çocuk, diyanet çocuk ve ebe sobe çocuk dergilerinin yapısal özellikler bakımından değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Dilidüzgün, S. (1996). Çağdaş Çocuk Yazını: Yazın Eğitimine Atılan İlk Adım. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Dönmez, B. N. (1992). Oyun Kitabı. İstanbul: Esin Yayınevi.

Dereli, M. (2006). *Internet Gazeteciliğinin Gazete Tirajlarına Etkisi (2002-2005)* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ecevit, T., Sarıoğlu, E., Bunsuz, E. (2021). *Bilim Çocuk Dergisi ''Evde Bilim'' Köşesi Etkinliklerinin Fen Bilimleri Alanına Özgü Beceriler Yönünden İncelenmesi* Cumhuriyet International Journal of Education – Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi e-ISSN: 2147-1606 Volume / Cilt 10 | Issue / Sayı 4

Ediskun, H. ve Dürder, B. (1979). Türkçe Konuşan Sözlük. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ekici, M., Ertem, İ.S. (2019). Çocuk Kitaplarında Engelliler ve Sorunlarının İncelenmesi Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi (ANKAD) Cilt 3, Sayı 3, sf. 250-264.

Emin , O. (2020). Çocuk Dergileri. E.N. Tiryaki ve B. Uysal (Yay. Haz.). Çocuk Edebiyatı (s.112). Ankara: Nobel Yayın.

Erdem A. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Çocuk Kitaplarındaki Kahramanlar 3. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (05- 07 Ekim 2011). sf. 613-620

Ertürk,R. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Çevre Sorunları Ve Çevre Eğitimine Yönelik Algıları. İnönü University Journal of the Faculty of Education Vol 18, No 3, 2017 pp. 12-24 DOI: 10.17679/inuefd.354142.

Gezmen, B. (2019). Bir eğitim aracı olarak çocuk dergileri: mavi kırlangıç çocuk dergisi. *Erciyes İletişim Dergisi* - ISSN: 1308-3198.

Giniş, T. Ve diğ. (2010). Çocuklarda Öksürük. Çocuk Dergisi 10(3):110-115, 2010 doi:10.5222/j.child.2010.110.

Gönen, M., Uludağ, C., Fındık ,Tanrıbuyurdu, E. ve Tüfekçi, E. (2014) 0-3 Yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 126-139.

Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z., Kahve, Ö. (2016), Resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (H. U. Journal of Education) 31(4): 724-735

Güleç Çakmak H. ve Geçgel H. (2017). Okul Öncesinde Edebiyat ve Kitap. Ankara: Hedef Yayıncılık

Gültekin,G., Baran, G. (2005). Hastalık ve Çocuk. Aile ve Toplum Yıl: 7 Cilt: 2 Sayı: 9 Ocak-Mart 2005 ISSN: 1303-0256

Gürbüz, S., Şahin, F. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.

Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2017). Obezite Nedir? Erişim Adresi: https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/obezite/obezite-nedir.html

Han, H. (2016) Adventure stories and geographical imagination in Japanese and Korean children's magazines, 1925–1945, Japan Forum, 28:1, 99-120, DOI: 10.1080/09555803.2015.1077877.

Jahani, J., Sanatjoo, A., Behzadi, H. (2021). Investigating the Extent of Using Gilford's Components of Creativity in Persian Children's Magazines Library and Information Sciences, 2021, Vol. 24, No.4, pp. 110-134.

Jones, S.C., Reid, A. (2009). Children's magazines; reading reseources or food marketingtools?. Public Health Nutrition, 13 (3),393-399. Copright Cambridge University Press.

Jones, C. S, Kervin, L. (2010). An experimental study on the effects of exposure to magazine advertising on children's food choiceshttps://doi.org/10.1017/S1368980010002983 Published online by Cambridge University Press

Ibrahimi, S.M., Şaini, R. (2021). Kardelen Çocuk Dergisinde Sosyal Değerler. IJEP 2021 | Volume 2, Issue 2.

Ilıcak, G. G. (2001). Ev Kazaları. Çoluk Çocuk Dergisi. Sayı 4. s. 29.

Ismail, S.N., Rashid, H., Abdullah, S.N.F. (2022). The Relationship of Aesthetic Value in Children's Magazine and Reading's InterestInternational Journal of Academic Research in Business and Social Sciences Vol. 1 2, No. 4, 2022, E-ISSN: 2222-6990 DOI:10.6007/IJARBSS/v12-i4/12903

Işıksoluğu, M. (1992). Beslenme. İstanbul: Milsan Basın Sanayii.

İpek, O. (2017). *Çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimi çerçevesinde Numan Kartal'ın eserlerinin incelenmesi.* (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

İzoğlu, A. (2017). 15-17 Yaş Arası Ergenlerde Sağlık Okuryazarlığı. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kalkınma Bakanlığı. (2018). Sağlık Hizmet Kalitesi Ve Mali Sürdürülebilirlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/SaglikHizmetKalitesi_ve_MaliSurdurulebilirlikOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf

Karakoç, M. (2014). *Çocuk ve yuva dergisinin çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimindeki rolü.* (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Karaman, M.İ. (2013). Ramazan Bir Fırsat Olsun. Yeşilay.

Karatay, H. (2012). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. T. Şimşek (Ed.). Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı (İkinci Baskı) içinde (s. 82-129). Ankara: Grafiker Yayıncılık.

Kavcar, C. (1999). Edebiyat ve Eğitim. Ankara: Engin Yayınevi

Kelly, B. and Chapman, K. (2007). Food references and marketing to children in Australian magazines: a content analysis, *Health Promotion International*, Vol. 22 No. 4, doi:10.1093/heapro/dam026

Kıbrıs, İ. (2014). Günümüz Çocuk Dergileri 1980 Sonrası Çocuk Dergilerine Genel Bakış. *Türk Dili Dil Ve Edebiyat Dergisi (756)*, 736-748.

Kırık, A.M., Özkoçak, V. (2020). Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Sosyal Medya Ve Yeni Koronavirüs (Covıd-19) Pandemisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 45, Nisan 2020, s. 133-154. ISSN: 2149-0821 Doi Number:http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.43146

Kırış, F. (2007). *Türkiye çocuk ve ebe-sobe dergilerinin edebiyat ve eğitim değerleri açısından incelenmesi.* (Yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Kıymaz, M. S. (2011). *İleri yavrutürk dergisinin çocuk edebiyatı açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van.

Kuyucu M(M), Kırık, A.M. (2019). Geçmişten Günümüze Türkiye'de Çocuk Dergiciliği Ve Günümüz Çocuk Dergilerinin Oluşturduğu Fırsatlar, Çizgi Kitabevi.

Kuyucu, M. (2016). Çocuk Dergileri ve Reklam: Türkiye'de Yayınlanan Çocuk Dergilerinde Kullanılan Reklamlara Yönelik Bir İnceleme Sosyal Bilimler Dergisi – Sobider (8)

Kuyucu, M. (2016). Çocuk Dergilerinde İçerik Çeşitliliği: Trt Çocuk Dergisi Örneği Proceedings of ADVED 2016 2nd International Conference on Advances in Education and Social Sciences.

Kuzu, T. (2008). Aytül Akal'ın Masallarıyla Çocukta Çevre Bilinci Geliştirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 327-339.

Koçer, D.N. (2020). 'İdeal Çocuk'tan 'Küresel Tüketici'ye: Türkiye'de Çocuk Dergileri Ve Çocuk İmgesi. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi Cilt: 13, Sayı: 31, 1218-1237.

Leontieva, T. (2021). Advertısıng In Chıldren's Perıodıcals. Global Prosperıty Issue 3 Number 2 DOI: http://doi.org/10.46489/gpj.2021-1-3-6

Megep (2007). Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Çocuk Hastalıkları. Ankara: MEGEP (Mesleki Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi).

Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). Qualitative data analysis : an expanded sourcebook. (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Ders Kitaplarının Nitelikleri. Erişim adresi: http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf

Nazlı, K. (2021). Karikatür Dili – Bir İhlaller Dünyası İletişimsel Bir Değer Olarak Karikatürün Edimbilimsel Ve Toplumdilbilimsel İncelemesi: Çocuk Ve Yetişkin Karikatür Dergileri Örneği (Doktora Tezi) Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Ocak, İ., Duban, N. ve Yağıcı, G. (2016). İlkokul Öğrencilerinin Kişisel Bakım, Temizlik ve Beslenme ile İlgili Görüşleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Aralık 2016 20(4): 1249-1263.

Oğuzkan, F. (1987). Çocuk Edebiyatı (4.Basım). İstanbul: Emel Matbaacılık

Oğuzkan, F. (2006). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Anı Yayıncılık

Okay, C. (2006). Eski harfli çocuk dergileri. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(7), 511-518.

Oktay, A. (2000). Yaşamın Sihirli Yılları; Okul Öncesi Dönem. İstanbul: :Epsilon Yayıncılık.

Öğüt, N. (2006). *Eski harfli çocuk dergilerinden yeni yol dergisinin çocuk eğitimindeki işlevi.* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Önsüz, M.F. ve Hıdıroğlu, S. (2008). İstanbul'da Farklı İki İlköğretim Okulundaki Öğrencilerin Kişisel Hijyen Alışkanlıklarının Belirlenmesi. ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2008; 9(1) : 9 – 17.

Özbeş, S. (2001). Vücudun Bir Savunma Yöntemi İshal. Çoluk Çocuk Dergisi sayı 4 s. 8.

Özen, B. S. (2019).Erken cumhuriyet döneminde sağlıklı bir beden inşası: çocuk dergilerinde "izdivaç öjeniği". VI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi.

Özdemir, N. (2008), Türk Hediyeleşme Geleneği Ve Medya, Uluslararası Sosyal Aratırmalar Dergisi The Journal Of International Social Research Volume 1/4 Summer 2008. Sf. 467-480.

Özkal, N. (2020). Okulöncesinden Liseye Öğretim Programlarında Temizlik ve Hijyen: Türkiye Örneği. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 2020, Sayı 50, s. 191-206 Araştırma Makalesi.

Özmert, E. (2002). Çocukluk Çağında Döküntülü Hastalıklar. Çoluk Çocuk Dergisi sayı 12 s. 8.

Pembegül, B. N. (2019). TÜBİTAK Tarafından Çocuklara Yönelik Yayımlanan Popüler Bilim Dergilerinin Çocuk Hakları Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Pour, F.E., Nashtaee, M.S. (2021). Promotional Techniques in Advertisement of Unhealthy Food Product in Children Magazines Journal of Business Management, 13(1), 114-131. (in Persian).

Resmi Gazete. (1995). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf

Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. http://doi.org/10.33400/kuje.843306

Sargın,N. (2001). Çocuklarda Ruh Sağlığı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sarıkaya, M. (2009). Gürbüz Türk Çocuğu Dergisinde Çocuk Sağlığı Sorunu. Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi Yıl 5 Sayı 9.

Senemoğlu, N. (1998). Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Özsen Matbaası.

Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.

Sever, S. (2003). Çocuğun gelişim sürecini bütünleyen bir araç: edebiyat. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 24, 29.

Sever, S. (2008). Çocuk ve Edebiyat. Ankara: Tudem Yayıncılık

Sezgin, G. (2019). Türkiye'de Çocuk Dergileri Ve Gündem Belirleme: Doğan Kardeş Dergisi Örneği. (Yüksek Lisan Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Spinner, L., Cameron, L., Tenenbaum, H.R. (2022). Gender Stereotypes in Young Children's Magazines, Mass Communication and Society, DOI: 10.1080/15205436.2022.2052902

Szeremy,Y. (2018). Sağlık Temasını İçeren Türkçe Ve Yabancı Dillerdeki Çocuk Kitaplarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şanver, T., Keskin,C., Özvarış, Ş.B. (2016). Güvenli Annelik. Erişim Adresi: http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/diger/topluma_yonelik.php

Sürmeli, K. ve Kaptan, A. Y. (2011). Çocuk dergilerinin grafik tasarımı. 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (5-7 Ekim 2011) Bildirileri, 577-584.

Sürmeli, K. ve Kaptan, A. Y. (2011). *Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları Ve Çözüm Önerileri*. İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi Inonu University Journal of Art and Design ISSN: 1309-9876 E-ISSN:1309-9884 Cilt/Vol.1 Sayı/No.2 (2011): 183-197

Şimşek, H. (2001)19. Yüzyıl çocuk dergiciliği ve eğitsel işlevleri üzerine. *Milli Eğitim Dergisi,* 151, 34-38.

Şimşek, T. ve Yakar, Y. M. (2016). Çocuk ve edebiyat. T. Şimşek. (Ed.). Okul öncesinde çocuk edebiyatı ve medya. (Birinci Baskı) içinde (s. 9-42). Ankara: Grafiker Yayıncılık.

Şimşek, V. H. D. (2022). Maymun Çiçeği Virüsü Hastalığı (Monkeypox). A A, 25, 05.

Şirin, M. R. (2000). Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları

Şirin, M. R. (2007). Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış: Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?. Ankara: Kök Yayıncılık

Tanrıkulu, F. (2014). Medya Okuryazarlığı Bağlamında Çocuk Dergileriyle Zenginleştirilmiş Türkçe Dersinin Etkililiği: Bir Eylem Araştırması. (Doktora Tezi) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Taşkın, Ş., Atak, N. (2004). Bebek ve Çocuk Ölümlerinin Değerlendirilmesi: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 1993 ve 1998. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası Cilt 57, Sayı 1, 2004.

T.C. Anayasası. (1982). Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması. Erişim Adresi: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=56

Temel, B. A., Arabacı, Z., Kahveci, T. (2016). Annelerin Çocuklarında Ateş Yönetimi ile İlgili Bilgi, Tutum ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Kastamonu Sağlık Akademisi Cilt | Volume:1, Sayı | Issue: 1.

Timur, S. ve Yılmaz, M. (2011). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevre Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 31, Sayı 1 (2011) 303-320.

Tür, G. ve Turla, A. (1999). Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat Ve Kitap. İstanbul: YA-PA Yayınları

Türk Tabipler Birliği. (2007). Temel sağlık hizmetleri uluslararası konferansı bildirisi (Alma Ata).ErişimAdresi:https://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=521&Itemid=36

Ungan, S. ve Yiğit, F. (2014). Geçmişten günümüze Türkiye'de süreli çocuk yayınları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(10), 184-189.

Unıcef. (2020). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. Erişim adresi: https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme

Uysal, Kitapçı, F. (2005), Anne ve Çocuk Sağlığı. İstanbul: MORPA Kültür Yayıncılık

Uzuner, S. Y. (2016). Çocuk kitapları ve süreli yayınlar. T. Şimşek. (Ed.). Okul öncesinde çocuk edebiyatı ve medya. (Birinci Basım) içinde (s. 147-159). Ankara: Grafiker Yayıncılık.

Ülgen, G., Fidan, E. (1991). Çocuk Gelişimi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları

Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2016). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları

Yavuzer, H. (1992). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2014). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yelten, M. ve Özkan, M. (2002). Türkçe'nin Sözlüğü. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı

Yıldız, D., Karaca, Ş. (2020). *Çocuk Dergileri Üzerine Bir İnceleme.* Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 6(2), 455-477 Doi: 10.31464/jlere.719097

Yılmaz, O. (2016). Çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler. T. Şimşek. (Ed.). Okul öncesinde çocuk edebiyatı ve medya (Birinci Baskı) içinde (s. 61-108). Ankara: Grafiker Yayıncılık

Yılmazel, G. ve Çetinkaya, F. (2016). Sağlık okuryazarlığının toplum sağlığı açısından önemi. TAF Preventive Medicine Bulletin DOI: 10.5455/pmb.1-1448870518.

T.C.Sağlık Bakanlığı. (2021). Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesi Sözlüğü. Erişim Adresi: https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/Sa%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20Te%C5%9Fviki%20S%C3%B6zl%C3%BCk.pdf Erişim tarihi. 05.07.2021

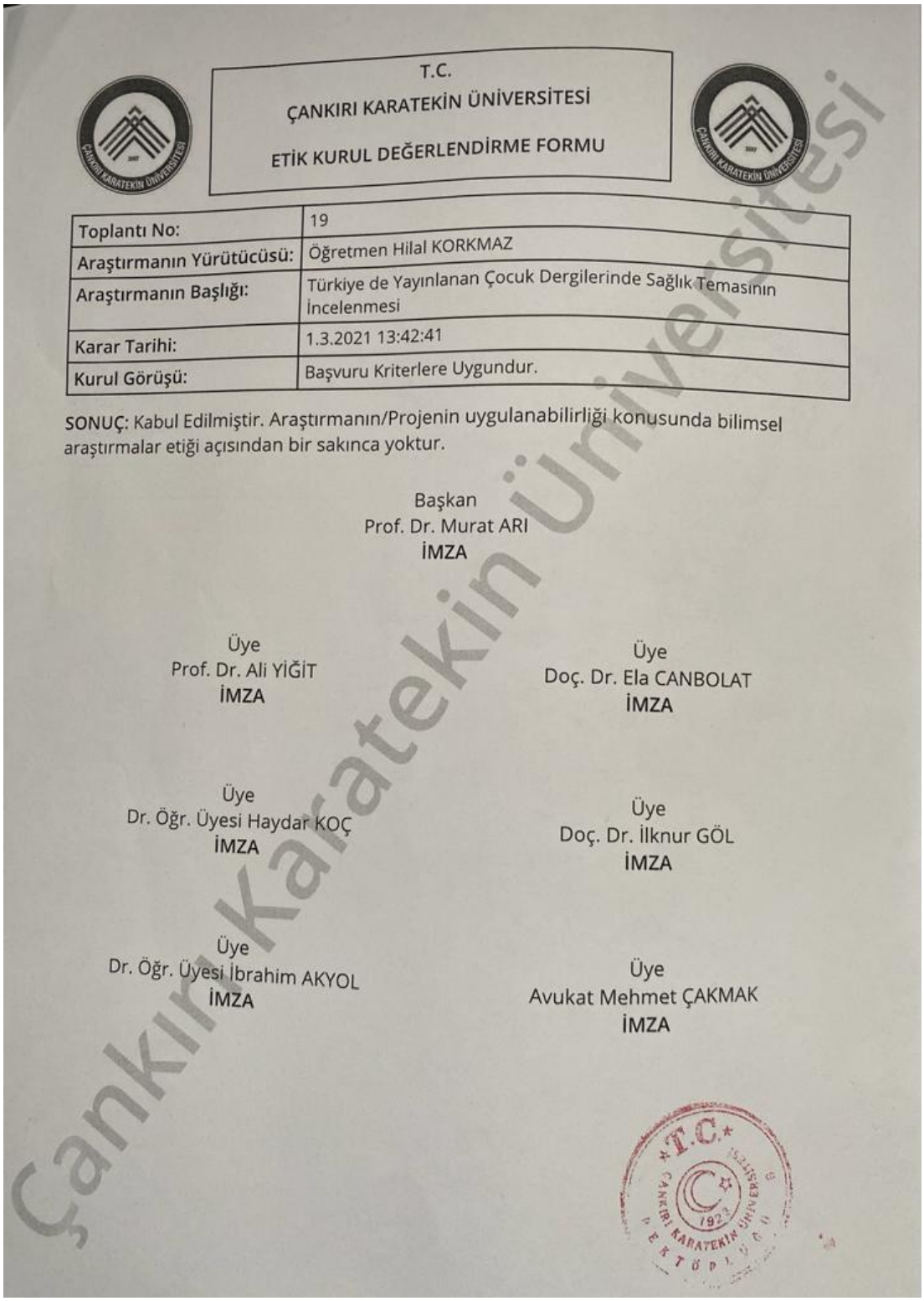
Zengin, N. (2010). "Sağlık Hakkı" ve Sağlık Hizmetlerinin Sunumu. Erişim Adresi: https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/Yayin/280. Erişim tarihi. 05.09.2021.

Zivtçi, F. (2006). Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri Ve Önemi. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı. 04-06 Ekim 2006. 245-247. Ankara

Ziraat Bankası. (2020). Başak Çocuk Dergisi. Erişim adresi: https://www.ziraatbank.com.tr/SitePages/Raporlar/2013/tr/m-7-5.html Erişim tarihi. 08.10.2021.

EKLER

Ek 1: Etik Kurul Değerlendirme Formu

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	19
Araştırmanın Yürütücüsü:	Öğretmen Hilal KORKMAZ
Araştırmanın Başlığı:	Türkiye de Yayınlanan Çocuk Dergilerinde Sağlık Temasının İncelenmesi
Karar Tarihi:	1.3.2021 13:42:41
Kurul Görüşü:	Başvuru Kriterlere Uygundur.

SONUÇ: Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Başkan
Prof. Dr. Murat ARI
İMZA

Üye
Prof. Dr. Ali YİĞİT
İMZA

Üye
Doç. Dr. Ela CANBOLAT
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Haydar KOÇ
İMZA

Üye
Doç. Dr. İlknur GÖL
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKYOL
İMZA

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK
İMZA

Çankırı Karatekin Üniversitesi

Ek 2: Dergi Kapakları ve Künyeleri

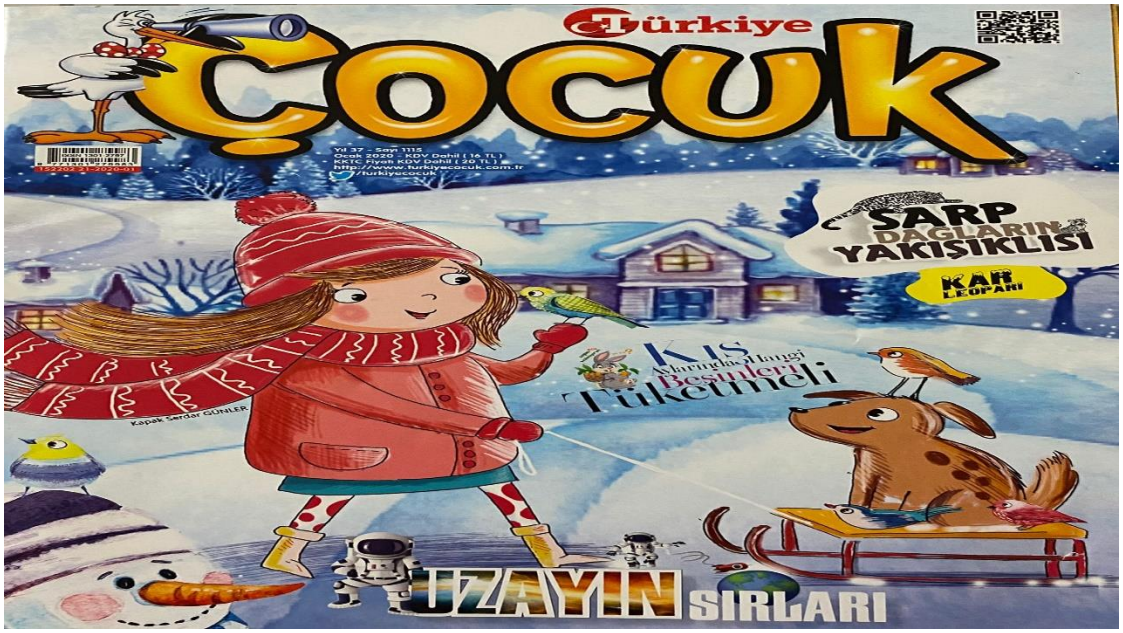
SÜPER PENGUEN Çocuk Mizah Dergisi: 7-13 yaş

CANAVAR LİSANS MEDYA REKLAM ve PAZARLAMA SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Müdür: Erdil Yaşaroğlu / **Editörler:** Elif Ekinci - Faruk Kaya / **Görsel Yönetmen:** Serdar Karataş
Çizerler ve Yazarlar: Cem Dinlenmiş, Cihan Topçu, Doruktan Turan, Erdil Yaşaroğlu, Feyzi Özşahin, Mam Cici, Selçuk Erdem, Serkan Altuniğne
Proje ve Reklam: MİTRA Medya ve Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. mitra@mitramedya.com
Halkla İlişkiler: Ufuk Yol **Adres:** Atatürk Oto Sanayi Sitesi, 26. Sokak, No: 1044, Üst Kat, Maslak / İSTANBUL **Tel:** (0212) 293 32 77
Baskı: İleri Basım Mat. Amb. Reklam Tanıtım Yay. ve Teknik Hiz. Tic. A.Ş. **Adres:** Bahçelievler Mah. F. Çakmak 2. Cad. Güzelşehir Sit. 22. Villa No: 1 Anp/22 Büyükçekmece / İSTANBUL **Tel:** (0212) 454 32 55 **Dağıtım:** Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş. **Tel:** (0216) 585 91 00

Süper Penguen, aylık yaygın süreli yayındır. Dergideki yazı, karikatür, çizim ve görsellerin her hakkı saklıdır.
İzinsiz hiçbir yazılı, basılı, görsel yayın organında ve sanal ortamda kullanılamaz.

/sprpenguen info@superpenguen.com

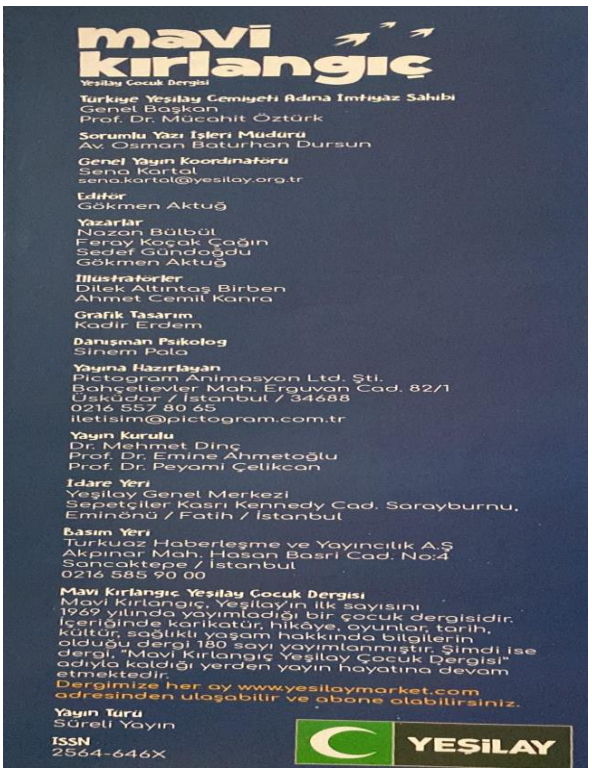

Türkiye Çocuk Dergisi: 7 ve üzeri yaş

Mavi Kırlangıç Dergisi: 6- 10 Yaş

mavi kırlangıç
Yeşilay Çocuk Dergisi

Türkiye Yeşilay Cemiyeti Adına İmtiyaz Sahibi
Genel Başkan
Prof. Dr. Mücahit Öztürk

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Av. Osman Baturhan Dursun

Genel Yayın Koordinatörü
Sena Kartal
sena.kartal@yesilay.org.tr

Editör
Gökmen Aktuğ

Yazarlar
Nazan Bülbül
Feray Koçak Çağın
Sedef Gündoğdu
Gökmen Aktuğ

İllüstratörler
Dilek Altıntaş Birben
Ahmet Cemil Kahra

Grafik Tasarım
Kadir Erdem

Danışman Psikolog
Sinem Pala

Yayına Hazırlayan
Pictogram Animasyon Ltd. Şti.
Bahçelievler Mah. Erguvan Cad. 82/1
Üsküdar / İstanbul / 34688
0216 557 80 65
iletisim@pictogram.com.tr

Yayın Kurulu
Dr. Mehmet Dinç
Prof. Dr. Emine Ahmetoğlu
Prof. Dr. Peyami Çelikcan

İdare Yeri
Yeşilay Genel Merkezi
Sepetçiler Kasrı Kennedy Cad. Sarayburnu,
Eminönü / Fatih / İstanbul

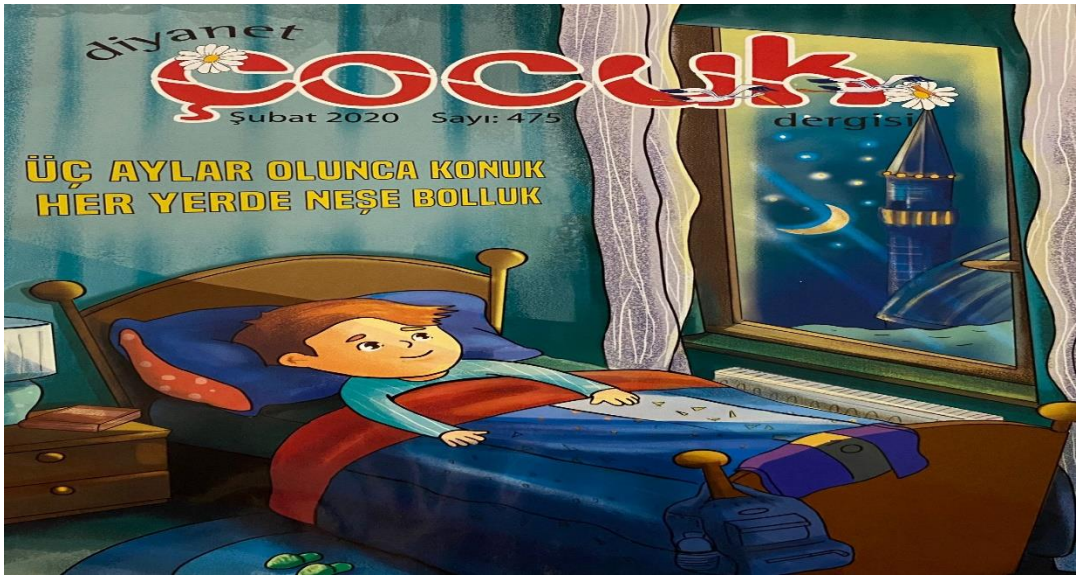
Basım Yeri
Türkuaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş
Akpınar Mah. Hasan Basri Cad. No:4
Sancaktepe / İstanbul
0216 585 90 00

Mavi Kırlangıç Yeşilay Çocuk Dergisi
Mavi Kırlangıç, Yeşilay'ın ilk sayısını 1969 yılında yayımladığı bir çocuk dergisidir. İçeriğinde karikatür, hikâye, oyunlar, tarih, kültür, sağlıklı yaşam hakkında bilgilerin olduğu dergi 180 sayı yayımlanmıştır. Şimdi ise dergi, "Mavi Kırlangıç Yeşilay Çocuk Dergisi" adıyla kaldığı yerden yayın hayatına devam etmektedir.
Dergimize her ay www.yesilaymarket.com adresinden ulaşabilir ve abone olabilirsiniz.

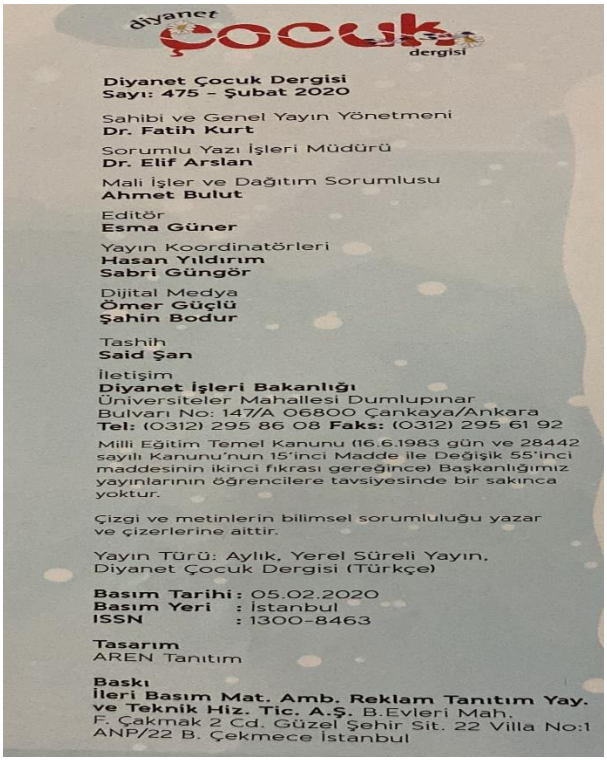
Yayın Türü
Süreli Yayın

ISSN
2564-646X

YEŞİLAY

Diyanet Çocuk Dergisi: 7-12 Yaş

diyanet çocuk dergisi

Diyanet Çocuk Dergisi
Sayı: 475 – Şubat 2020

Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Fatih Kurt

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Elif Arslan

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet Bulut

Editör
Esma Güner

Yayın Koordinatörleri
Hasan Yıldırım
Sabri Güngör

Dijital Medya
Ömer Güçlü
Şahin Bodur

Tashih
Said Şan

İletişim
Diyanet İşleri Bakanlığı
Üniversiteler Mahallesi Dumlupınar Bulvarı No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel: (0312) 295 86 08 **Faks:** (0312) 295 61 92

Milli Eğitim Temel Kanunu (16.6.1983 gün ve 28442 sayılı Kanunu'nun 15'inci Madde ile Değişik 55'inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince) Başkanlığımız yayınlarının öğrencilere tavsiyesinde bir sakınca yoktur.

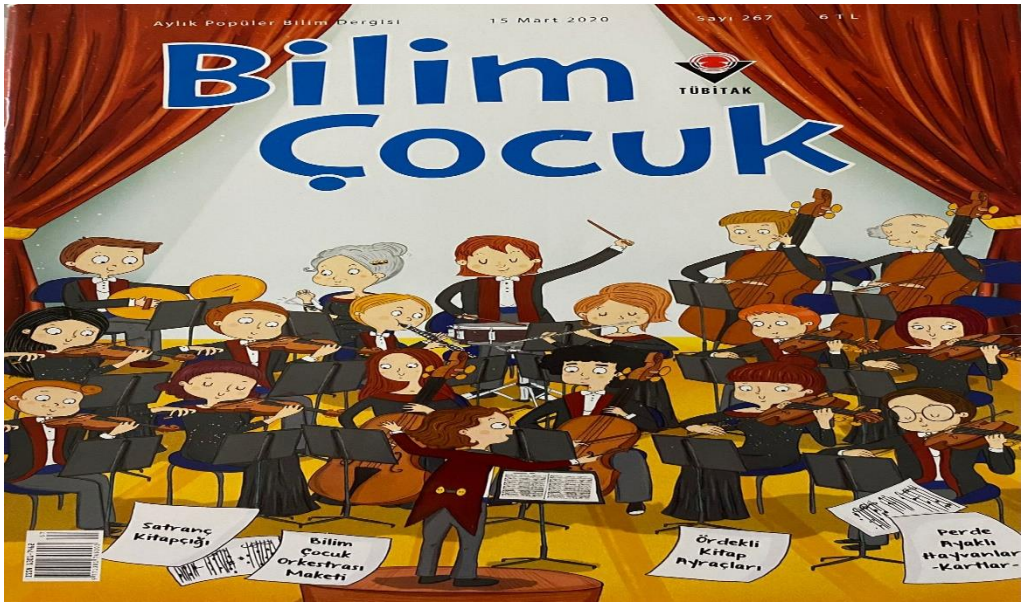
Çizgi ve metinlerin bilimsel sorumluluğu yazar ve çizerlerine aittir.

Yayın Türü: Aylık, Yerel Süreli Yayın, Diyanet Çocuk Dergisi (Türkçe)

Basım Tarihi : 05.02.2020
Basım Yeri : İstanbul
ISSN : 1300-8463

Tasarım
AREN Tanıtım

Baskı
İleri Basım Mat. Amb. Reklam Tanıtım Yay. ve Teknik Hiz. Tic. A.Ş. B.Evleri Mah. F. Çakmak 2 Cd. Güzel Şehir Sit. 22 Villa No:1 ANP/22 B. Çekmece İstanbul

Bilim Çocuk Dergisi: 7 Yaş ve Üzeri

Sahibi
TÜBİTAK Adına Başkan
Prof. Dr. Hasan Mandal
Genel Yayın Yönetmeni
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Doç. Dr. Rukiye Dilli
rukiye.dilli@tubitak.gov.tr
Yayın Yönetmeni
Kübra Kara
kubra.silvisoglu@tubitak.gov.tr
Editör
Meltem Yenal
meltem.coskun@tubitak.gov.tr
Yayın Danışma Kurulu
Bekir Çengelci
Dr. Arzu Gürsoy Ergen
Doç. Dr. Ömer Faruk Keser
Prof. Dr. Abdulhakim Koçin
Dr. Öğr. Üyesi Halime Türkkan
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Özdem Yılmaz
Araştırma ve Yazı Grubu
Gülnur Geçmiş
gulnur.gecmis@tubitak.gov.tr
Tuğçe İnroga
tugce.durgut@tubitak.gov.tr
Mehmet Koçak
mehmet.kocak@tubitak.gov.tr
Nihan Yapıcı
nihan.yapici@tubitak.gov.tr
Redaksiyon
Özlem Özgün
yilmaz.ozlem@tubitak.gov.tr
Grafik Tasarım
Elnara Ahmetzade
elnara.ahmetzade@tubitak.gov.tr
Video-Animasyon-Web
Selim Özden
selim.ozden@tubitak.gov.tr
Çizer
Pınar Büyükgüral
pinar.buyukgural@tubitak.gov.tr
Mali Yönetmen
Adem Polat
adem.polat@tubitak.gov.tr
İdari Hizmetler
Nahide Soytürk
nahide.soyturk@tubitak.gov.tr
Yazışma Adresi
TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi
Remzi Oğuz Arık Mahallesi Tunus Caddesi No:80
06540 Çankaya/Ankara
Tel: (312) 298 95 24 (Yazı İşleri)
Tel: (312) 468 53 00 (TÜBİTAK Santral)
Faks: (312) 427 74 89
e-posta: cocuk@tubitak.gov.tr
İnternet: www.bilimcocuk.tubitak.gov.tr
Abone İlişkileri
https://www.tubitakdergileri.com.tr
abone@tubitak.gov.tr
Tel (312) 222 83 99
ISSN 977-1301-7462
Fiyatı 6 TL (KDV dahil)
Baskı
PROMAT Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
http://www.promat.com.tr/
Tel (212) 622 63 63
Baskı Tarihi
10.03.2020
Dağıtım
TDP
http://www.tdp.com.tr
HER AYIN 15'İNDE ÇIKAR

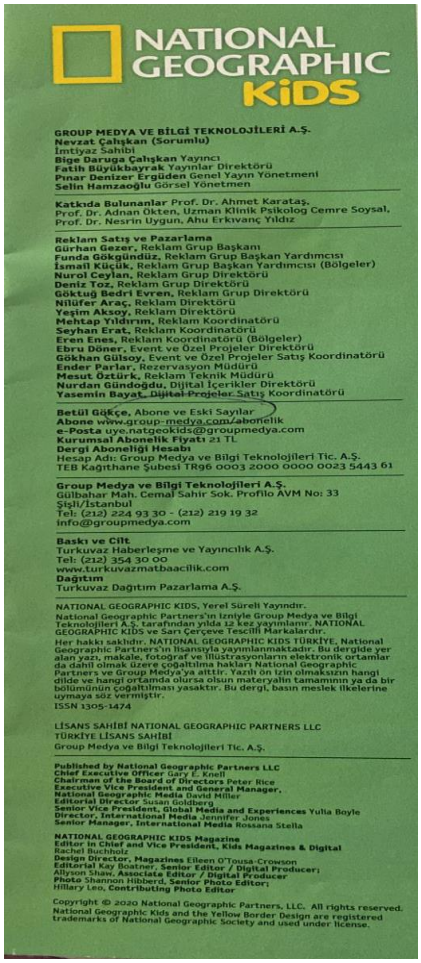
Meraklı Minik Dergisi: 3-6 Yaş

Sahibi
TÜBİTAK Adına Başkan
Prof. Dr. Hasan Mandal
Genel Yayın Yönetmeni
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Doç. Dr. Rukiye Dilli
rukiye.dilli@tubitak.gov.tr
Yayın Yönetmeni
Yasemin Şahin
yasemin.sahin@tubitak.gov.tr
Yayın Danışma Kurulu
Bekir Cengelci
Dr. Öğr. Üyesi Engin Kapkın
Dr. Öğr. Üyesi Elif Konar Özkan
Prof. Dr. Elif Nursel Özmert
Dr. Öğr. Üyesi Müge Şen
Doç. Dr. Elçin Yazıcı
Editör
Aslı Zülal
asli.zulal@tubitak.gov.tr
Redaksiyon
Özlem Özgün
yilmaz.ozlem@tubitak.gov.tr
Araştırma ve Yazı Grubu
Gülnihal Mert
gulnihal.ergen@tubitak.gov.tr
Merve Yıldırım
yildirim.merve@tubitak.gov.tr
Grafik Tasarım
Fulya Koçak
fulya.kocak@tubitak.gov.tr
Çizer
Pınar Büyükgüral
pinar.buyukgural@tubitak.gov.tr
Video-Animasyon-Web
Selim Özden
selim.ozden@tubitak.gov.tr
İdari Hizmetler
Nahide Soytürk
nahide.soyturk@tubitak.gov.tr
Mali Yönetmen
Adem Polat
adem.polat@tubitak.gov.tr
İletişim Bilgileri
TÜBİTAK Meraklı Minik Dergisi
Tunus Caddesi No: 80 06540 Çankaya ANKARA
Tel (312) 298 95 24 (Yazı İşleri)
Faks (312) 428 32 40 (Yazı İşleri)
İnternet www.merakliminik.tubitak.gov.tr
e-posta merakli.minik@tubitak.gov.tr
Abone İlişkileri
https://www.tubitakdergileri.com.tr/
abone@tubitak.gov.tr
Tel (312) 222 83 99
ISSN 977-1307-1998
Fiyatı 6 TL
Baskı
PROMAT Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
http://www.promat.com.tr/
Tel (212) 622 63 63
Baskı Tarihi
24.01.2020
Dağıtım
Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
http://www.tdp.com.tr

"Benim manevi mirasım ilim ve akıldır"
Mustafa Kemal Atatürk

National Geographic Kids Dergisi: 7-12 Yaş

NATIONAL GEOGRAPHIC KiDS

GROUP MEDYA VE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ A.Ş.
Nevzat Çalışkan (Sorumlu)
İmtiyaz Sahibi
Bige Daruga Çalışkan Yayıncı
Fatih Büyükbayrak Yayınlar Direktörü
Pınar Denizer Ergüden Genel Yayın Yönetmeni
Selin Hamzaoğlu Görsel Yönetmen

Katkıda Bulunanlar Prof. Dr. Ahmet Karataş, Prof. Dr. Adnan Ökten, Uzman Klinik Psikolog Cemre Soysal, Prof. Dr. Nesrin Uygun, Ahu Erkıvanç Yıldız

Reklam Satış ve Pazarlama
Gürhan Gezer, Reklam Grup Başkanı
Funda Gökgündüz, Reklam Grup Başkan Yardımcısı
İsmail Küçük, Reklam Grup Başkan Yardımcısı (Bölgeler)
Nurol Ceylan, Reklam Grup Direktörü
Deniz Toz, Reklam Grup Direktörü
Göktuğ Bedri Evren, Reklam Grup Direktörü
Nilüfer Araç, Reklam Direktörü
Yeşim Aksoy, Reklam Direktörü
Mehtap Yıldırım, Reklam Koordinatörü
Seyhan Erat, Reklam Koordinatörü
Eren Enes, Reklam Koordinatörü (Bölgeler)
Ebru Döner, Event ve Özel Projeler Direktörü
Gökhan Gülsoy, Event ve Özel Projeler Satış Koordinatörü
Ender Parlar, Rezervasyon Müdürü
Mesut Öztürk, Reklam Teknik Müdürü
Nurdan Gündoğdu, Dijital İçerikler Direktörü
Yasemin Bayat, Dijital Projeler Satış Koordinatörü

Betül Gökçe, Abone ve Eski Sayılar
Abone www.group-medya.com/abonelik
e-Posta uye.natgeokids@groupmedya.com
Kurumsal Abonelik Fiyatı 21 TL
Dergi Aboneliği Hesabı
Hesap Adı: Group Medya ve Bilgi Teknolojileri Tic. A.Ş.
TEB Kağıthane Şubesi TR96 0003 2000 0000 0023 5443 61

Group Medya ve Bilgi Teknolojileri A.Ş.
Gülbahar Mah. Cemal Sahir Sok. Profilo AVM No: 33
Şişli/İstanbul
Tel: (212) 224 93 30 - (212) 219 19 32
info@groupmedya.com

Baskı ve Cilt
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tel: (212) 354 30 00
www.turkuvazmatbaacilik.com
Dağıtım
Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.

NATIONAL GEOGRAPHIC KIDS, Yerel Süreli Yayındır.
National Geographic Partners'ın izniyle Group Medya ve Bilgi Teknolojileri A.Ş. tarafından yılda 12 kez yayımlanır. NATIONAL GEOGRAPHIC KIDS ve Sarı Çerçeve Tescilli Markalardır.
Her hakkı saklıdır. NATIONAL GEOGRAPHIC KIDS TÜRKİYE, National Geographic Partners'ın lisansıyla yayımlanmaktadır. Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları National Geographic Partners ve Group Medya'ya aittir. Yazılı ön izin olmaksızın hangi dilde ve hangi ortamda olursa olsun materyalin tamamının ya da bir bölümünün çoğaltılması yasaktır. Bu dergi, basın meslek ilkelerine uymaya söz vermiştir.
ISSN 1305-1474

LİSANS SAHİBİ NATIONAL GEOGRAPHIC PARTNERS LLC
TÜRKİYE LİSANS SAHİBİ
Group Medya ve Bilgi Teknolojileri Tic. A.Ş.

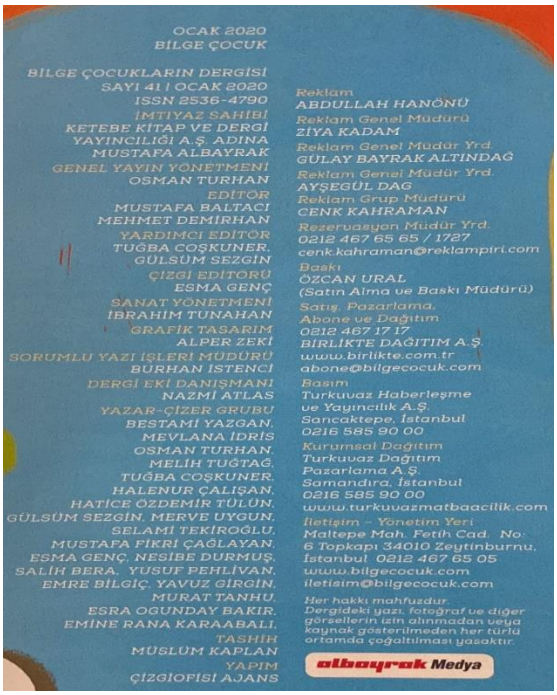
Published by National Geographic Partners LLC
Chief Executive Officer Gary E. Knell
Chairman of the Board of Directors Peter Rice
Executive Vice President and General Manager, National Geographic Media David Miller
Editorial Director Susan Goldberg
Senior Vice President, Global Media and Experiences Yulia Boyle
Director, International Media Jennifer Jones
Senior Manager, International Media Rossana Stella

NATIONAL GEOGRAPHIC KIDS Magazine
Editor in Chief and Vice President, Kids Magazines & Digital Rachel Buchholz
Design Director, Magazines Eileen O'Tousa-Crowson
Editorial Kay Boatner, **Senior Editor / Digital Producer;** Allyson Shaw, **Associate Editor / Digital Producer**
Photo Shannon Hibberd, **Senior Photo Editor;** Hillary Leo, **Contributing Photo Editor**

Copyright © 2020 National Geographic Partners, LLC. All rights reserved. National Geographic Kids and the Yellow Border Design are registered trademarks of National Geographic Society and used under license.

Bilge Çocuk Dergisi: 7-12 Yaş

OCAK 2020
BİLGE ÇOCUK

BİLGE ÇOCUKLARIN DERGİSİ
SAYI 41 | OCAK 2020
ISSN 2536-4790
İMTİYAZ SAHİBİ
KETEBE KİTAP VE DERGİ YAYINCILIĞI A.Ş. ADINA MUSTAFA ALBAYRAK
GENEL YAYIN YÖNETMENİ
OSMAN TURHAN
EDİTÖR
MUSTAFA BALTACI
MEHMET DEMİRHAN
YARDIMCI EDİTÖR
TUĞBA COŞKUNER, GÜLSÜM SEZGİN
ÇİZGİ EDİTÖRÜ
ESMA GENÇ
SANAT YÖNETMENİ
İBRAHİM TUNAHAN
GRAFİK TASARIM
ALPER ZEKİ
SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
BURHAN İSTENCİ
DERGİ EKİ DANIŞMANI
NAZMİ ATLAS
YAZAR-ÇİZER GRUBU
BESTAMİ YAZGAN, MEVLANA İDRİS OSMAN TURHAN, MELİH TUĞTAĞ, TUĞBA COŞKUNER, HALENUR ÇALIŞAN, HATİCE ÖZDEMİR TÜLÜN, GÜLSÜM SEZGİN, MERVE UYGUN, SELAMİ TEKİROĞLU, MUSTAFA FİKRİ ÇAĞLAYAN, ESMA GENÇ, NESİBE DURMUŞ, SALİH BERA, YUSUF PEHLİVAN, EMRE BİLGİÇ, YAVUZ GİRGİN, MURAT TANHU, ESRA OGUNDAY BAKIR, EMİNE RANA KARAABALI,
TASHİH
MÜSLÜM KAPLAN
YAPIM
ÇİZGİOFİSİ AJANS

Reklam
ABDULLAH HANÖNÜ
Reklam Genel Müdürü
ZİYA KADAM
Reklam Genel Müdür Yrd.
GÜLAY BAYRAK ALTINDAĞ
Reklam Genel Müdür Yrd.
AYŞEGÜL DAĞ
Reklam Grup Müdürü
CENK KAHRAMAN
Rezervasyon Müdür Yrd.
0212 467 65 65 / 1727
cenk.kahraman@reklampiri.com
Baskı
ÖZCAN URAL
(Satın Alma ve Baskı Müdürü)
Satış, Pazarlama, Abone ve Dağıtım
0212 467 17 17
BİRLİKTE DAĞITIM A.Ş.
www.birlikte.com.tr
abone@bilgecocuk.com
Basım
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Sancaktepe, İstanbul
0216 585 90 00
Kurumsal Dağıtım
Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
Samandıra, İstanbul
0216 585 90 00
www.turkuvazmatbaacilik.com
İletişim – Yönetim Yeri
Maltepe Mah. Fetih Cad. No: 6 Topkapı 34010 Zeytinburnu, İstanbul 0212 467 65 05
www.bilgecocuk.com
iletisim@bilgecocuk.com
Her hakkı mahfuzdur. Dergideki yazı, fotoğraf ve diğer görsellerin izin alınmadan veya kaynak gösterilmeden her türlü ortamda çoğaltılması yasaktır.
albayrak Medya

TRT Çocuk Dergisi: 3-12 Yaş

Yayın Türü: Aylık-Süreli
Yayın Sahibi: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Adına İbrahim Eren
Yazı İşleri Müdürü: Mustafa Bora Durmuşoğlu, Nihat Kaşıkçı

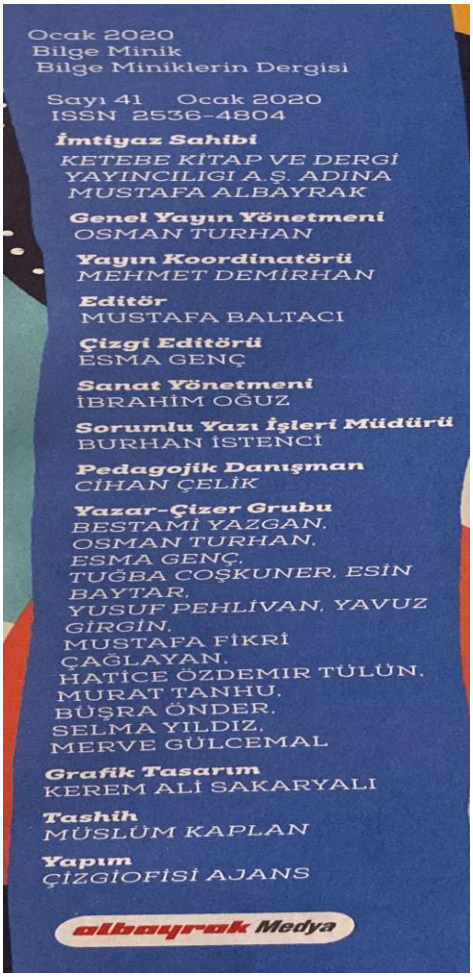
TRT Çocuk Dergisi İmtiyaz Sahibi: Siyahmartı Advertising | Animation Studios
Genel Yayın Yönetmeni: Hatice Özdemir Tülün
Editör: Dr. Fatma Hazan Türkkol
Sanat Yönetmeni: Reyhan Cerit Bala
Grafik Tasarım: Serhat Batur Karadeniz

İletişim: Göztepe Mah. Atatürk Cad. Sütlüoğlu Plaza No:7 Kat:3 34815
Anadoluhisarı Beykoz - İSTANBUL
Tel: 0216 465 55 79 - Faks: 0216 465 62 37 www.siyahmarti.com
www.trtcocukdergisi.com - bilgi@trtcocukdergisi.com @instagram: trtcocukdergisi

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Basım: İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.
Yenibosna-Bahçelievler, İstanbul 0212 454 30 00

Bilge Minik Dergisi: 4-6 Yaş

Ocak 2020
Bilge Minik
Bilge Miniklerin Dergisi

Sayı 41 Ocak 2020
ISSN 2536-4804

İmtiyaz Sahibi
KETEBE KİTAP VE DERGİ YAYINCILIĞI A.Ş. ADINA MUSTAFA ALBAYRAK

Genel Yayın Yönetmeni
OSMAN TURHAN

Yayın Koordinatörü
MEHMET DEMİRHAN

Editör
MUSTAFA BALTACI

Çizgi Editörü
ESMA GENÇ

Sanat Yönetmeni
İBRAHİM OĞUZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
BURHAN İSTENCİ

Pedagojik Danışman
CİHAN ÇELİK

Yazar-Çizer Grubu
BESTAMİ YAZGAN, OSMAN TURHAN, ESMA GENÇ, TUĞBA COŞKUNER, ESİN BAYTAR, YUSUF PEHLİVAN, YAVUZ GİRGİN, MUSTAFA FİKRİ ÇAĞLAYAN, HATİCE ÖZDEMİR TÜLÜN, MURAT TANHU, BÜŞRA ÖNDER, SELMA YILDIZ, MERVE GÜLCEMAL

Grafik Tasarım
KEREM ALİ SAKARYALI

Tashih
MÜSLÜM KAPLAN

Yapım
ÇİZGİOFİSİ AJANS

albayrak Medya

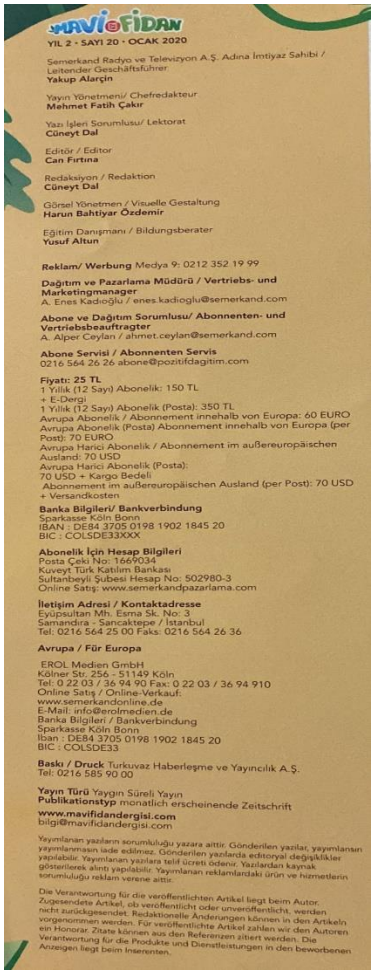

Çamlıca Çocuk Dergisi: 8-12 Yaş

Çamlıca Çocuk Dergisi
Sayı: 45, Ocak 2020
Çamlıca Basım Yayın ve Tic. Aş. Adına
İmtiyaz Sahibi: Adem Fidan
Yazı İşleri Müdürü: Mustafa Can
Yayın Editörü:
Mehmet Huzeyfe Sırlı, Yusuf Enes Özmen, Hacı Bayram Nebioğlu
Tasarım: Furkan Sağ
Web: Aurora Bilişim
Yayın Kurulu:
Erhan Göçmez, M. Serdar Ateş, Ercan Erdoğan, Fatih Benzer, Selman Aslan
Danışman:
Uzm. Pedagog Murat Çakar
Fotoğraflar: Shutterstock
Destek Verenler:
TÜZDER (Tüm Üstün Zekalılar Derneği)
Yönetim Yeri:
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No: 54
Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Baskı ve Cilt:
Fazilet Neşriyat ve Tic. A.Ş.
Yayın Türü: Aylık Süreli Yayın
ISSN: 2458-7745
Yazı İşleri: 0850 811 9 811
bilgi@camlicacocukdergisi.com
www.camlicacocukdergisi.com
Avrupa Bayii:
ENDER GMBH
Melatener Weg 18 - 50825 Köln
Tel: +49 221 690 58 90
Fax: +49 221 690 589 29
Batı Avrupa Bayii:
Çamlıca Kitap B.V. Bemmelseweg
67 6662 PE Elst-GLD
Holland info@camlicakitap.nl
www.camlicakitap.nl
Abone Olmak İçin: www.abonem.org
Abone Merkezi:
0850 811 9 811 WhatsApp: 0530 285 38 04
Ziraat Bankası:
TR81 0001 0021 0550 7231 7750 02
Akbank:
TR60 0004 6011 9388 8000 0135 18
Vakıfbank:
TR56 0001 5001 5800 7299 8908 80
Kredi Kartı İşlemleriniz için
Abone Merkezi Numarası:
0212 657 88 00 (7102)

Mavi Fidan Dergisi: 7-12 Yaş

MAVİ FİDAN
YIL 2 • SAYI 20 • OCAK 2020

Semerkand Radyo ve Televizyon A.Ş. Adına İmtiyaz Sahibi / Leitender Geschäftsführer
Yakup Alarçin

Yayın Yönetmeni/ Chefredakteur
Mehmet Fatih Çakır

Yazı İşleri Sorumlusu/ Lektorat
Cüneyt Dal

Editör / Editor
Can Fırtına

Redaksiyon / Redaktion
Cüneyt Dal

Görsel Yönetmen / Visuelle Gestaltung
Harun Bahtiyar Özdemir

Eğitim Danışmanı / Bildungsberater
Yusuf Altun

Reklam/ Werbung Medya 9: 0212 352 19 99

Dağıtım ve Pazarlama Müdürü / Vertriebs- und Marketingmanager
A. Enes Kadıoğlu / enes.kadioglu@semerkand.com

Abone ve Dağıtım Sorumlusu/ Abonnenten- und Vertriebsbeauftragter
A. Alper Ceylan / ahmet.ceylan@semerkand.com

Abone Servisi / Abonnenten Servis
0216 564 26 26 abone@pozitifdagitim.com

Fiyatı: 25 TL
1 Yıllık (12 Sayı) Abonelik: 150 TL
+ E-Dergi
1 Yıllık (12 Sayı) Abonelik (Posta): 350 TL
Avrupa Abonelik / Abonnement innehalb von Europa: 60 EURO
Avrupa Abonelik (Posta) Abonnement innehalb von Europa (per Post): 70 EURO
Avrupa Harici Abonelik / Abonnement im außereuropäischen Ausland: 70 USD
Avrupa Harici Abonelik (Posta):
70 USD + Kargo Bedeli
Abonnement im außereuropäischen Ausland (per Post): 70 USD + Versandkosten

Banka Bilgileri/ Bankverbindung
Sparkasse Köln Bonn
IBAN : DE84 3705 0198 1902 1845 20
BIC : COLSDE33XXX

Abonelik İçin Hesap Bilgileri
Posta Çeki No: 1669034
Kuveyt Türk Katılım Bankası
Sultanbeyli Şubesi Hesap No: 502980-3
Online Satış: www.semerkandpazarlama.com

İletişim Adresi / Kontaktadresse
Eyüpsultan Mh. Esma Sk. No: 3
Samandıra - Sancaktepe / Istanbul
Tel: 0216 564 25 00 Faks: 0216 564 26 36

Avrupa / Für Europa

EROL Medien GmbH
Kölner Str. 256 - 51149 Köln
Tel: 0 22 03 / 36 94 90 Fax: 0 22 03 / 36 94 910
Online Satış / Online-Verkauf:
www.semerkandonline.de
E-Mail: info@erolmedien.de
Banka Bilgileri / Bankverbindung
Sparkasse Köln Bonn
Iban : DE84 3705 0198 1902 1845 20
BIC : COLSDE33

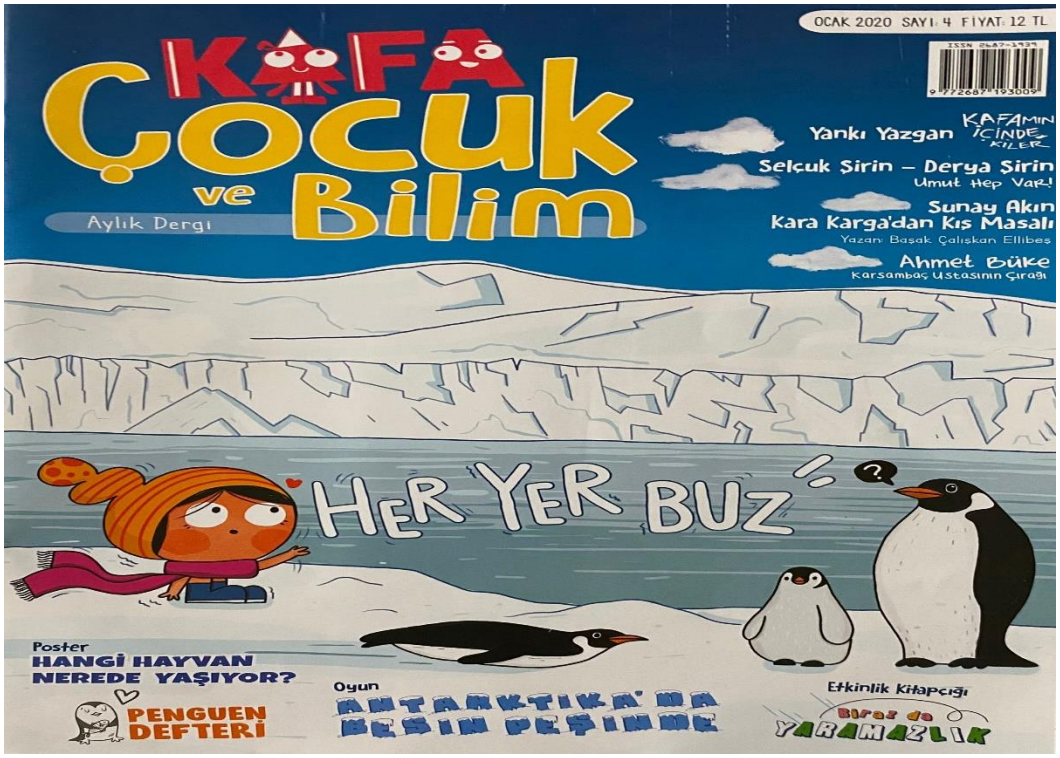
Baskı / Druck Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tel: 0216 585 90 00

Yayın Türü Yaygın Süreli Yayın
Publikationstyp monatlich erscheinende Zeitschrift

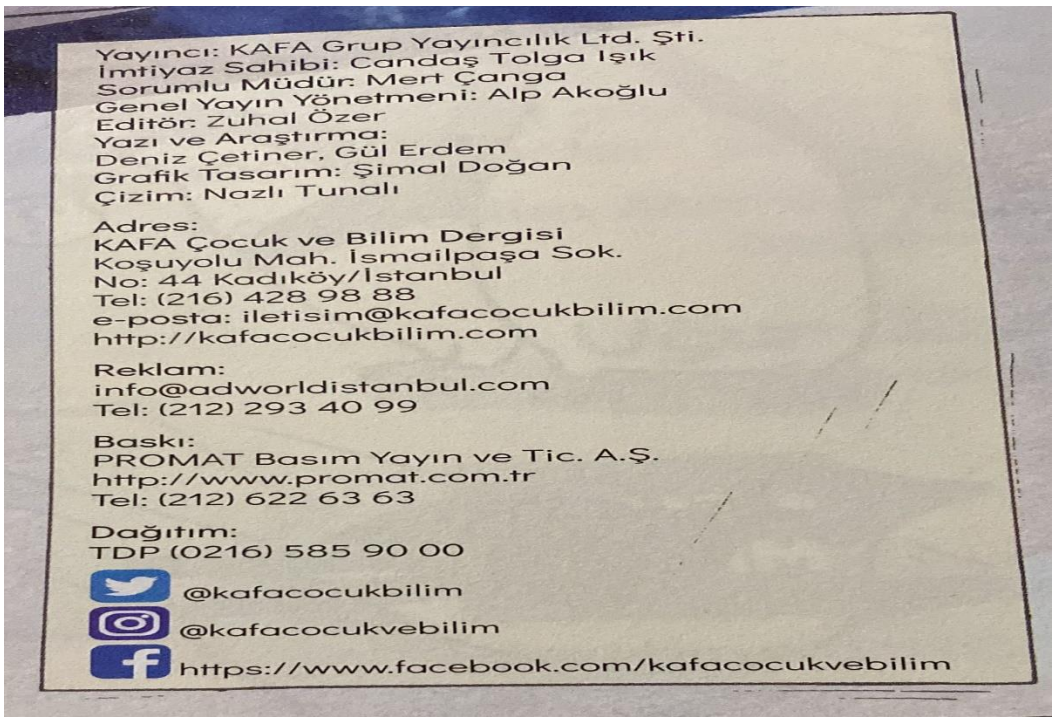
www.mavifidandergisi.com
bilgi@mavifidandergisi.com

Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazara aittir. Gönderilen yazılar, yayımlansın yayımlanmasın iade edilmez. Gönderilen yazılarda editoryal değişiklikler yapılabilir. Yayımlanan yazılara telif ücreti ödenir. Yazılardan kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yayımlanan reklamlardaki ürün ve hizmetlerin sorumluluğu reklam verene aittir.

Die Verantwortung für die veröffentlichten Artikel liegt beim Autor. Zugesendete Artikel, ob veröffentlicht oder unveröffentlicht, werden nicht zurückgesendet. Redaktionelle Änderungen können in den Artikeln vorgenommen werden. Für veröffentlichte Artikel zahlen wir den Autoren ein Honorar. Zitate können aus den Referenzen zitiert werden. Die Verantwortung für die Produkte und Dienstleistungen in den beworbenen Anzeigen liegt beim Inserenten.

Kafa Çocuk ve Bilim Dergisi: 7 Yaş ve Üzeri

Yayıncı: KAFA Grup Yayıncılık Ltd. Şti.
İmtiyaz Sahibi: Candaş Tolga Işık
Sorumlu Müdür: Mert Çanga
Genel Yayın Yönetmeni: Alp Akoğlu
Editör: Zuhal Özer
Yazı ve Araştırma:
Deniz Çetiner, Gül Erdem
Grafik Tasarım: Şimal Doğan
Çizim: Nazlı Tunalı

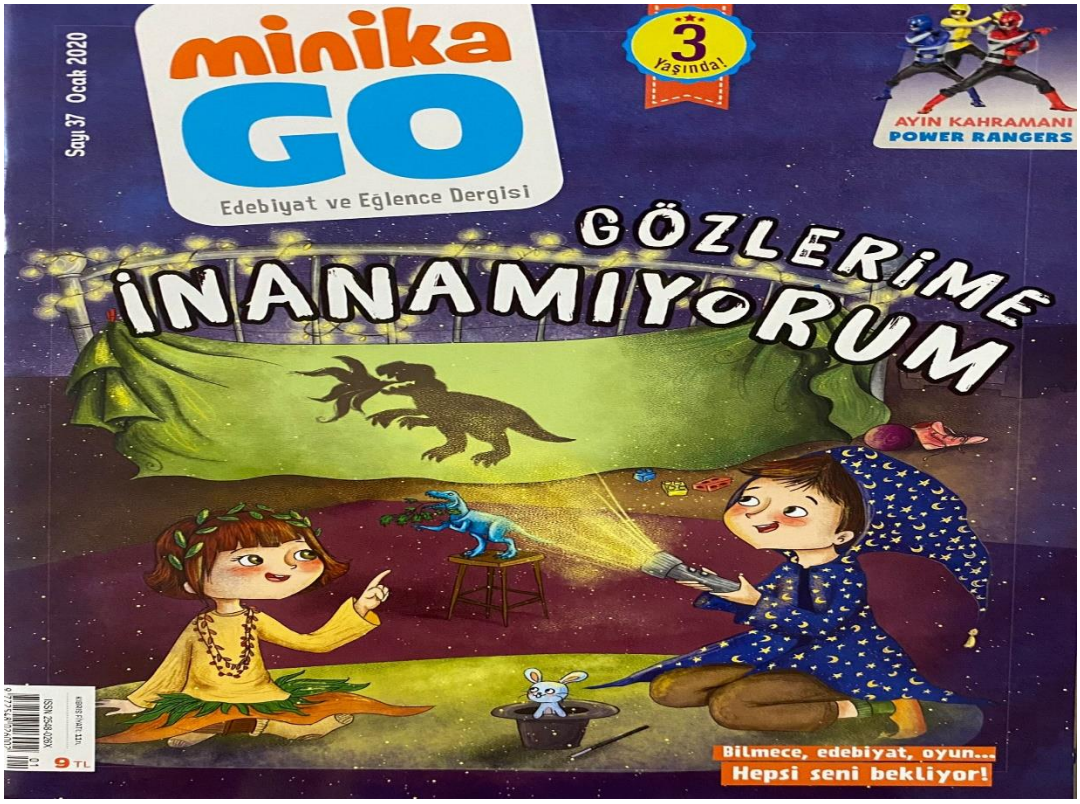
Adres:
KAFA Çocuk ve Bilim Dergisi
Koşuyolu Mah. İsmailpaşa Sok.
No: 44 Kadıköy/İstanbul
Tel: (216) 428 98 88
e-posta: iletisim@kafacocukbilim.com
http://kafacocukbilim.com

Reklam:
info@adworldistanbul.com
Tel: (212) 293 40 99

Baskı:
PROMAT Basım Yayın ve Tic. A.Ş.
http://www.promat.com.tr
Tel: (212) 622 63 63

Dağıtım:
TDP (0216) 585 90 00

@kafacocukbilim
@kafacocukvebilim
https://www.facebook.com/kafacocukvebilim

MinikaGO Dergisi: 7-14 Yaş

Yıl: 4 | Sayı: 37 | Ocak 2020

Sahibi: TURKUVAZ HABERLEŞME VE YAYINCILIK ANONİM ŞİRKETİ
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür: YASEMİN GEBEŞ

Genel Yayın Yönetmeni: H. SALİH ZENGİN
Yayın Direktörü: ASLIHAN SARP İŞMAN
Yayın Danışmanı: EROL ERDOĞAN, ELÇİN KOYUNCU
Yayın Kurulu: Zeynep KUŞ, Lal ERTÜN, Ertuğrul ALTAY, Hatice Melek ÇİLEK

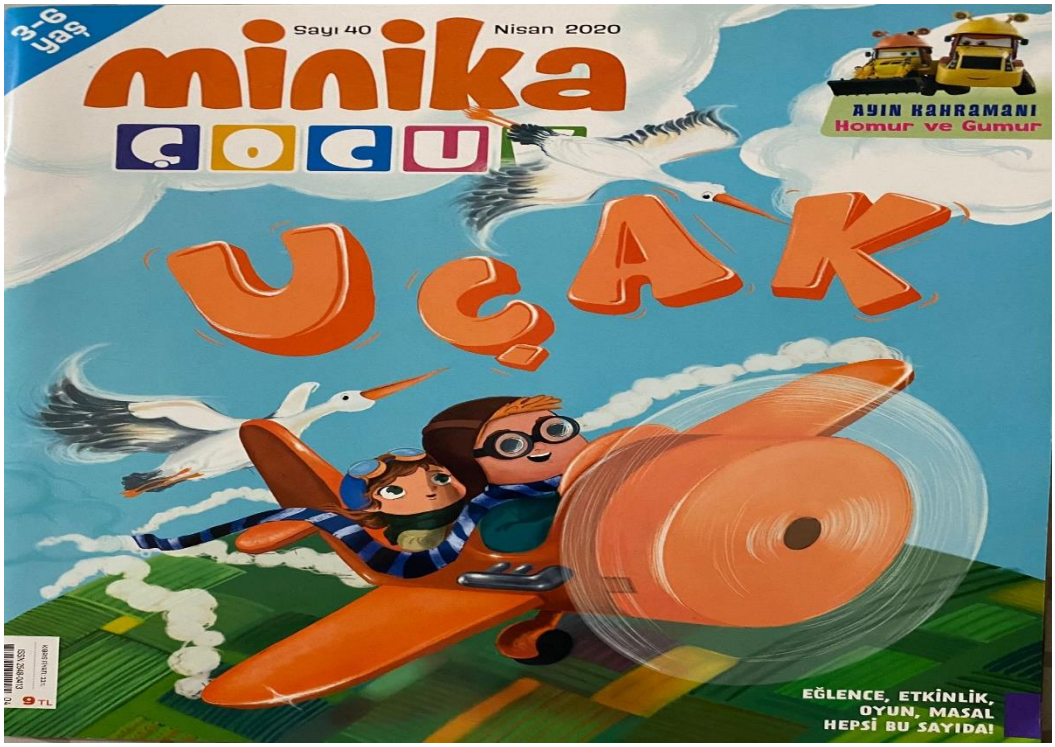
Editör: SARE TANRIVERDİ
Görsel Yönetmen: SELAHATTİN ÖZDOĞAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve İnternet Yayın Sorumlusu: ŞEFİK ÇALIK
Genel Müdür Yardımcısı: ÖZGÜR ATANUR
Genel Müdür Yardımcısı: YONCA ERTÜRK ÖZEREN
Pazarlama Müdürü: FERHAL ŞENCAN
Üretim Takip Müdürü: EYÜP ÇURLU
Pazarlama Yönetmeni: ZEYNEP DOĞAN

Reklam Satış Koordinatörü: EBRU KAÇAR GİRGİÇ
Reklam Rezervasyon:
Tel: 0212 354 33 61/63/65 Faks: 0212 354 33 75

Turkuvaz Grubu Hizmetleri Marka ve Pazarlama
Grup Başkanı: SİNAN KÖKSAL
Abone Operasyon Müdürü: UFUK KOCAOĞLU
Çağrı Merkezi: 444 88 81
abone@turkuvazabone.com | www.turkuvazabone.com

MinikaGo Dergi @minikagodergi
minikago.dergi
dergi@minikagodergi.com.tr | www.minikagodergi.com.tr

Minika Çocuk Dergisi: 3-6 Yaş

Yıl: 4 | Sayı: 40 | Nisan 2020

Sahibi: TURKUVAZ HABERLEŞME VE YAYINCILIK ANONİM ŞİRKETİ
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür: YASEMİN GEBEŞ

Genel Yayın Yönetmeni: H. SALİH ZENGİN

Yayın Direktörü: ASLIHAN SARP İŞMAN
Yayın Danışmanı: EROL ERDOĞAN, ELÇİN KOYUNCU

Editör: SARE TANRIVERDİ
Görsel Yönetmen: SELAHATTİN ÖZDOĞAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve İnternet Yayın Sorumlusu: ŞEFİK ÇALIK
Genel Müdür Yardımcısı: ÖZGÜR ATANUR
Genel Müdür Yardımcısı: YONCA ERTÜRK ÖZEREN
Pazarlama Müdürü: FERHAL ŞENCAN
Üretim Takip Müdürü: EYÜP ÇURLU
Pazarlama Yönetmeni: ZEYNEP DOĞAN

Reklam Genel Müdür Yardımcısı: AHMET KURŞUNLU
Reklam Satış Grup Koordinatörü: SEVİNÇ UĞURLUAKAN
Reklam Rezervasyon:
Tel: 0212 354 33 61/63/65 Faks: 0212 354 33 75

Turkuvaz Grubu Hizmetleri Marka ve Pazarlama
Grup Başkanı: SİNAN KÖKSAL
Abone Operasyon Müdürü: UFUK KOCAOĞLU
Çağrı Merkezi: 444 88 81
abone@turkuvazabone.com | www.turkuvazabone.com

minikadergi @minikadergisi
minikacocukdergi
dergi@minikacocukdergi.com.tr
www.minikacocukdergi.com.tr

ÖZGEÇMİŞ

Adı – Soyadı : Hilal KORKMAZ

Doğum yeri ve tarihi : Lüleburgaz- 1979

Öğrenim Durumu : 2004, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı